

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Bedae in actus apostolorum expositio - Cod. Aug. perg.
77**

Beda <Venerabilis>

[S.l.], [9. Jahrh.]

[urn:nbn:de:bsz:31-57675](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-57675)

Aug. LXXVII.

Augiensis LXXVII, vollständig aufgelöst und aus dem Band gegangen, von Buchbindermeister O. Schick Karlsruhe, Waldstraße, im April 1931 wiederhergestellt. Neue Zutaten: das Ausbesserungsleder längs des Rückens, das Leder der Schließen, die Papiervorsätze der Deckel, Heftschnüre.

Karlsruhe, 30. April 1931

Reitzenhauz.

INCIPIT PROLOGUS BIDA

PRESBYTERI. tractatus aploz

DOMINO IN XPO
desiderantissimo & uere
beatusimo accan epō. beatus per
pōuam Indnōs salutem. Accepi
creberrimas beatitudinis tuas
litteras quibus me commonere
dignatus es. nemeris acumen Inerti
otio torpere & obdormire per
mittam. Sed meditandis scrutan
disque cotidie scripturis uigil
atque indefessus In sistam.
& post expositionem apocalip
seos scī euangelistae iohannis.
quam frī nri eusebii rogatu trib;
libris complexam. mox ab itaq;
scribendam destinavi. In expla
nationem quoq; beati euangelistae
luce. iuxta uestigia patrum
quorū uideam sudoris Inpendā.
qd̄ quia facere necdum potui. &
operis uidelicet Inmensitate p
territus. & obstrepentium causa
rum. quā tu melius nosti neces
sitate p̄peditus; ne tamen tue
postulationis contempnerēur
auctoritas. qd̄ interim potui feci.
mihi enim opusculum in actus

apostolorum. quod ante non
multos dies editum. & uelocissime
quantum tempus dederat ne sacro
sanctae uoluntatis Impediretur.
emendatum menbyx nulis indidetur.
ubi ea quae uel mystice gesta uel
obscurius dicta uidebantur. ut po
tū dilucidare tem tuū. In quo me
opusculo cum alii plurimi fidei
catholicae scriptores. tum max
me iuuauit auctor. scāe romanae.
aecclesiae subdiaconus non quī ipsū
ex ordine librum heroico carmine
p̄current. nonnullos In eodem
māro allegoriae flores admis
cuit. Occasionem mihi tribuens
uel alia ex his colligendi uel eadē
planius exponendi; Actus
igitur apostolorum ut beatus
hieronymus ait. nudam quidem
sonare uidentur historiam. &
nascentis aecclesiae Infantiam
texere. Sed si uerimus scrip
torem eorum lucam esse medicū
cuius laus In euangelio est.
Animaduertamus pariter om̄a
uerba illius animae languentis
esse medicinā. Equib; nos aliqua
iuxta modulū n̄stae paruitatis

lib. mon. augie maioris.

A
exposituri. Primo admonere
cupimus. ipsum euangelistam
lucam ut dictum est iuxta tradi
onem uiderum ecclesie tracta
torum. medicine artis fuisse
peritissimū. & magis grecas litte
ras fuisse quam ebreas. unde ser
mo eius tam in euangelio quam in
actibus apostolorum comior ē.
& saccularem redolē eloquentiā
magisque testimonius grecis uatur
quam ebreis. Ex quo accedit quod
maxime miror. & propter ingenu
tatiā ueracem uehementissimo stupo
re pulsus. nescio pseruari qua
ratione cum in ebraica ueritate
ad luvium usq. ad abythum decem
generationes inueniantur. ipse
lucis qui spū scō calamū regente
nullatenus falsum scribere potuit.
undecim generationes iuxta. lxx
Interpretas adiecto canan in euan
gelio ponere maluerit. Ideo
autem in euangelio pro hemio dē
sibi uisum esse ex ordine diligēt
scribere. quō multa conacti sunt.
sed eos non debemus accipere
quorum in ecclesia nulla extat
auctoritas. quia id qd conacti sunt

Implere minime potuerunt.
Iste autem non solum usque ad
resurrectionem ad assumptionem
que dñi p duxit natiuitatem suā
ut in quattuor auctoribus euon
gelicis scripturæ dignū suo
labore haberet & locū. Verū & iā
deinceps quæ p apostolos gesta
sunt. quæ sufficere credidit
ad edificandā fidem legentū
uel audientū ita scripsit. ut so
lus eius liber fide dignus habe
rēt in ecclesia. De apos
tolorū actibus narrantis repro
batus omnibus quinone a fide qua
oportuit facta dictaque aposto
lorum scribere ausi sunt. Co
quippe tempore scripserunt
marcus & lucas. quo non solum
ab ecclesia xpī. uerū & iam ab
ipsis adhuc in carne manentib;
apostolis probari potuerunt.
Nam dñi nutu gerebatur ut
non solum apostoli qui uiderant.
sed & discipuli qui auditu didi
cerant. facta xpī dictaque
conscriberent. Quatenus se
quentibus ecclesie doctori
bus. et quæ non uiderant

2
p̄dicandi scribendiq: fiducia
p̄criter & auctoritas p̄bere
tur. Actus uero apostolorū
& p̄cipue beata p̄culi cuius in
diuiduus in pegrinando comes
extitit. beatus lucas sicut
uidebat ipse composuit. quorū
omnis textus quantum ex alio
rum historis animaduertere
potuimus continet annos. xxviii.
id ē. tyberii caesaris annos
vi. gaei annos. iiii. claudii. an
nos. xiiii. Cuius principis
p̄citus apostolus romā uenit;
& quācto anno fames facta.
Octauo sunt iudaei romae ex
puli. Item neronis annos. iiii.
quorum duos extremos bea
tus paulus romae in libere
mānsit custodie. Ex quo in
tellegimus. In eadem urbe
librum esse compositum. Item
que ut p̄ iudaeorum quoque
reger. Eadem tempore discer
nam. herodes philippus &
lysaniā tetrarche p̄ fuerunt
annis. vi. Agrippa filius eius
sub quo p̄culus romam missus
est annis. xv. Cuius restant

usque ad subuersionem hieruso
lymorū. anni. xii. haec dis
tinctus exsecutus sum ut cum
eiusdem libelli reuoluas his
toriam. quid sub quo tempore
gestum sit. euidenter agnoscere
possis. nisi autem & ex p̄ce
nectuunculam epistulae bea
tissimi euangelistae iohannis.
Cuius maximā parte ex omelias
scī augustini lectissima suau
itate diffusis compendiosis
breuiator & cerpsi. nonnulla
uero in calce & iam proprio
sudore subtexui. In quo utro
que opere si quid utilitatis
inueneris di donis adscribe
si quid sup̄flui. meae fragi
litati compatere;

INTERCEDENTEM PRO NOB
BEATITUDINEM VRAM
Dñs OM̄s AD REGIMEN
ECCLESIAE PERPETUO CON
SERuet IN COLO MEM.

Herodes rex qui & Agrippa quice
sare & perit. annis. vii.

P RIMUM QUIDE
 SERMONEM FECI
 DE OMNIBUS O THEOPHI
 LAE. QUAE COEPI IHS FACERE
 ET DOCERE. De omnibus sed
 xpi factis & dictis in euangelio
 scripsisse. non quod oia comp
 hendere potuerit. ne sit contra
 riuus iohanni qui ait; multa qui
 dem & alia signa fecit ihs in con
 spectu discipulorum suorum
 quae non sunt scripta in libro
 hoc; Sed quod de omnibus ele
 gerit unde faceret sermonem
 quae iudicauit. apta & con
 grua sufficere officio dispen
 sationis suae; Theophilus.
 Interpretatur diuinitas uel ad
 amicus. quicumque ergo di
 uinitas est ad se scriptum
 credat. suae hic animae. quia
 lucas medicus scripsit in ueniat
 salutem; & notandum quod ait.
 Quae coepit ihs facere & do
 cere. Primum facere postea
 dicere. quia ihs bonum doc
 torem instituens nulla nisi
 quae fecit docuit. Usque

In diem quae precipiens apostolis
 p spm scm quos elegit adsump
 tus est; Per hi p bcaton legendu
 usque in diem quae adsumptus e;
 precipiens ante adsumptionem
 id est pcepta dant apostolis.
 quae uel hic uel in euangelis
 leguntur; Est ergo sensus.
 scripsi de ihu a tempore quo
 coepit signa facere & docere.
 usque in diem quae eisdem consum
 matus unde ueniret redire;
 Per dies xl. apparet eis &
 loquens de regno di & conues
 cens; Ad instruendū dñs
 fidem suae resurrectionis sae
 pius apostolis post passionem
 suam uiuus apparuit & cibos sumit;
 Eandemque quae amoris
 suscitauerat palpandam carnē
 exhibet. sed et maiori mysterio
 phanc. xl. dierum cum discipu
 lis conuersionem significat
 se occultae p sentiae quod promi
 serat implēturum; Ecce ego
 uobiscum sum omnib; diebus usque
 ad consummationem saeculi.
 Iste enim numerus hanc tempo
 ralem terrenamque uitam. uel

propter quattuor anni tem
pora. uel propter quattuor
uentos caeli designat. Nam
postquam consepulta fuimus
cum xp̄o p̄ baptismum in mortē
quasi rubricarum calle transitō.
Necessarium in hac solitudine
dñi habemus ducatum qui nos ad
caelestia regna p̄ducatur. & im
gines succedentis remunerationis.
p̄sentia sc̄i sp̄s quasi uerba iob ele
qui & beatificat. Vos autem
baptizabimini sp̄u sc̄o non post
multos hos dies. Nondum fue
rant apostoli baptizati. non
tamen aqua sed sp̄u sc̄o quos in
tellegimus iam fuisse baptiza
tos. siue baptismō iohannis ut
nonnulli arbitrantur. seu quod
magis credibile est baptismō
xp̄i. Neque enim ministerium
baptizandi difugerat ut habe
ret baptizatos seruos. p̄ quos
ceteros baptizaret. quinon
difugit memorabilis illius humi
litas ministerium quando eis
pedes lauit. Cum ergo diceret
dñs. quia iohannis quidem bap
tizauit aqua. nequaquam sub

3
iunxit. uos autem baptizabitis.
sed uos autem baptizabimini
sp̄u sc̄o. quia neque apostoli
neque sequaces eorum quiusque
hodie baptizant in ecclesia.
Aliter quam iohannis id est in
aqua baptizare p̄cedent. sed
tamen inuocato xp̄i nomine.
adeest interior uirtus sp̄s sc̄i
quae homine aquam tribuente
baptizatoꝝ animas simul &
corpora purificat. quodam ioh
baptismo non fiebat. Non enī
erat sp̄s datus quia ihs nondum
fuerat glorificatus. Igitur
qui conueneyant interroga
bant eum dicentes. Dñe si in
tempore hoc restitues regnū
israhel. quō apparetis eis lo
cutus ē. de regno dī. Sp̄s q̄
sc̄i non post multos dies p̄misit
aduentum. consequenter eum
de eodem regno p̄cunctantur.
utrum uidelicet. mox aduenien
te sp̄u sc̄o in p̄senta restituen
dū an in futuro sc̄is reseruandum
credere debeant. Carnales
enim adhuc discipuli. resurrec
tione xp̄i complacē. continuo

regnum israhel credebant esse
uenturum. Iuxta quod cleopas
ait. nos autem sperabamus quia
ipse esset redempturus israhel. &
euangelista promisit quia domino
hierusolymam uenturo existima-
rent. quod confestim regnum di-
manifestaretur. Sed oportet
impleri prophetiam. que
petri canens ait. Tu uero repu-
listi & spreuisti & distulisti christum
tuum. Reppulisti enim & spre-
uit filium patris. quando eum
in passione deseruit loquentem.
dominus meus dominus meus quare me de-
reliquisti. Distulit autem ut
quem sancti illo tempore regnaturi
putabant. expectant in die
iudicii. In sua maiestate uenturi.
unde & ipse dominus spiritum sanctum
& regnum caeleste a prophetis
fuisse promissum insinuans ait.
Non est uos scire tempora uel
momenta. que pater posuit in
sua potestate. Illius inquit
regni tam secretum tempus est.
ut patris tantummodo scientie
patet. & quando dicit. non est
uos scire ostendit quod & ipse

sciat cuius omnia quae patris sunt.
sed non expediat nosse morta-
libus. ut semper in cunctis de aduen-
tu iudicii sic cotidie uiuant.
quasi die alia iudicandi sunt.
Sed accipitis uirtutem super-
uenientis spiritus sancti in uos. & eritis
mihi testes in hierusalem & ceteris.
Superueniens inquit in uos spiritus sanctus
nequaquam regnum israhel. siue reg-
num dei misit. ut putatis adferre.
sed uobis uirtutem de me testifi-
candi prebebit. Tantumque regni illius
tempora longesunt. ut prius
non solum hanc hierusolymorum
urbem. uerum omnes iudee fines.
Dehinc autem & proximae gentes
samaritiae. & ad extremum nouis-
simos quoque per circuitum mundi
terminos. euangelii fama percur-
rat. Et cum haec dixisset. ui-
denibus illis eleuatus est.
marcus quidem. alium domini locuti-
onem commemorans ait. Et
dominus quidem ihesus postquam locutus
est eis adsumptus est. In caelum.
sed quia lucas significantius adiecit.
Cum haec dixisset. eleuatus est.
ostendit profecto illis quae com-

memoriaeque sermonibus ex
pleat dñm ascendisse ad caelos.
Et nubi suscepit eum ab oculis
eorum. Ubique creatura suo
creatori p̄stat obsequium.
Ista indicat nascentem paci
entem obnubunt. Recipiunt
nubes ascendentem redeuntem
ad iudiciū comitabuntur.
Ecce duo uiri adsteterunt iuxta
illos in uestibus albis. Albæ
uestes exaltationi magis con
gruunt quam humilicationi. &
ideo dño ascendente in albis uest
ibus angeli apparent. quia co
dño in albis uestibus apparere n̄
dicuntur. quia qui in uita
sua apparuit dñs humilis in ascen
sione sua ostensus est homo subli
mis. nam & locus congruit dum is
qui in humili ciuitate natus est
homo de monte sublimi regressus
est ad caelum. Hic ihs qui ad
sumptus est a uobis in caelum.
Obduas illas causas angeli uiden
tur ut uidelicet ascensionis tris
ticiam regressionis commemo
ratione consolarentur. & ut
uere in caelum illū ire mons

tyrent. & non quasi in caelū
sicut heliam. Sic ueni & quem
admodū uidistis eū euntem in cae
lum. Id est in eadem forma
carnis atq; substantia ueni & iu
dicaturus in qua uenerat iudican
dus. cui profectio in mostelitate
dedit naturā non abstulit. Cuius
& iam gloria diuina quæ quondā
in monte tribus discipulis appa
ruit. pacto iudicio ab omnibus
scis uidebitur quando tollatur
Impius nē uideat gloriam dñi.
Tunc reuersi sunt hierusalem
A monte qui uocatur oliuæ.
Dñs & saluator n̄r principe
tenebrarū deuicto in locū pacis
& luminis fideles educit. meri
toq; montem erismatis ascendit
sc̄m promissurus sp̄m cuius nos
unctio docet de omnibus.
Qui est iuxta hierusalem sabbati
hecbensiter. Iuxta historiā
indicat montem oliuæ spatio
miliari ab urbe hierusalem
esse distans. sabbato enim
iuxta legem plusquam mille
passus incedere non licebat.
Iuxta allegoriā uero qui gloria

dñi ad patrem ascendens. Intra
Intra meretur & sp̄s s̄i pro
missione dicitur. hic sabbata
nere urbem p̄p̄uice pacis. In
greditur. Et tunc iuxta
isaiam sabbatū & sabbato. quia
cum hic cessauit a peruerso opere
illic quiescit in caelestis & tributio
ne. At contra qui in hoc saecu
lo quasi p̄tempus sex dierū salu
tem operari neglexerit illo per
p̄uice quicūq; tempore defunctus
beatae hierusalem excludatur.
illud euangelicum contemnens.
O vate neficit fuga iuxta hieme
uel sabbato. Et cum introisset
In caenaculū ascenderunt ubi
manebant. Locum in superiori
designat. quia iam a terrena con
uersatione sublatis. ad superio
ra scientiae uirtutisq; conscende
rant. Iacobus alphei & simon
zelotes & iudas iacobi. putant
quidē duos fuisse apostolos
iacobi uocabulo nuncupatos.
Iacobum uidelicet zebedei &
iacobum alphei. Tertium uero
iacobum fr̄m dñi non apostolū
sed ep̄m fuisse hierusolymorū

quod nequaquam uerum est.
sed iuxta euangelioꝝ fidem
eundem iacobū filium alphei.
apostolum p̄fuisse hierusolymis.
Sciendum est qui fr̄ dñi dicitur
est eo quod fuerit mariae mae
terterae dñi filius. cuius io
hannes euangelista meminit.
Stabant autem Inquiens
iuxta crucem ih̄m mater eius.
& soror matris eius maria
deopace. mariam hanc cleo
pae ap̄matre siue a familia
cognominans. Quomodo enī
fr̄ dñi non apostolus sed ter
tius iacobus esse dicatur. cū
& p̄culus eum nominat aposto
lum. Alium cū Inquiens apos
tolorū uidi neminem. nisi iaco
bum fr̄m dñi. & euangelista
marcus eundem non tertium
sed tertium appellat dicens.
Et erant cū & mulieres de lon
ge aspicientes. Inter quas
erat maria magdalence &
maria iacobi minoris & ioseph māt
& salome. Cū enī maior & minor n̄ In
ter tres sed inter duos soleant
p̄beredistanciam. minor

iacobus alpha appellatur.
 addistinctionem maioris qui
 erat filius zebedae. legelibus
 beati hieronimi aduersus hel
 uidium. Simon autem zelo
 tis ipse est qui in euangelis
 scribitur cananeus; Cana
 quippe interpretatur zelus;
 erat enim deuico gadileae
 cana ubi aqua dñs conuertit
 in uinum; Et post frēm suū
 iacobum hierusolymorum
 rexit ecclesiam; Centumq;
 & .xx. annos sub tyriano
 crucem ascendit. Consobrinus
 is secundū carnē saluatoris
 fuisse dicebatur. quia patrē
 ipsius cleopam frēm fuisse
 ioseph. iosephus conser
 tuus est. ludas uero i
 cobi. Idem est qui in euan
 gelis uocatur thaddaeus;
 missusque est aedessam ad
 abgarū regem osrenae ut
 ecclesiastica tradidit historia;
 hi omnes erant p̄seuerantes
 in orationibus unanimit̄.
 Unanimit̄ in oratione p̄
 seuerant. quia duentū scī

sp̄s expectant. sp̄s enī sc̄i
 disciplinae effugit fictum.
 & ideo quicumq; eius promissa
 cupierit accipere donū p̄se
 ueranter debet insistere p̄cibus
 fraternae caritatis conditis;
 erat autem turba hominū fere
 c. xx. hī centum. xx. ab uno usq;
 ad .xv. paulatim & p̄ incrementa
 surgentes. xv. gradū numerū
 efficiunt. qui propter utriusq;
 legis p̄fectionem. In psalterio
 mystice cantandū; & in quo
 uas electionis apud patrū hie
 rusolymis commouatur; Opor
 tebat enim ut sacramentum
 quod legis lator in carnis ex
 hibuit. hoc nouae gratiae
 p̄dicatores suo numero desig
 narent. Viri fr̄es oportet
 impleri scripturā quā p̄dixit
 sp̄s sc̄i & c̄c̄; In undenario
 numero patrū remanere
 apostolus mōuit. Omne enim
 peccatum undenarium est;
 quicquid p̄uersa agit p̄cepta
 decalogum transgreditur. unde quia
 nulla nostra iustitia p̄se
 innocens est tabernaculū

quod arcum dñi continet intus.
xi. uelut cilicinis desuper obuelat
tur. numerumq: apostolorum
duodenarium redintegrat. ut p
duos septuaginta pfectes. Ter eni
quater in decus disponitur gye
ticam quā uerbo p̄dicabant & iā
numero seruauerunt. & qui mun
do quadriformi fidem scāe
trinitatis p̄dicaturi erant dño
dicente; Ite docete omnes gen
tes baptizantes eos in nomine
patris & filii & sp̄s sc̄i. Iam
operis p̄fectionem numeri quoq:
sacramento firmauerunt. iuxta
altiorē autem intellectum
damnū ecclesie qd̄ in factis
tribus patitur. Accensus ex
parte maxima p̄duxit incor
rectum. At cum in fine mundi
populus iudeorum qui dñm
crucifixit. & reconciliandus
ecclesie creditur. uelut
quinquagesimo die propin
quante apostolorum est sum
ma restituta; Et hic qui
dem possedit agrum de mer
cede iniquitatis; qui dñm
uitae uendit teyru uuentū

amissa agrum sanguinis &
mortis & aeterna sceleris & no
minis sui memoria possidet;
Alioquin non ipse iudas emp
tum p̄cio sanguinis agrum
figuli possidere potuit; qui
pelat. xxx. argenteis t̄p̄
ditionis crimen criminofiori
In se moſte proanus multauit;
Sed moſe sacri eloqui posse
dit dictum est possideri fecit;
sicut beatus iob ait. & abo
minabuntur me uestimenta
mea. id est abominabilem
me membris corruptibilem
reddent. Et suspensus cre
puit medius. Dignum sibi
poenam t̄p̄ditor amens in
uenit; Ut uidelicet guttur
quo uox proditionis exierat.
laquei nodus necaret. Dignū
& iocum interitus quaeſi
uit. ut qui hominū angelorūq:
dñm moſti t̄p̄diderat caelo
terraeq: p̄ osus quaeſi aeris
tantummodo spiritib; socian
dus. iuxta exemplū achitofel
& absalon. qui regem dauid
p̄secuti sunt aeris medio peri
rēt.

Cui utriusque sacris digno exitu
 mors ipsa successit; ut uisceribus
 quae dolum proditoris concepe-
 rant rupta caderent. & uacuas
 euoluerentur in auras. cuius
 simillima penes mors. Arrum
 ut hi heresem deditasse refer-
 tur; ut qui uille humanitatem
 xpi. iste diuinitatem extingue-
 re molibantur. Ambo sicut
 sensu inanes uixissent. sic quoque
 uentre uacui perirent; fiat
 habitatio eius deserta & non sit
 qui in habitaculo eius & episcopa-
 tum eius accipiat & cetera; Placui
 quidem sunt isti uersiculi. & pa-
 lam beato p̄d̄ro inter p̄tante
 & posita. quia & iudeas merita
 p̄uaricationis suae poenā ex-
 cepit. abiciensq; in locum
 suum gehennam uidelicet in
 fernalem. Communem huma-
 nae conuersationis habitati-
 onem in inactis & impia
 morte deseruit. & nihilomi-
 nus accipiente scō matthea
 locum ministerii illius. & a por-
 to lectus sacratissima p̄fectio-
 nis. apostolicae summa restau-

rat est; Sed notandum quod
 nequaquam iuxta uulgatam
 editionem. de uno. c. viii. psalmo
 totum testimonium est sumptum.
 Uerum extremam tantum partem.
 prior uero de lxviii. in quo
 dictum est de iudeis. fiat
 habitatio eorum deserta & in
 tabernaculis eorum non sit qui
 in habitaculo; Dum enim uell
 beatus p̄d̄rus & iudeas abiec-
 tionem & electionem mattheae.
 testimonis adstruere prophe-
 tici iunxit testimonium quod
 de episcopatu mattheae specu-
 latur. & illud quod de iudeis ex-
 in quorum numero & iam iudeas
 erat abiectione generaliter
 positum erat. quod a nescio
 quo primum imperito emen-
 datore. c. viii. psalmo additum
 est; qui cum uideret hos uersi-
 culos pariter ab eodem p̄d̄ro
 positos suum psalterium pariter
 non habuisse putare coepit
 falsum se habere codicem.
 & quod non habuerat super
 adicere p̄sumpsit. Eodem
 modo tertio decimo psalmo

de epistola pauli ad romanos.
octo uersus quos ipse dediuer-
sis psalmis & isaie propheta
contextat adiectis. quorum primus ē;
Sepulchre patens ē. guttur corū.
Utamur est amor. di ante oculos eorum;
hæc enim que dixi non solū
ebryca ueritas & emendata
or. Lxx. interpretum editio.
uerum aperta quoque ratio
comprobat. Cum in eodem
c. viii. psalmo exceptis his
uersiculis. xxx. sint maledi-
ctiones in iudam scariothē
in latere. lux et numerum
argenteorum quibus dñm
uendere non timuit. que-
rum prima hæc est. Con-
stitue super eum peccatorem.
extremæ uero hæc & ope-
ratur sicut de ploide con-
fusiones sue; Ioseph qui
uocatur barsabbæ qui cog-
nominatus est iustus &
mattheus; Barsabbæ
filius qui & is mattheus dī par-
uus interpretatur. de quo ap-
tor; O quæcumque inquit
distant humana supernis

iudicis. parui merito transcen-
ditur ille qui laude hominum
iustus erat; & dederunt sortes
eius & cā; non hoc exemplo uel
quod non as propheta sorte de-
prehensus sit. indifferenter sorte;
credendum cum priuilegia sin-
gularū ut hieronimus ait. Com-
munem legem facere omnino
non possint. nam ibi & gentiles
uiri tempestatē coacti. uicti
semper periculis sorte quaerebant;
& hic mattheus sorte legitur
ne apostoli electioni mandato
discrepare legis & eris uide-
rētur. ubi summus sacerdos
sorte quaeri iubebatur. sicut
de zacharia dī; Secundum
consuetudinem sacerdoti
sorte exit ut incensum pone-
rēt; quidcirco ut reor.
tunc sorte legebatur. ut in
typo figuraretur. uerum
semper quaerendum fuisse
sacerdotem donec ueniret
cui repositum erat. qui non
in hostiarū cruore sed pro
priū sanguinē introiuit se-
mel in scā. a & æterna redempti

one inuenta. Cuius hostia tem
pore pasche immolata sed die
pentecoster spū scō in igne ap
pauente uere consummata est;
uāteris enim exat consuādinis
acceptas dō uictimas caelesti
igne consummari; Donc ergo
ueritas compleretur figuram
licut ex terri; unde est quod
matthias qui ante pentecostē
ordinatur. sōste quacertur;
Septem uero diaconi qui post
ecce nequaquam sortis agitati
one sed discipulorum tunc
electione apostolorum uero or
atione & manibus in positione
sunt ordinati; qd si qui necessi
tate aliqua compulsi dñm putat
sortibus exemplo apostolorum
esse consulendū; uideant hoc
ipsos apostolos non nisi collecto
fr̄m co & p̄ci bus addm̄ fusis
egisse. Et cum compleren
tur dies pentecoster exant
omnes pariter in eodem loco;
hoc est in caenaculo quo supe
rius ascendisse narrantur;
quicumq; enim spū scō adim
pleri desiderant carnis do

micalium necesse est mentis
contemplatione transcendat;
Sicut autem xl dies quibus
dñs post resurrectionem cū
discipulis conuersatus est con
resurgente xp̄o per egri
tudinis huius designat eccle
siam. Itaque dies quinquagesi
mus quo sp̄s sc̄s accipitur per
fectionem beatae qui & is qua
labor ecclesiae temporalis
denario remunerabitur ae
terno congruenter exprimit;
nam & ipse numerus quacdy
genarius aequalibus suis par
tibus computatur addit am
plius ipsum denarium & facit
L. quacdy genarius quippe
numeri dimidium est. xx.
quacdy pars decem. quinta
octo. octaua. quinque. decima.
quattuor. xx. m. duo. quac
dy x. & viii. & v. & quattuor
& ii. & i. L. faciunt; Cuius
compositio facillime p̄ci & fi
gura quo p̄sens conflictus
gaudium nob̄ id beati quacdy
lactenter generat t̄ sempiternū.

apostolo dicente. quod
enim in presenti momento tunc
est. & leue tribulationis nostre.
super modum in sublimitate.
ad eternum glorie pondus
operatur nobis. Vnde est autem
nostre beatitudo corporis &
anime nos in immortalitate
gloriantes. summe & beate
trinitatis. ad eterna uisione
sacari. nam corporis quat-
tuor notissimis quatuor
consistimus. In interiore
autem homine. ex toto cor-
de. tota anima tota mente.
dominum diligere iubemur; &
hoc est perfectum uitae de-
narium diuinae nos glorie
presenti uisione sacari.
Verum notandum iuxta
historicam. quod apud anti-
quos dies pentecosten. id est.
quingentesimae. quo lex data
est. ab occasione agni com-
putabatur; hic autem non
ad passionem. sed sicut
beatus augustinus exponit.
ab eius resurrectione. dies
quingentesimus. quo spiritus

sanctus missus est computatur.
qui redeunte signi uideris ex-
emplo. ipse sibi manifestis.
sime diem dominicum suo con-
secruit aduentu. Quo die
temporis articulo. uerum
paschae die dominico. mons-
travit esse celebrandum. Nam
sicut hic sic & illic. in ignis
uisione dei apparuit. dicente
exodo; Totus autem mons
fumi fumebat eo quod descen-
dis & dominus super eum in igne.
Et factus est repente de caelo
sonus tamquam aduenientis
spiritus uehementis & cetera. Per ig-
nem quidem dominus ut beatus pa-
pa gregorius exponit. ap-
paruit. sed per semetipsum lo-
cutionem interius fecit; &
neque ignis dei neque ille soni-
tus fuit. sed per hoc quod ex-
terius exhibuit expressit hoc
quod interius gessit. quia
enim discipulos & zelo accen-
sos & uerbo eruditos. in uis
reddidit. foris linguas ig-
neas ostendit. In significati-
one igitur ad motus sunt

elementa: ut ignem & sonitum
sentirent corpora. igne uero
inuisibili. & uoce sine sonitu do
cerentur corda. Et apparue
runt inquit illis dispartitae lin
guae. tamquam ignis. Spiritus enim
sanctus in igne & linguis apparuit.
quia omnes quos impleuerit ar
dentes pariter & loquentes facit.
Ar dentes utique ex se & loquen
tes de se simul & indicans quia scilicet
a ecclesia per mundum terminos di
lectata. omnium gentium erat
uoce locutura. Sed itaque supra
singulorum; quod sedisse
dicitur. regiae est potestatis indi
cium. uel certe quia requies
eius indicatur in sanctis. Et coe
perunt loqui ueris linguis.
Unitatem linguarum quam super
bia babilonis dispartierat. hu
militas ecclesiae recolligit.
spiritu dicitur cum uariis lingua
rum donec uariarum significat
gratiam; uerum non incon
grue spiritus sanctus intellegitur. ideo
primum linguarum donum homi
nibus dedisse. quibus humana
sapientia. forinsecus & discitur

& docetur. ut ostenderet quam
facile possit & sapientes facere.
per sapientiam dei quae eis inter
na est. Erant autem in hierusalem
habitantibus iudei uiri religiosi.
ex omni natione quae sub caelo est.
Conueniens puto perquirere. qui
nam isti sunt & ex qua captiuita
te iudei quoque illa quae
in aegypto fuerat uel in babilonia
iam absoluta erat. Ro
manis autem nondum uenerant
in captiuitatem. licet iam & ip
sa in mineram ultrix commisi de
saluatore piaculi. superest ergo
ut illa intellegatur captiuitas.
quae sub antiocho facta est que
utique non multis ante tempo
ribus accederet. Quo audie
bat unusquisque lingua sua illor
loquentes. Quae ritur in hoc
loco quomodo unusquisque
audiebat linguis suis. Loquen
tes eos magna laude. utrum hi qui
loquebantur diuersis sermonibus.
unus cuiusque linguae. hoc quod
dicebatur proferebant. id est
ut unusquisque eorum nunc hac.
nunc alia lingua loquens.

sic p omnes curreret. An in eo
potius erat mirabile. qd sermo
eoru quiloquebantur. quolibet
lingua fuisset pronuntiatu uni
cuique audienti. secundu suam
linguam intelligebatur. ut
uerbigratia. uno quocumque
apostolo in ecclesia dicente.
Necesse enim erat tacentibus reli
quis unum loqui & sermonem unu.
ad auditu omnium puenire.
ipse sermo hanc in se uim haberet.
ut cum diuersarum gentium au
ditores essent unusquisque secun
dum linguam suam. illius ipsius
unius sermonis. quicquid apostolo
fuerat pronuntiatu. suscipere
auditu & capere intellectu;
nisi forte secundum hoc magis
uidebatur. audiendum esse
miraculu quomodo loquendum.
Et qui habitant mesopotamice.
iudeam & cappadociam; iudei
hoc loco non totam gentem. sed
partem illius. hoc est tribum
iude & beniamin significat.
ad distinctionem uidelicet sa
maritae. galileae. decapoleos.
& ediarum in eadem provincia

regionum; quae licet omnes una
lingua loquerentur ebraea. domer
ticam tamen singulae dicendi
speciem habere distinctionem;
unde & p & rus in dñi passione.
qd g dilectus sit loque la sua pro
ditur; iudaei quoque & p se
lyti; proseliti si dem aduenas
nuncupabant. eos quidem gentib;
originem ducentes; Circumcisione
& iudaismum eligere mdebant.
sicut a chi or in libro iudith fecisse
narratur; Non solum ergo inqui
unt qui nati sunt iudaei ex
diuerso orbe conueniunt. ue
rum & hi qui p putio nati eorum
adheserunt; A lii cartem.
Inridentes dicebant. quia multo
pleni sunt isti; Inridentes licet
mystice tamen ueritate testantur.
quia non uino ueteri quod in nup
tis ecclesiae defecit. sed multo
sunt gratiae spiritus implati;
la enim uinum nouu in uetres no
uos ueniat. cum apostoli non
in uetustate litterae. sed in noui
tate sps di magnalia resonarent;
Non enim sicut uos aestimatis
hi ebraei sunt cum sit horu diei

tercia; sp̄s sc̄i gloriā indi
 uiduā trinitatis mundo p̄dica
 turus. Testia conuenienter ho
 ra descendit & quia sup̄ dicta;
 ... Estant in oratione p̄seuerantes;
 Recte sp̄m sc̄m orationis horā
 p̄cipiunt. ut ostendatur legē
 tibus. quia sp̄s sc̄i gratia non
 facile percipitur. nisi gratia
 a carnalibus sup̄norum inten
 tione leuatur; Tricenā tem
 pora quibus daniel in die flec
 tere genua sua & cadere
 legitur; Testia sexta &
 nona horā ab ecclesia intel
 legitur. quia & dñs testia ho
 ra sp̄m sc̄m mittens. sexta ipse
 crucem ascendens. nona animā
 ponens. eadem nob̄ horā
 cōeris & excellentius est intima
 re & sc̄ificare dignatus;
 ... Effundā de sp̄m meo sup̄ omne
 ... carnem; Verbum effusionis
 ostendit numeris largitate;
 quia non ut olim proph̄is
 uirgam & sacerdotibus tantū.
 sed omnibus p̄ssim in utroq;
 sexu conditionis & p̄sonis sc̄i
 sp̄s esset gratia condonanda.

quiescit enim omnis caro. pro
 ph̄a consequenter exponit;
 ... Et proph̄aebunt in quies
 ... filii ur̄i & filiae ur̄e & cō;
 ... Et dabo prodigia in caelo
 ... sursum. & signa in terra de
 ... orsum; Prodigia in caelo cū
 dñō nascente nouū sidus ap
 p̄ruit. illo crucem ascen
 dente sol obscuratus. & ipsum
 caelum est tenebris obductū;
 Signa in terra quae dñō sp̄m
 emittente contremuit mo
 numenta aperuit sc̄a cecisit.
 & multa quae dormierunt
 sc̄orum corpora rediuiua
 protulit; Sanguinē & ignē
 ... & uaporem fumi; sanguinē
 dominici lateris ignem sp̄s sc̄i
 uaporem conpunctionis &
 fluxum. quiescit ab igne
 fumus. Itā ab ardore sp̄s sc̄i
 pronascitur. Nam & sangui
 nem de nostra carne uiuaci
 riuo profluere. quia contra
 naturam est n̄orum corpora
 signi loco factum credere
 restat; Cuius uidelicet nisi
 n̄re salutis ac uitae. quae

de illius utiq; morte pronascitur;
Potest & in igne fidelium
inluminatio. in uapores uero
fumi iudiciorum qui non credi
dere caecitas intellegi. Unde
& legem daturus dñs in igne
fumoq; descendit; Quia &
humiles p̄ claritatem suae os
tensionis inluminat & super
borum oculos p̄ caliginē erro
ris obscurat; Sol conuer
tur in tenebras & luna in san
guinem; Hoc in dñi passione
p̄ actum factum p̄ actum ante
diem dñi magnū id est iudicii
futurum creditur; Tunc enī
sol obtenebratus est sed luna
in sanguinem uersa. palam ho
minibus apparere non potuit.
quae tunc ut pote in pascha. xv.
existens inter diu fuerat mor
tuum uisibus obiecta telluris
occulta; Et erit omnis qui
cumq; inuocauerit nom̄ dñi
saluus erit; Hoc est quod adibi
p̄ dicitur. quia non est p̄sona
rum acceptor dñs. sed in omni
gente qui timet eum & operatur
iustitiam acceptus est illi;

... in h̄m nazarenū uirum cap̄ pro
... beatum ad dō & cō usq; affli
... gentes interemistis. quae si
doctus magister. prius incre
dulos commisi. uetus ad m̄ onat.
ut iusto moysi compunctus.
consilium salutis post modum
oportunius inpendat; &
quia scientibus legem loqui
tur ipsum xp̄m esse. quia pro
ph̄tis esset & promissus osten
dit; Nec tamen hunc prius
auctoritate suae dī filium
nominat. sed uirum probatū.
uirum iustū uirum a mortuis
suscitātū. non sicut cum
cōteris. atq; communi resur
rectione id est in finem saeculi
dilata sed testis die caelebrata;
ut singularis & gloriosae re
surrectionis assertio testimo
nium aeternae diuinitatis ad
quireret. Cum enī cōterorum
corruptionem probaret sub
isse. post mortem hunc utiq;
de quo dñs; Non debis sc̄m tuū
uidere corruptionē; Cum
probat humane fragilitatis
& p̄tem. probat & cō humane

condicionis meritis sup gressum;
 & ideo dō magis quam hominib;
 conferendum. quādiuero apud
 gentes apostoli p̄dicationis
 utantur exordis. In cordu cen
 turionis historia & in sermone
 apostoli p̄culi athenis hab' & o
 doceberis; Prouidebam dñm
 coram me semp quō ad dextris est
 mihi ne commouetur & cō; Ve
 niens inquit in ea quae ceteris se
 unt. non coobstuli oculum ab eo
 qui semp manet; hoc prouident
 ut in eum post tempore pacta
 recurrerem. quō fca & mihi ut
 stabiliter in eo p̄maneam; & hoc
 qd peccatum non feci. nec dolui
 inuentus est in ore meo. non huma
 nitati sed diuinitati adscribam;
 Propter hoc & in cogitationibus
 meis iucunditas & in uerbis exul
 tatio; Propter resurrectionē
 scilicet quia peccatū liberatus est
 mundus; In sup & caro mea non
 deficiet in interitum. sed in spe
 resurrectionis obdormiet. quō
 neque anima mea in inferis
 possidendam dabis. neq; sc̄i fi
 catum corpus. p̄ quod & alii sc̄i fi

candi sunt corrumpi peccatis;
 quia notat mihi fecisti uias quib;
 itur ad dēritatem. In quibus
 post tristitia passionis ad im
 plebis me laetitia cum uultu tuo;
 & ascendenti in caelis. dabis delec
 tationes in dextera tua usq; in finē;
 Quia neq; derelictus est in inferno;
 Descendit quidem xp̄s secundum
 animam ad inferis ut quibus oport
 uit subuenire. sed non est dere
 lictus in inferno quia cito reditu
 corpus. resurrecturū p̄ciuit;
 Dextera igitur di exaltatus quia
 dixerat p̄salms. quō ad dextris
 est mihi ne commouetur; & pro
 missione sp̄s sc̄i accepta a patre
 effudit hunc quem uos uidetis &
 auditis; Videtis in linguis ig
 nis auditis in nr̄o sermone. qd
 uero ait qui accipit a patre
 promissionem sp̄s sc̄i & effude
 rit utrumque eiusdem xp̄i natu
 ram manifestat quia & accepit
 ut homo & effudit ut d̄s;
 Non enim de caudā ascendit d̄s
 autem ipse; Sicut enim in
 quit haec quae notissima sunt.
 Becaus de caudā non desua sed

dedm̄ sui ascensione p̄dixit.
qui mittendus exsion. id est de
regia eiusdem dauid stirpe uen
turus. & dominaturus esset in
medio inimicorū suorū. sic &
illa quae p̄missa non ad dauid sed
ad xp̄i mortem & resurrectionē
p̄tinere cognoscite; Dicit dñs
dñō meo sede ad dextris meis;
prius nomen dñi apud ebreos
tōx̄ grammaton est quod pro
prie in dō ponitur. secundum
qd commune mortuilibus. quo
& reges & ceteri homines appel
lantur. quod si nob̄ obponere
uoluerit heresis arriana. ex
hac diuersitate minorem filiū
patrem esse maiorem. Respon
debimus ei illi nomen inferius
conuenire cui sedere impera
tur. Sicut & beatus p̄dixit con
sequenter exposuit. Quia &
dñm eum & xp̄m dñs fecit. hunc
ih̄m quem uos crucifixistis;
Non enim diuinitas crucifixae.
sed caro est. & hoc utique fieri
potuit quod potuit crucifigi;
Donc ponam inimicos tuos
scabellum pedum tuorum;

hoc est quod ipse p̄dixit alias
dedñō carit. quem oportet
caelum quidem suscipere usq;
in tempore restitutionis omnium.
Tunc enim cum uenerint tem
poris refrigerii. a conspectu
dñi missurus est nob̄ ih̄m xp̄m
adiudicandos uiuos & mortuos
eum qui p̄dictus est a regibus;
sedibus; His autem auditis
compuncti sunt corde & cetera;
Vide propheta iohel implē.
Cerne post ignem sp̄s sc̄i uapores
sequi compunctionis. fumus enī
lacrimas excutere solent. incipi
unt flere qui riserunt. tunc dunt
peccatis deont dō p̄cem suā tamquā
sacrificium. ut sanguinem illū
uideant gustare saluandi. quē
sup̄ se filiosq; suos in p̄cati fue
runt ante damnandi; Poeni
tentiam inquit agite & bapti
zetur unusquisq; uirum; Dic
turus baptismā p̄misit pōt
nitentiae lamenta ut ecclesiae
moye prius se aqua suae afflic
tionis infunderent. & post
modum sacramento baptisma
tis lauerent; Et adposita est

... In ille die animee circiter
... tricemilia; Vbi primū eccle
sie celebratum est baptisma
dispensatorie p̄d̄ca diuina
ad confessionem sc̄ae trinita
tis. tria milia colligit animarū
et moyses quidem. Lmo. die pas
che quo lex data est sollempni
tatem primitiarū p̄cepit ini
tari. Nunc aut supueniente
sp̄u sc̄o non manipuli spicarū
sed animarū sunt dño primiti
ae consecrate. Et habebant
omnia communia &c̄a; Sica
ritas dī diffunditur in cordib;
nr̄is. mox profecto generatōi
proximi dilectionem. unde
propter geminū eiusdem cari
tatis ardorem. bis sp̄s sc̄s legi
tur apostolis datus; magnū
que est fraternitatis amoris indi
cium omnia possidere nihil
propriū habentes; p̄d̄rus
autem & iohannes ascendebant
in templū &c̄a; Apostoli
non a hōie templū ingressuri
primo claudū. diu debilem
saluant deinde usq; ad uespe
ram laboyantes multa hominū

milia uerbo fidei imbuunt;
quia doctores sc̄ae ecclesiae
In fine mundi uenientes & len
guenti prius israheli. & post
modum & iam gentilitati p̄dicant;
his sunt enim operarii quos non a
& undecima hōie in uineā pat̄
familias inducit; Et quidam
uir qui erat claudus ex utero
matris suae baculabatur;
Qui a populus israhel non solū
dño incarnato. sed & primis & iū
legis datae temporibus rebellis
extitit. quasi ex utero matris
claudus fuit. qđ bene iacob cū
angeloluctante. benedicto quidē sed
claudicante figurat. q̄a populus isdē
dñi in passione p̄uolens. In quibusdā p̄
fidem benedictus. In quibusdā
uero est p̄ infidelitatem claudus;
Quem ponebant cotidie ad
portam templi. quae dīr speci
osa. Post templi speciosior dñs
est. p̄ quem si quis introierit
saluabitur; adhuc postea
debilis isrl̄ ire non uolens. legit
proph̄etarumque uocibus ad
fertur. ut ab ingredientibus
in interiora. sapientiae fidei

audientiae deponat auxilium.
qui uacatio futurorum. quasi ad
portam ponunt auditores. sed
pater est in templum pducere.
cui per confessionem forti & cognomen
pater & clauis caeli sunt
dedit. Argentum & aurum non
est mihi & cetera. Habuit qui
dem uetus tabernaculum iustifi
cationis culturae. & secundum saecu
lare auro argentoque distinc
tum. secundum & illis legis sanguis
euangelii pretiosior emicat. quia
populus ille qui ante auxilium
postea mente debilis iacuerat
In nomine crucifixi saluatus
templum regni caelestis Ingre
ditur; alioquin beatus pater
dominici memor precepti quod dicitur;
Nolite possidere aurum & ar
gentum. pecuniam quae ad pe
des apostolorum ponebatur.
non sibi recondere sed ad usus
pauperum qui sua patrimonia
reliquerant reseruare solebat.
Et adprehensa ei manu dextera
adleuauit eum; quem uerbo
erigit hunc & cetera dextera con
focuit. quia sermo dicentis.

In corde auditore minus uideat.
si non & cetera proprie actionis
commendatur exemplis; Et
exiliens stetit & ambulabat.
& intus cum illis In templum;
Ordo perfectionis egregius, pri
mo illum resurgere qui iacue
rat. deinde iter arripere uir
tutum. & sic regni ianuam cum
apostolis Inire, Et impleri
sunt stupore & extasi; Extasi
pauorem dicitur. Nam & alio modo
dicitur extasis. cum mentis non pauore
alienatur. sed aliqua Inspira
tione reuelationis adsumitur.
Concurrit omnis populus ad
eos ad porticum quae appella
tur salomonis. Saluatio per
apostolos israel conuenit omnis
mundus ad liminari & pacifi
ci salomonis de quo dicitur; Multi
plicabitur eius Imperium & pacis
non erit finis; Ipse est enim
lapis de monte absisus. qui ter
reno regno fidei Inimico ruente
pacificum per orbem solus tenet
Imperium; Critaunt omnis
Anima quae non ceciderit pro
pheta illum. exterminabitur

deplebe. Breuiter ac dilucide
 proph&arū legisq: testimonio
 doc& dñm. ac uis audientium
 genibus. & incredulos quidem
 damnaturū. fideles uero æterna
 benedictione donaturū; Et omnis
 proph&æ asamuel & deinceps;
 quamuis patriarche & scī priorū
 temporū multa de xpō dicta fac
 tisq: proph&arū. Tempus tñ
 propriæ proph&arū eorū dico.
 quid xpī ecclesiæq: mysterio
 manifeste scripserunt; Asa
 muel sub quo & regū iudea
 tempora coeperunt. exordium
 sumpsit. & usq: ad babylonice
 captiuitatis solutionem pmanit;
 Et in semine tuo benedicentur
 omnes familie terre; semen
 quidem ab ysaie xpī est. In cuius
 fide nominis omnib; terre fami
 lis iudeis uidelicet & genibus ē
 benedictio promissa. De mulc
 aciem apostolorum animos iudeo
 rum. quo ad credendū faciat
 promptiores dicendo. qđ totius
 mundi saluator. eos primum
 uisitatū & benedictū ele
 gere. Vobis Inquens primū

ds suscitans filium suū; Ubi pa
 riter Inueniendū qđ eundem filiū
 dī quem semen ab ysaie nuncu
 pcat. obducat utique eiusdem xpī
 natusq: nē uel hominē tantū
 xpī. uel alterum hominis & alte
 rum dī crederent filium. quo
 heresis locque mœnes Insanus.
 & nestorius decepti sunt;
 Supuenerunt sacerdotes & ma
 gistratus templi & saducei & cō;
 Sacerdotes & magistratus siue
 p̄tor templi ut alia dē editio.
 quid doctores & iudices uidebantur
 populi dolebant quod ad apos
 tolos audiendos multitudo con
 flueret. saducei autē quod re
 surrectionem p̄dicarent. utriq:
 uero qđ ihm quem a se occisum
 nouerant hominem. illi hunc
 ad firmarent ad op̄e glori
 ficatum; Et factus est numerus
 uirorum quinq: milia. Si in
 quinq: milibus hominū quos In
 heremodñs p̄cauit. populus sub
 lege constitutus. sed xpī mune
 re recreatus accipitur; pos
 sunt & hæc quinque milia apos
 tolorum instructa doctrinis.

populum designare gentium.
eiusdem legis spiritaliter mys-
teria secuturum. & bene utriq;
uespere caelesti munere donan-
tur. quia cum uenit & plenitu-
do temporis misit dñs filiū suū;
hic est lapis qui repbatus est
a uobis aedificantibus qui fac-
tus est in caput anguli; Ae-
dificantes erant iudaei. qui
cunctis gentibus in desolatione
idolorum morantibus. ipsi soli
legem & prophetas. ad aedifi-
cationem populi cotidie lege-
bant. hūc aedificant puen-
runt ad lapidem angularem.
qui duos patrias amplecteretur
id est inuenerunt in scripturis
propheticis xp̄m in carne uen-
turum. qui duos conderet popu-
los in sem & ipso; & qui ipsi
in uno patrias stare. hoc est soli
sed uis fieri maledabant; Repro-
bauerunt lapidem qui non erat
aptatus ad unum sed ad duos.
uerum dñs illis licet & nolentibus.
hūc ipse p se posuit in caput
anguli. ut & duobus testamētis
& & duobus populis aedificatio

surgeret unus eiusdemq; fidei.
Et non est in alio aliquo salus;
si in nullo alio sed in xp̄o tantū
mundi salus est; Ergo & patres
testamenti uideris. eiusdem re-
demptoris incarnatione & pas-
sione saluati sunt. quānos sal-
uari credimus & speramus;
& si enim sacramenta pro tem-
porum mutatione discrepent.
fides tamen una eademq; con-
cordat; quia quācum nos per
apostolos factam. eandem
illi dispensationem xp̄i. p pro-
phetas didicerant esse uentu-
rum. neque enim est redemp-
tio captiuitatis humane. nisi
in sanguine eius qui dedit sem &
ipsum redemptionem pro om-
nibus; Compto quod homines
essent sine litteris. & idiote ad-
mixcebantur; In litterata mit-
tuntur ad p̄dicandū. ne fides
credentium. non uis tute dñi
sed eloquentia atq; doctrina
fieri putaretur ut apostolus
ait; Non in sapientia uerbi
ut non euacuatur crux xp̄i;
Idiotae enim dicebantur.

qui propria lingua tantum natu
 relique scientia contenti. litte
 rarum studia nesciebant. si qui
 dem greci proprium idion uocant;
 ... Annorū enim erat amplius xl.
 ... homo in quo factum erat signū
 ... istud sanctorum; Iuxta histo
 riam perfecta & ceteris hominis in
 & superabilis calumniaribus
 ostenditur; Allegorice autē
 populus isrl. non xl tantum
 annis inheremo. sordes aegypti
 ac manna contempta requirit.
 Verum & inter re promissi
 onis inter dñi semp idolorūq;
 ritus claudicabat. uel sinu
 merus quacūq; generis gēni
 ne legis plenitudinē signifi
 cat. quater enim deni xl faci
 unt. utriusq; transgressor
 uel quacūq; generis pfectionē
 debilis iacendo transcendit;
 ... Dñe tu qui fecisti celū & terrā
 ... & cetera; Auditis persecutorū
 minis fiduciam sibi resistendi
 p uirtutū signa deposcunt;
 ... Aduersus sem tuum puerum
 ... ih̄m quem unxisti. xp̄i nomen
 de quo dictum est. & aduersus

... xp̄m eius; ad uerbum exponunt;
 xp̄s enim a chrismate. id est ab
 unctione nomen accepit. iuxta
 qd̄ dr̄. unxit te dr̄ dr̄ tuus oleo
 ... lac & iocunditatis. id est spūs scō. Ecce
 ... ogressus motus est locus in quo
 ... erant congregati. qui uirtutē
 robusti pectoris. contra frau
 dem quaerebant hostium in
 dicium leam audite p̄cis terre
 motu p̄cipiunt. Quocirca
 agnoscerent terrena sibi corda
 esse cessura sub quorū pedib;
 scō adueniente spū terra ipsa
 sit pauore concussa. quamuis
 & lac & timor eorū. qui creden
 do apostolis fuerant subicien
 di possit intellegi. qui infirma
 gyuidine discussa. conresur
 gere cum xp̄o & caelestia sapere
 ... dēdicerunt; Multitudinis
 ... autem credentiū erat cor &
 ... anima una; Qui seculū pfecte
 reliquerant. nequaquā dege
 neris nobilitate gloriantes.
 se inuicem p̄ferebant; sed
 uelud unius eiusdem matris
 ecclesiae uisceribus editi. eo
 dem cunctis fraternitatis

... amore gaudebant; Et uir-
... tute magna reddebant apos-
... toli. testimoniū resurrectionis ihū xpī dñi; Doctorum
uigilanter auditorumq; dis-
cernit ordinem. Nam multi-
tudo credentiū rebus suis spre-
tis caritatis inuicem copula-
iuncta est. Apostoli uero uir-
tutibus refulgenter xpī cunctis
mysteria patebant; Ioseph autē qui cognominatus est
barnabas ab apostolis. hunc
puto esse barnabam qui infra
cum paulo gentium legitur
apostolus ordinatus. unde
quia cyprius genere erat. p̄t
ea discedens a paulo patriā
repperit in sulcom; Licet & quidā
arbitrentur pauli collegā
eum potius fuisse qui supra cū
matthia a apostolo lectus est
sostem statutus; minus intu-
entes. quia iuxta emendatione
exemplaria. hic barnabas ille
mutata littera. barsabbas ap-
pellatur; & in libro ebreorū
nominum. hic filius consola-
tionis. ille autē filius qui & is

Interpretatur. quod est inter-
pretum filius consolationis;
Ubi cumq; scriptura sacra
nominarerū uel personarum.
cum interpretatione ponit.
sensum utique sacrae aorem
hisdem inesse significat. me-
rito ergo filius consolationis
uocatur. qui p̄ sentia contem-
nens sp̄e futurorū consolatur.
Nam & sp̄s sc̄s ideo pax dicitur
nominatur. quia in mundo p̄r-
sistentem habentibus p̄ internam
sui muneris effusionē pax
desin id est consolationem
caelestium p̄stat gaudiorū.
sic beatus p̄rus propter
eiusdem sp̄s gratiam bariona
id est filius columbae uoca-
tus est; Et attulit p̄tium
& posuit ante pedes aposto-
lorum; De hoc orator, de-
ficiui debere probant quod
tingere uittam. calcandū
que docent quod subdunt
gressibus aurum, de quo ter-
renae ueniunt ad pectora
cyp̄ae, consimili iactatur
humo; Annania cū temp

77 tauit satanas cor tuum; In alia
 tyxens lectione iuxta grecum ex
 emplar ita legitur annanice.
 quare impleuit satanas cor
 tuum; Ubi notandum quod
 animam & mentem hominis.
 nulla creatura iuxta substan
 tiam possit implere. sed cre
 atrix sola trinitas. quia tan
 tum modo secundum operatio
 nem. & uoluntatis instinctum.
 animus de his quae creata sunt
 implatur. Implatur enim satanas
 mentem alicuius. & principa
 le cordis. non quidem ingre
 diens in eum. & in sensum eius
 atque ut ita dicam aditum cordis
 introiens. si quidem haec po
 testas solius est diuinitatis.
 sed quasi callidus quidam &
 nequam ac fallax fraudulen
 tusque deceptor. In eo animam
 humanam malitiae affectus
 tyxens per cogitationes & in
 centiuuicatorum quibus ipse
 plenus est. Impleuit ergo
 satanas cor annanice non
 ipse intendo. sed suae ma
 litiae uirus inserendo; Non

78 et mentatus hominibus sed dō;
 supradixerat eum mentatum
 esse spiritu sancto; Pater ergo spiritum
 sanctum esse dominum; & errorem mace
 doni damnatum fuisse prius
 79 quam natum; Audiens autem
 80 annanice haec uerba cecidit
 81 & exprobravit; Non quae estus
 causatam seueyram Inprouari
 catores sententiam dedit. sed
 prudens In spiritu zizaniae futura.
 quae simplicitatem ecclesiae
 proxiis moribus adulterarent;
 ex his enim dixerimus sarabai
 tae genus prohibetur exortum.
 qui rebus suis nequaquam dere
 lictis. apostolicam se districta
 onem custodire simularent.
 nullareos passus est poenitentia
 cupere. uerum cecidit mox por
 teris In curiendum noxiū germinem
 yadictus amputare cupiuit,
 82 denique sequitur; Et factus
 83 est timor magnus In uniuersa
 84 a ecclesia & in omnes qui audie
 85 bant haec; Ceterorum autem
 86 nemo caudebat se coniungere
 87 illis; Poena duorum qui frau
 dulenter eis iungi temptauerant.

ceteris exemplum tribuit.

... Ut ueniente p̄ro saltim umbra
... illius obumbrat & quem quā eorum
... & liberebantur; Tunc p̄rus
umbra sui corporis uisibiliter
adleuabat infirmos: qui & iam
nunc Inuisibili suae Intercessi
onis umbraculo. fidelium in
firmarum robore non cessat; &
quia p̄rus aet̄e desicce typus
est; Pulchre ipse quidem
rectus incedit: sed umbra comi
tante iacentes erigit; Quia ec
clesiam ente & amore caelestib;
Intendens: quasi umbra tace trans
currit In terra. & hic sacramen
tis temporalibus. figurisq; cae
lestium renouat: quos illic p̄
p̄ris remunerat donis; quidā
huius loco nectunt. hoc qđ in eu
angelio dñs ait; Qui credit
in me opera quae ego facio & ipse
faciat & maiora horum faciat;
... Exurgens autem princeps sacer
... dotum & omnes qui erant cū illo
... quae est heresis saduceorum.
... & cetera; heresis grece ab elec
tione uocatur. quia quisque
sibi spr̄is aliorum dictis quod

sequendū putauerat eligat;
Saducei ergo qui Interpretantur
iusti. uis dicabant enī sibi qđ
non erant. sicut In f̄ra legimus
corporis omnino resurrectionē
negantes animam perire cum
carne dicebant; sed ne angelū
quidem sp̄m uel ullum esse cre
debant. & quinque tantum
libros moysi recipientes. pro
ph̄tarum p̄conia respuebant;
Atq; ideo maxime hi principi
bus In p̄sequendo apostolor
astipulantur. zelo uidelicet
ducti quod illi uisitate magna
& miraculorū signis. redderet
testimonium resurrectionis
... ih̄u xp̄i dñi. Angelus autem
... dñi p̄ noctem aperiens ianuam
... carceris & cetera; ne dubitet &
thomas dñm esse carnem & ossa
gestantem. quem ianuis clausis
uidebat int̄rentem. Ecce ipse
cum sociis mostedi adhuc carne
uestitus ianuis egreditur clausis;
... Carcerem quidem inuenimus
... clausum cum omni diligentia &
... custodes stantes ad ianuam ape
... rientes catē neminē

Quid profane iudee caeca
 stimulari insana. fuyantib;
 dicent apostoli dñm fuisse de
 monumento subleuum; Dic
 rogo eosdem apostolos de car
 cere tuo clauso. cuius furto cre
 das ablectos; Ambigebant
 de illis quid inconfiteret. ne sic
 quidem fidei sedere uolentes;
 Ingenita enim malicia cor pfi
 dum. insignis & icon manifestis
 obduxit; Et uultis inducere
 sup nos sanguinem hominis
 istius; Oblitus ē. princeps
 sacerdotum debiti. quod ipse si
 bi & suis in p̄catu exat dicens;
 Sanguis eius sup nos & sup filios
 nros; Surgens aut quidam in
 concilio phariseus nomine
 gamaliel; hic gamaliel ut cle
 mens indicat apostolorū erat
 infide socius; sed eorū consilio
 pmanens apud iudeos. ut illo
 rum in tali turbine potuisset
 sedare furorē; Ante enim
 hos dies exat theodas & cō;
 Theodas hic p̄suecit multis ut
 iosephus refert. subleuatis ex
 urbe facultatibus suis. ripas

iordanis obsidere. & cum esset
 magus propheta sed dicebat.
 posseque imperio fluuii direm
 to gurgite p̄bere transitum;
 Cui sed di procuratoris iussu acqui
 tum turbas supueniens. multis
 quidem pemptis aut captis ipsius
 caput hierusolimam reuexit;
 Post hunc exat iudeas galileus.
 hunc & icon scribit iosephus
 gaulaniten de ciuitate gamala.
 qui adducho quodam phariseo
 coeptis ad summo cogit & plebem.
 ne tributa romanis soluendo.
 penderet libertatem proferens.
 ex lege dñi soli seruiendū. & eos
 qui ad templū decimas deferrent
 caesari tributa reddere n̄ debere;
 Quae heresis in tantum cretuerat.
 ut & icon phariseos & multam
 partem populi conturbaret;
 Itaque ut dñm xpm interrogandū
 esse crederent. licet & tributa cae
 saris decerni non. Facit enim
 murmur grecorum aduersus
 ebreos; Causa murmuris erat
 quod ebrei suae uiduae ut pote
 eruditiores in ministerio p̄ferret
 uiduas grecorū; Non est uequū

... nos derelinquere uerbum dñi &
... ministrare mensis. De hoc
... auctor. Locus Inquit indicat
... iste quod melior rudis populi
... sint fercula mentis quae confuse
... p membris decipit. Conside
... rante ergo fr̃ uiros ex uobis
... boni testimonii septem & cō;
... hinc iam decreuerunt apostoli
... uel successores apostolorum.
... p omnes ecclesias. vii. diaconos
... qui sublimiori gradu essent
... cōseris. & proximi circa aulam
... quasi columnae altaris adsis
... terent & non sine aliquo sepa
... rati numero mysterio.
... Stephanus autem plenus gra
... tia & fortitudine. Stephanus
... grece latine coronatus dñr.
... qui pulcherrima ratione qd
... pcepturus erat. In re quodcū
... p̃secutio p̃occuparat in nomine;
... Lapidatus humiliter sed sub
... limiter coronatus. Ebyrice
... autem interpretatur norma uir;
... quorum uidelicet nisi marti
... rum sequentium. quibus primo
... patiendo. forma factus est
... moriendo pro xp̃o. Et non

... poterant resistere sapientiae
... & sp̃ui qui loquebatur. hoc est
... quod dñs ipse suis martyrib;
... ait. Ego enim dabo uobis os.
... & sapientiam. cui non poterunt
... resistere & contradicere om̃s
... aduersarii ur̃i. Dignū enim
... fuit ut in proto martyre con
... firmaretur. quod cunctis p suo
... nomine traditus est pmittere
... dignatus. Dñs gloriae appa
... ruit patr̃i nro ab ythace cum
... esset in mesopotamia. No
... tandum iuxta uerba stephani.
... quia non sicut in genesi uidetur.
... post mortem patris locutus
... est dñs ab ythace. qui utique in
... charra mortuus est. ubi cū illo
... & ipse filius habitauit. sed
... priusquam habitaret in eadē
... ciuitate. iam tamen cum esset
... in mesopotamia regione cuius
... ipsa est ciuitas. Exi dñr
... tua & de cognitione tua & cō.
... Terram & cognitionem abrahe
... chaldeorum patriam genusq;
... appellat. Unde iam pridē
... exierat quinunc in mesopota
... mia degebat. sed quia quasi libe

ob causas egrediens. speredeun
 di & desiderio tenebatur audit
 ad nō exiit de terra tua. Non ut
 corpus inde tueretur & quodiam
 fecerat. sed ut amorem mentis
 auelleret. ideoq: quod sequitur.
 ... Tunc exiit de terra chaldeorū.
 Non corporis sed mentis egres
 sum significat quos se in p̄p̄ciū
 achaldeorum conuersatione &
 gente se creuerit. qui iuxta fidē
 chronicorum. eodem anno chal
 dea egressus. mesopotamiam
 ingressus. In charris moxatus
 & in terram est re promissionis
 ... inductus; Quia erit semen
 ... eius accola in terra aliena. &
 ... seruituti eos subiciet. & mēde
 ... tyraetabunt eos annis quatuor in
 ... gentis; Non ita intellegendū
 est quasi mēde tyraetandū uel
 seruituti subiciendū. dixerit
 hoc semen annis. cccc. sed per
 hyp̄b̄eton legendum. quia p̄
 egrinum erit semen eius annis
 cccc. In cuius p̄c̄te temporis
 & ian seruitus accidit. quia
 enim scriptum est. in isaac uo
 cabitur tibi semen. ex anno

... naturae & isaac usq: ad annū
 egressionis ex aeḡpto compu
 tantur anni. cccc. v. quos more
 suo scriptura quatuor gentos
 appellat. quibus p̄e grinum fu
 turum erat illud semen. siue in
 terra chanaan siue in aeḡpto.
 potest & sic intellegi. quod
 a quinto anno isaac quo p̄ filiū
 uicille coeperit ad fluḡi labor
 cccc. totū computatur annorū.
 ... Accessit iacob patrem suum &
 ... omnem cognitionem in anima
 ... bus. Lxx. Lxx interpret̄es se
 quitur indicendo. ceterum in
 eb̄yca ueritate animae tantū
 Lxx. repperiuntur; sed & si
 ipsam animarum seriem in genesi
 computare uolueris. addito
 ipso iacob & ioseph cum duob;
 filiis qui erant in aeḡpto.
 Lxx. solummodo animas inue
 ... nies. Et defunctus est ipse &
 ... patres p̄ri. & tyris laati sunt
 ... in sichem; De ioseph quidem
 solo scriptura refert qd̄ eius
 ossa de aeḡpto tyris lata. &
 in sichem sunt cum lata; uerū
 & ex his beati stephan uerbis

& s^ci hieronimi scriptis quieorun
dem locorum incolae erant. Anim
aduertendum est. ceteros quoq:
patriarchas ibidem esse sepul
tos. quamuis memoria ioseph
merito celebrior habeatur. qui
& haec ipse de ossibus suis fieri
mendauit. & ad cuius tributum
ciuitas ipsa pertinet; Siquide
hieronimus in historia beatae
paulae sic refert. Transiit
Inquies sichem. non ut pleriq:
errantes legunt sichar. quae
nunc neapolis appellatur.
& ex latere montis garzim ex
structam. circa puteum iacob
intrauit ecclesiam. super quem
dn^s sedit. & paulo post atque
Inde inquit diuertens. uidit. xij.
patriarcharum sepulcra; ite
in libro de opamogene in
terpretandi; xij. autem patri
archae non sunt sepulta in
arboresed in sichem. sed me
rito mouet quod sequitur;
Et positi sunt in sepulcro quod
emit abraham pro argento
a filiis emmor filii sichem;
Docet enim genesis abraham

ab ephron filio soor hði.
In cariathorbe locum sepulcri
quadringentis argenti siclis
emisse. In quo ipse abraham
isaac & iacob & adam propter
tuis sepulti sunt; Itemq: iacob
de mesopotamia reuersum.
iuxta urbem sichem partem
agri quo tabernacula tenderet
ab emmor patre sichem decem
centum agnis accepisse; Non
emit ergo abraham sepulcrum
ab emmor sichem ita sed ab
ephron hði. In quo. xij.
patriarchae non sunt sepulti.
sed in sichem ut diximus; Verum
beatus stephanus uulgo loquens.
uulgi magis in dicendo sequitur
opinionem. Duas enim pariter
narrationes coniungens. non tam
ordinem circumstantis histo
ricae. quam causam de qua age
batur intendit; quia enim in si
mulabatur aduersus locum sanctum
& legem docuisse; pergit
ostendere quomodo ih^s x^pi
ex lege monstratur esse promissus.
& quod ipsi ne tunc moysi ne
dno nunc seruire maluerint;

haec ut potui dixi non prauidens
 sententiae meliori si adsit.
 Porro quod dicitur a filiis emmor filii
 sychem. In greco exemplari
 scriptum est a filiis emmor qui
 fuit in sychem. quod genesis hys-
 toriae magis concordare uide-
 tur. Tamen si fieri potuerit
 ut idem emmor & pccatorem &
 filium sychem nomine haberet.
 Cum ad propinquarum caritatem
 tempus re promissionis. quam
 confessus erat deus abraham.
 illius utique: qui ad dictum est &
 post haec exhibuit & deseruiet
 mihi in loco isto. Quis te con-
 stituit principem & iudicem
 super nos. In tota illos comatione
 sua redarguit. Iam tunc legi
 moisi quod fuisse contrarios.
 Hic est moyses qui dixit filiis
 israel propheta cum uobis suscitabit
 deus de fratribus uestris tamquam me.
 Tamquam me carne uisibilem
 sed super me maiestate terribilem.
 non noua inquit & aduenticia
 christi dicatur esse doctrina. ipse
 moyses cum noluerunt oboedi-
 re pccatorem. predicat & in hominibus

hunc forma futurum & cunctas
 animabus uitae precepta daturus.
 Numquid uicimas aut hostias
 obtulistis mihi annis. xl. inde
 seruo. Quamuis necessitate
 seruiendi domino libarent. mente
 tamen auersi uenerunt ad idola
 seruissimum. Ex eo tempore
 quo aurum in caput uiculi trans-
 formauerunt. Nam quod
 postea quaedam domino eos legimus
 optulisse non uoluntate. sed
 ut ex hoc loco discimus poenitentiam
 fecerunt malorum & eorum inter-
 fectione. quia propter idola
 corruerunt. Dominus autem non ea
 quae offeruntur. sed uolunta-
 tem recipit offerentium. Denique
 ubicumque occasio fuit semper
 cordere uersi sunt in aegyptum.
 Et suscepistis tabernaculum
 moloch. Quamuis inquit uide-
 remini ad tabernaculum domini uic-
 imas hostiasque deferre. tota
 tamen intentione mentis sanum
 moloch amplexata estis. est
 autem moloch uel melchom
 ut scilicet & cum legitur idolum
 ammanitarum. quod interpretatur

rexur; Et sidus dei uiri rempha;
 Dimisistis Inquit dñm uerū & uiuū
 & sidus rempham id est facura
 uixit uobis pro dō suscepistis;
 significat aut luciferum cuius
 cultui sarracenorum gens obho
 norem ueneris erat mancipata;
 & quia rem famut dixi facura
 uestre uel requies uixit Inter p
 tatur. proph & consequenter
 adiunxit atque ait. figuras
 quas fecistis ad orare dñs. sub
 auditur apoconu suscepistis;
 Et tyrenses fecerunt uos tyrenses bably
 lonem; Propter haec Inquit
 sacrilegia uos non in bablylo
 nem tantum modo. sed ultra
 bablyloniam quoque captiui
 ducemini; Nec putandus est
 primus inco tyrenses errasse quia
 pro eo quod in proph & scrip
 tum est. tyrenses damascū dixerit
 tyrenses bablylonem. magis enī
 intelligentiam quam uerbum
 posuit. quia tyrenses damascum
 ducti sunt in bablylonem. siue
 tyrenses bablylonem; Taberna
 culum testimonii fuit patrib;
 nris In deserto. quia dicebant eū

contra locum scē agere. hinc
 ostendit dñm non magni pende
 re lapidū ornatum. sed splen
 dorem animarū desiderare
 caelestium. ubi subintellegi
 uult. sicut in tabernaculum
 in templi facura desertum.
 sic & ipsum templū intellegant
 meliore statu succedente de len
 dum. iuxta quod olim hieremias
 p̄cinebat dicens; Nolite con
 fidere In uerbis mendacii dicen
 tes. templum dñi templum dñi
 est. & post aliquanta. faciam
 Inquit domui huic In qua inuo
 catum est nomen meum. & In
 qua uos habetis fiduciam. si
 cut feci silo ubi habitauit no
 men meum a principio. & pro
 iiciam uos a facie mea; Caelū
 mihi sedes est. terra autem
 scabellum pedum meorum;
 Non hoc carnaliter Intellegen
 dum. quod sic habet dñs mem
 bra collocata in caelo & In terra;
 ut nos cum sedemus. sed ut se
 Indicar & interiore esse. &
 superiorem omnibus. caelū
 sibi sedem. Terram uero scabellū

pedum esse prohibuit; Qui ut se
 & iam omnia circum dare mon-
 straret; Alibi se caelum & in
 palmo & terram asserit pugil-
 lo concludere; Spiritu aliter
 autem caelum scōs. terra uero
 peccatores insinuat. qđ his ui-
 delic & dñs in habitatione p̄sideat.
 illos condemnando p̄sternat;
 Aut quis locus requi & ionis
 me est; Non caueus utiq; uel
 marmoreus terrestris habi-
 taculi locus. sed ille quem pro-
 ph & a subnectit; Sup quem
 aut requiescit sp̄s meus. nisi sup
 humilem & qui & um & tre men-
 tem sermones meos; Quia c-
 cepistis legem in dispositionē
 angelorum; Lex est enim or-
 dinata p̄ angelos in manu medi-
 atoris; Ecce uideo caelos ap-
 tos & filium hominis ad dextris
 stantem dñi; Cum dñs xp̄s &
 dñi & hominis p̄fectus sit filius.
 quid est quod hunc beatus
 martyr hominis potius quam
 dñi filiū appellare maluit.
 cui plus utaque gloriæ uide-
 rētur adlaturus. si eum dñi

potius quam hominis filium
 appellare uoluissē. nisi ut
 hoc testimonio iudaeorum con-
 funderetur infidelitas. qui se
 hominem crucifixisse & hunc
 dñm credere noluisse. memine-
 runt ad confortandā ergo
 beati martyris patientiam.
 caelestis regni uia panditur;
 & ne innoxius homo lapidatus
 titubet in terra. dñs homo cru-
 cifixus appar & coronatus in
 caelo; Unde quia stare pug-
 nantis uel adiuuantis est. recte
 ad dextris dñi stantem uidit.
 quem inter homines p̄sequen-
 tes adiutorem habuit. nec dis-
 cordare uideatur. qđ marcus
 eum ad dextris dñi sedere descri-
 bit. quis itus iudicantis est.
 quia & nunc inuisibiliter om̄a
 iudicat. & ad extremū iudex
 omnium uisibilis adueni &;
 Et eiciens eum extra ciuitatē
 lapidabant; Et dñs extra
 portam passus est. quinos ele-
 git de mundo in supnū suum
 regnū & gloriā; & stepha-
 nus quasi ad uena mundi extra

ciuitatem lapidatur; Non enim
habuit hic manentem ciuitatem.
sed futuram tota mente quere-
bat. & iustarum mutatione mar-
tyr mundi cordis ad caelos Intui-
tum dirigit. Persecutor dum re-
ceruicis manus ad lapides mittit.
Unde auctor ait. Lapidem iudea
rebellis. In stephanum limphata
rapis quae criminem duro, secum
semperis; Postea cum genibus
clamauit uoce magna dicens;
Dñe ne statuas illis hoc peccatū;
Pro se quidem stans orauit. pro
inimicis genu flexit. quia ip-
sorum maior iniquitas. maius
supplicandi remedium flagita-
bat. & mirum beati martyris uir-
tus. qui sic zelo feruebat ut eis
a quibus tenebatur. palam sue
perfidee culpas exprobare.
sed dilectione ardebat. ut in
moste quoque pro eis a quibus oc-
cidebatur oraret; Et omnes
dispersis sunt per regiones iudeae
& samariae; hoc est quod dñs
ipse precepit; Cum persequantur
uos in ciuitate ista fugite in aliam;
illius enim nutu gerebatur. ut

tribulationis occasio fieret
euangelii seminarius; Inten-
debant autem turbae his quae
aphilippo dicebantur; & ex
presenti capitulo & ex samaritane
mulieris historia prompti ani-
mi ad credendum hanc gentem fuisse
se probatur; Tunc simon & ip-
se credidit. uel beati philippi
uerbis & uisitate deuictus. uera-
citer dño credidit. uelut magis
credibile est credere se quoad
usque baptismum suscipere & simula-
uit. ut quō locudis erat. uidi-
mus. ita ut xpm se credi uelit.
sicut historice narrant artes
ab eo quibus miracula faceret
edisceret; qd & iam successores
eius fecisse docentur. qui auc-
toris sui malignis artibus in-
stituta ecclesiam fraude quali-
bet ingressi baptismum fuerunt
consuerunt; Miserunt ad illos
petrum & iohannem; Pulchre
hoc auctor exponit; sicut sibi
socium petrus facit esse iohan-
nem ecclesiae quia uirgo placet;
Notandum autem quod philip-
pus qui samariae euangelizabat.

unus de vii fuerit. si enim apōs-
tolus esset ipse utique manum
imponere potuisset. ut accipe-
rent spm scm; hoc enim solis
pontificibus debetur; Nam
presbyteris siue ex tunc episco-
pum seu p̄ sente episcopo cum
baptizant chrismate baptiza-
tos ungere licet. sed quod ab
episcopo fuerit consecratum.
non tamen frontem ex eodem
oleo signare quod solis episcopis
debetur cum tradunt spiritum
... paratū & baptizatis; Pec-
... niatua tecum sit in p̄dicatione &
... cetera; Scī uiri cum maledicti-
onis sententiam proferunt. non
adhuc ex uoto ultionis. sed ex
iustitia examinis erumpunt;
In tunc enim sub ledi iudicium
aspiciunt. & mala foras exur-
gentia. quia maledicto debe-
ant ferire cognoscant. & eo
in maledicto non peccant. quo
& ab interno iudicio non discor-
dant; Cum enim & maledicen-
tis Innocentia p̄m̄en & & tñ
cum qui maledicitur usque
ad interitū maledictio obsorbet;

ex utriusque partis sine col-
ligitur. quia ab uno & intimo
iudice in reum sententia sumpta
iaculatur. Unde & hic simon
quia p̄c̄ro maledictum accepit.
ad aeternam damnationem perit;
& infelix bariesus ap̄ paulo incre-
patus. mox communis est luce
... fraudatur; In felle enim ama-
... ritudinis & obligatione iniqui-
... tatis uideo te esse; Ideo sp̄s
sc̄s in columba descendit. ut eos
qui se accipere uelint simplices
esse doceret; Nam qui fel ama-
ritudinis in corde reseruat.
quicquid libet baptizatus uideat-
tur. non est iniquitatis succe-
uinculis absolutus; sed quasi
ad punctum horum baptizandi
purgatus mox acriori est de-
mone septem pluciter opp̄ssus.
frustratur ergo gratiam sp̄s emere
temptat. qui se mente coruina
... non curauit exuere; Surge
... uade contra merididum;
Bene in meridie quaeritur &
Inuentur. & ablutur ille
qui deuotione pectoris ar-
dens. uelud quaedam gentiū

primitiæ dō meruit consecrari;
In quo spectat illud p̄d̄miste
compl̄um est. & hiopie p̄ue
ni & macus eius dō; Aduiam
quæ descendit ab hierusalemin
gæzæ hæc est desertæ. Non uia
sed gæzæ desertæ d̄r. U & uenim
illæ gæzæ quæ terminus quondā
erat cananeorū iuxta ægyptum
ad solum usq; destructæ. & celi
pro illa alio loco constructæ est.
quæ allegorice gentium plebem
designat. olim ad cultum p̄desit
neque ullius p̄ph̄etæ p̄dicati
onibus exultat. Uic uero quæ
ad eam ab hierusolymis descendit.
fontem salutis aperuit dñs x̄p̄s
est qui ait; Ego sum uia & ueritas
& uita. quia sup̄næ hierusalem
ad n̄r̄m infirmæ descendit. n̄r̄q;
rectus in gredinem baptis matis.
undæ dealbatur; Et ecce uir
& hiops eunuchus potens.
Pro uirtute & integritate men
tis uir appellatur. nec in me
rito quicquid studii in scrip
turis habet ut & uiam in uia
legere non cessat; Tantūq;
amoris in religione gerebat.

ut aulæ p̄egicæ derelicta. deul
tims mundi p̄stibus uenit & ad
templum dñi. unde iusta mer
cede. dum quærit inter p̄tem
lectionis x̄p̄m quem quærebat
Inuenit; Plusq; ut hieronimus
ait. in deserto fonte ecclesiæ.
quæ in ciuitate templo repe
rit ecclesiæ; Ibi enim quod
hieremias admittendo prolo
quitur. mutauit & hiops pelle
suam. id est sorde peccatorum
abluta. de lauacro ih̄u dealbatur
ascendit; Candacis reginæ
& hiopum; & in regum libro
legimus. quæ reginæ austri
uenit a finibus terræ audire
sapientiam salomonis; Moris
quippe fuit illi nationi sem p̄
a feminis regi & q; candaces
appellari; quæ super om
nes gæzæ eius; Reginæ & hi
opum thesaurum p̄mittens
in hierusalem. gentium desig
nat ecclesiæ. uirtutum fideiq;
dñō donat laturam. sed & nominis
& hiomologicæ conuenit. Potest
enim candacis ex ebreo commu
tata interpretari. ipsa quippe

est. cui in psalmo prohibis qui com-
mutabuntur. In scripto dicitur;
Audi filice & uide & inclina au-
yentiam & obliuiscere populū
tuum & domum patris tui & cā;
Dixit autem sps philippo; in cor-
de sps philippo loquebatur; spū
enim dī quādā nob uerba facere
est. occultauit ea quae agendae
sunt. Intimaque; Tecum quam ouis
ad occisionem ductus est; sicut
ouis cum ducitur ad uictimam
non repugnat. sic ille propria
passus est uoluntate; uel ceteri
ori intellectu. sicut agnus in
pascha immolari solebat. sic
pascha nrm immolatus est xps.
Et sicut agnus coram condente
se sine uoce; Non solum sangui-
ne suo nos redemit. sed & lacris
operuit ut ad gentes infidelita-
te sua ueste calefaceret. Et
audiremus apostolum nobis
loquentem; Quotquot
in xpo baptizati estis xpm in-
duistis; si non acperuit ossuū.
Cum in passionibus suis pileatus &
pontificibus pauca herodi nul-
la respondere uolebat; In

humilitate iudicium eius suble-
uatum est. quia iudex omnium iudiciū
non repperit ueritatem. sed
absq; ulla culpa seditione iu-
dicatorū & pileata uoce damnatus
est; Generationem eius quis
enarrabit; aut de diuinitate eius
accipiendum est. quod impossi-
bile sit diuinae naturae nosse
mysteria; De qua pater loqui-
tur. Ante luciferum genuit e.
Aut de pectore uirginis. quod dif-
ficulter possit exponi. Cuius
rationem matris quae remota
per angelum dicitur. sps scs super-
uenit & intē. ut uel ab angelo uel
ab euangelista. tantum natiui-
tatis eius sacramenta dicantur.
Cuius natiuitas preciosissima est;
Quo tollatur a terra uita eius. ut
nequaquam interiret sed in caelo
uiueret; Aperient autē philip-
pus ossuū & cā. philippus
interpretatur ossuū paradisi;
pulcherque est sensus quod ossuū
paradisū suū aperiret ossū. dum ob-
scura prophētae in scientiae
lumen proferret. quamuis &
iuxta historiam possit ista

circumlocutio designare ali
 quanto longiorum futurum
 tunc eius esse sermonem;
 Venerunt ad quendam aquā.
 est hodie que bethsoro uicus in
 tribu iudee. euntibus ab helia
 chebron. in uicesimo lapide
 iuxta quem fons ad yedices mon
 tis ebulliens. ab eodem in qua
 gignitur sor bethur humo. in hoc
 est eunuchus a philippo bapti
 zatus; Quid prohibet me
 baptizari; & iussit stare
 currum; hic alia tyris lectio
 iuxta grecum exemplar. ali
 quot uersus plus habet ubi scri
 ptum est; Ecce aqua quid pro
 hibet me baptizari. dixit autē
 ei philippus; Si credis ex toto
 corde tuo saluus eris; Res
 pondens autē dixit. credo in
 xpm filium dī. & iussit stare
 currum & cā; Et hos ergo
 uersiculos. credo primum
 anro quoque interpretatus
 lectos. sed scriptorum utatio
 postea fuisse subleptos; spī
 dñi uerit philippum; sunt
 qui haec angelum in spū scto

fecisse testantur. ut hieroni
 mus prodit; Eucangelizabat
 ciuitatibus multis donec ueni
 ret caesaream; Caesaream
 palestinae dicit. ubi in syna
 dum habuisse describitur.
 quae usque hodie demonstratur.
 nec non & cubiculū quattuor
 filiorum eius uirginū pphēan
 tium; Saulus autē adhuc
 aspiens inimicū & caedis indis
 cipulos dñi; p̄sentes uidelicet
 caedibus adficiens. & minimis
 deterrens absentes; Saule
 saule quid me persequeris; Non
 dixit quid persequeris membra
 mea. sed quid me persequeris.
 qui ipse in corpore suo quod
 est ecclesia. adhuc percutitur in
 micos. In cuius & iam membris
 beneficia conlata sibi facta
 esse denuntiat cum ait; Esu
 rui & dedistis mihi mandu
 care; & exponendo subiun
 xit. quamdiu haec minimis
 meis fecistis mihi fecistis.
 Ego sum ihs quem tu persequeris;
 Non dixit ego sum dī ego sum
 dī filius. sed humilitatis

inquit ecce infirmas suscipe. &
 tuas superbiace squamas depone;
 ... Sed surge & ingredere civitatem
 ... & dic & tibi quid te oporteat
 ... facere; Non continuo quacesset
 facienda monstravit sed in ciui-
 tate postmodum audienda.
 p̄monuit, ut tanto post in bonis
 solidius staret & quanto prius
 funditus eversus a pristino errore
 ... cecidisset; Ap̄t̄sq; oculi nihil ui-
 ... debat; Nequaquam potuisset
 bene rursus uidere. nisi prius ex-
 caetatus fuisset bene. & propria
 sapientiam qua p̄turbatur exdu-
 dens. fidei se p̄cuncta committeret;
 ... Et erat tribus diebus non uidens;
 quia dñm non crediderat. Testis
 die mox resurgendo uicisse.
 suo uicem instruitur exemplo. qui
 tenebras triduanas lucere uersa
 ... mutaret; Ego enim ostendā
 ... illi quanta oporteat eum pro
 ... nomine meo pati; Non debet
 timere inquit quasi p̄secutor
 sed potius quasi fr̄ter amplecti.
 quia uersa quacesset intulerat.
 promptus est sustinere cū sc̄is;
 ... Et confestim ceciderunt ab oculis

eius tamquam squamace. Dico
 nisi omne corpus dñi. squamis esse
 coniectum; Quia ergo iudaei
 serpentes & genimina sunt uipera-
 rum uocati. qui illorum p̄fidia
 sectabatur. quasi pelle serpentina
 oculos cordis obtexerat. sed ca-
 dentibus sub manu amannice.
 ab eius oculo squamis monstratur
 in facie. qđ uerum iam lumen re-
 ... cepit in mente; Accipientes
 ... autē discipuli eius nocte id est
 discipuli xp̄i; In greco enī non
 est additum eius. sed tantū modo
 discipuli ut generaliter xp̄i uel
 ecclesiae intellegantur; Nondū
 enim p̄caulus discipulos fecisse
 legitur. sed solum iudaeos con-
 fudisse qui habitabant damasci;
 ... Per murū dimisserunt eū submit-
 ... tentes in sporta; hoc effugi
 genus hodie seruatur in ecclesia.
 quando quis ante qui hostis in si-
 diis uel huius seculi laqueis circū-
 fusus. spei fidei que suae muni-
 mine saluabitur; Murus enim
 damasci quac̄ sanguinē bibens.
 Interpretatur aduersitas sc̄i est;
 Rex arēa qui interpretatur discensio

diabolus intellegitur; Sportaq;
iuncis palmisq; sol & confici fidei
speiq; coniunctionem designat;
iuncus enim uiriditatem fidei.
palma spem uitae aeternae
significat; Quisquis ergo se
muro aduersitatis uidet cinctu
sportam uirtutis. qua euadat
festinus ascendat; Cum autem
uenisset in hierusalem tempta
bat iungere se discipulis; Non
tum mox baptizatum credamus
uenisse ad apostolos hierusalem.
sed sicut ipse galatis scribit.
primo abisse in arabiam. & ite
rum reuersum esse damascum;
Deinde post annos tres uenientem
hierusalem uidisse per & rē &
mansisse apud eum diebus. xv.
Alium autem apostolorum uidis
se neminem. nisi iacobum fratrem
domini. Ac deinde sicut & lucas
exsequitur. uenisse in partes
syriae & cyliciae. utrum autem
prima an secunda uice damasci
insidias protulerit. non facile
patet; Nam & secunda intel
legi potest ex eo quod dicitur. multis
diebus implētis. consilium

fecisse iudeos cum interfici
endi; Idcirco autem lucas ara
biam permittere uidetur.
quod ibi minime predicauerit.
iuxta quod ipse insequentibus
agrippae regi loquens ait.
quia damasci primū & hieru
solymit. & in omni regione
iudaeae & gentibus predicabam;
Barnabas autem adprehensum illum
duxit ad apostolos; hic est
barnabas ille cyprius genere
leuitae. qui supra peritum agri
sui ad pedes apostolorum. attu
lisse memoratur; Loquebat
quoque & disputabat cum
grecis; Nota quod grecos in
hierusalem iudeos in damas
co. quae gentium est ciuitas
docuerit; Ne forte hoc signi
ficet gentiles. In ciuitatem dei
ad iudeos & iudeos in perfidia
gentium esse lapsuros. iuxta
quod isaias ait; & uertetur liba
nus in cermel. & cermel in sal
tum reputabitur; Inuenit
autem ibi hominem quendam
nomine aeneas. ab annis octo
iacentem in grabatto;

Aeneas iste genus significat
 humanum. infirmorum prius de
 lectione languescens. sed corporis
 colorum opere & ore sanatum;
 quia enim & mundus ipse quatuor
 plagis sublimatur. & cursus seti
 annuis quatuor temporibus uari
 atur. Quicumque praesentia labentia
 que gaudia complectatur. quasi
 bis quater nario annorum numero
 gyrobato sternitur enervis.
 Gyrobatum quippe est ipsa signi
 tas ubi requiescit animus eger & in
 firmus. id est in uoluptate corporis
 & omni delectatione saeculari.
 ... Aeneas sancte dominus ihesus christe.
 ... surge & sterne tibi. Quem de pa
 ralyti curatus erat mox surgere &
 sternere sibi precepit; spiritaditer
 insinuans. ut quisque solidamentum
 fidei in corde preceperit. non solum
 torporem in quo deseri acuebat
 discutiat. sed & cum bonis opera
 in quibus requiescere ualeat
 parat; In ioppe autem fuit que
 ... deam discipula nominet abitha
 ... quae interpretata dicitur doria. id est
 damiana uel caprea significat
 aut animas in studio sublimis.

sed hominum opinione contem
 ptibiles; Neque enim beatus lu
 cas interpretationem nominis
 augere. nisi magnum eidem
 mysterium inesse cognosceret;
 Diammula quippe uel caprea
 animedia sunt natura similia.
 sed magnitudine differentia
 quae moxantur in excelsis montibus.
 & quamuis de longinquo uident
 tamen omnes qui ueniunt. unde
 & ab acumine cernendi grece
 doriae uocantur. sic nimirum
 summi operum in excelsis
 habitantes. mentis contempla
 one & supernis sagaciter intendunt.
 & sui & cuncta circum spectione
 semper inuigilant; Ne quod
 munda quidem haec animalia
 iuxta legem. sed tam id est sunt
 & in bellia; iuxta quod nectunt
 eorum exprimentis meritis aut
 dente timetur apud defendunt
 cornu acervum. In bellis damme
 quid nisi praedicti sumus. Nonne
 manifeste significat eos qui
 simpliciter uiuere. discretioque
 gressu actionis. quasi fissam un
 gula incedere. & uerbum dei

continua meditatione ruminare
sectagunt. quia si tignoscant
forte uel infirmitate mortem
incurrerint spiritalem; p'inten
tionis tamen rectae. Integritate
resuscitari merentur. sicut pe
tro ipsi contagiisse probatur.
Cui rectissime quod de dora de
scriptum est aptari potest.
Factum est autem in diebus illis
ut infirmata moreretur; sci
enim cum p' fragilitatem neccupae
mostat aliquae delinquent.
quasi in diebus operum bonorum
casu. subitae infirmitatis occum
bunt. sed cum mox lacrimis insis
tunt. spem recuperandae uirtu
tis ascendunt; scorum auxilia
inuocant. & sua quae intermis
serunt bona acta recogitant. faci
unt profecto quod sequitur.
Quam cum leuiss& posuerunt
eam in caenaculo & c&.; Quae
de p&ri euocatione. & elymosi
norum dorcadis ostensione
narrantur; Et circumst&e
runt illum omnes uiduae flentes;
Uiduae sunt piae cogitationes
animae penitentis. quae sensus

pristini uigorem. quasi uiri regi
men ad tempus omiserant. quae
pro anima delinquenti necesse
est simpliciter exoriri; Et os
tendentes tunicas & uestes quas
faciebat illis dora; Non suis p'
defuncta uocibus. sed ipsius p'ca
batur operibus; quod elymosinae
non solum a secunda sed & a prima
moste liberant; Dixit. Tacitha
surge. at illa aperuit oculos. &
uiso p&ro resedit; Iustissimus
ordo resurgens. ut prius oculos
mentis aperuit. & agnita de
inde uoce p&ri resedit; lumen
suae circumspeditionis quod per
diderat recipiat. & ad doctri
nam eorum quise adiuuauerunt
uiuat; Dant autem illi manum
erexit eam; Contacta p&rima
nu tacitha resurgit. quia lan
guens anima peccatis. nullus me
lius ordine quam scorum exem
plis conualescit; Vir autem
quidam erat in caessarea nomine
cornelius & c&.; Non uirtutibus
ad fidem. sed fide ptingitur
ad uirtutes. ut beatus papa
gregorius exponit. Cornelius

enim inquit cuius elymosinae ante
 baptismū. angeloteste laudatae
 sunt non operibus sed fidem sed
 fide uenit ad opem; sic enim dō
 uero & ante baptismum non cre-
 diderat quem optabat. uel quomo-
 do hunc omnipotētem exaudierat. si
 ab ipso se in bonis perfici optabat;
 sciebat igitur creatorem omnium
 dñm. sed quia eius omnipotēti filius in-
 carnatus esset & ignorabat. fidē
 habuit cuius operationes & elymo-
 sine placere potuerunt; Bona
 autem actione promeruit. ut dñm p-
 fectē cognosceret. & de unigenito
 eius incarnationis mysterium
 crederet. quatenus ad sacramenta
 baptismatis pueniret. p fidem
 ergo uenit ad opem. sed p opera
 .. est solidatus in fide; Vidit in
 .. uisum manifeste quasi homo nona
 .. die & cā; Bene opusculum bap-
 tismi pcedendi homo nona accepit.
 quia in morte ipsius qui homo nona
 spm traxit dicitur baptizandus;
 .. Et nunc mitte uiros in oppen-
 cum elymosinis precibusque sus-
 ceptis; Mox doctor salutis
 accersiri iubetur. manifeste

Innuatur qd elymosinis illis ac p-
 cibis. plenam suae salutis cogni-
 tionem ad dñm quaesierit;
 .. Vocauit duos domesticos suos. &
 .. militem inuentem dñm; Tper-
 misit ad p&rum cornelius. quia
 creditur gentilitas apostolice
 fidei europam asiam africanq;
 subegit; p&rum studiis mili-
 tarib; hoc est in stentia pēdi-
 candi; p&rum domesticas nego-
 tiis occupandas; Notatq; quod
 unus miles & duo domestici mit-
 tantur. quanto enim fortiores.
 tanto pauciores in ecclesiae
 membris inuenies plures. qui
 audire uerbum quam quid dicere
 .. sciunt; Ascendit p&rus in
 .. superiora; significat ecclesi-
 am relictas terrenis cupiditatib;
 conuersionem in caelis habi-
 .. tatur; Ut optaret circa hominē
 .. sextam; Sexta hora p&rus
 intermedias pces esurit. salutē
 utique mundi quem dñs sexta
 a ceteris sanctis quaerere & saluare
 uenerat. qd & ipse uoluit indi-
 care cum eadem die homo sup
 samaritaniae puteū sitiebat;

... Et descendens uas quoddam uelut
... Lintheum meognū; Uas illud
et ecclesiam significat incorrupti
bili fide p̄dita. Lintheum enim
tinea non consumit quae uestes
alias corrumpit; Et ideo qui
uult ad mysterium ecclesiae
catholicae puenire. Excludat
de corde suo corruptionē malae
cogitationū. & ita incorrupti
biliter firmetur in fide. ut pra
uis cogitationibus tamquam
atinea non rodatur in mente;
Aliter tinea hereticus est. uesti
mentum dñi corrumpere uolens.
sed dño dispensante non uadens;
qd̄ & iam in tunica illa dñi figu
ratum est. quam milites scindere
... non audebant; Quattuor
... Initia submitta de caelo in terrā;
Quattuor Initia quibus Lintheū
dependebat. quattuor plagas
orbis terrarū designant. quib;
extenditur ecclesia; ipsa est
enim ciuitas dñi in monte scō
eius. dilatans exultationis uni
uersae terre; qd̄ enim de caelo
submitatur. Indicat eam sola
supuementis sp̄s sc̄i ḡyria

seruari pariter atq; augeri;
unde dē in apocalypsi iohannes;
Uidi ciuitatem scām hierusalē
nouā descendente de caelo adō;
Possunt & iā quattuor Initia
euangelistae figurari. p̄ quos
ecclesia caelesti munere imbuitur
... atq; sublimatur; In quo erant
... Omnia quadrupedia & serpen
... tia terre & uolantia caeli;
Animalia illa omnes gentes sūt
errorib; imundae. sed trina
submissione. id ē. mysterio
sc̄ae trinitatis in baptismo
mundatae. quae hominis ima
ginem relinquentes bestiarum
& serpentū sumere figuras;
unde & ad herodē p̄pter dolosa
malitiam dī. Itedicate uulpilli.
& ad phariseos genimina uipe
rarū; & ad libidinosos equi in
sumentes in feminas facti sunt;
& de impudentib; nolite sc̄m dare
canibus; & de uoluptuosis neq;
mittatis margaritas uisus ante
porcos; & de supbis & dolosis
uulper foueas habent & uolucres
caeli nidus; & in commune de
omnib; & homo cū in honore esset

id est ad imaginem dei factus. non
 intellexit compocatus est iumentis
 insipientibus; Verum autem
 idem incorruptum hominem
 salomon ostendit dicens; Domine
 & mandata eius observa;
 hoc est enim omnis homo;
 ... Surge & re occide & manduca;
 surge inquit ad euangelizan-
 dum percurrere; Occide in gentibus;
 quod fuerunt & fac quod est. qui
 enim manducat cibum foris
 positum in suum corpus trahit;
 precepit ergo ut nationes per in-
 credulitatem ante foris positam
 interfecta per trinitatem sociam
 ecclesiam quoniam significat per & rursus
 in se mutantur iuxta quod de se ipso
 paulus apostolus ait; Ego enim
 per legem legi mortuus sum ut
 deo uiuam christo. & iterum uiuo
 autem in christo non ego uiuit uero
 in me christus; Qui uero ab hereticis
 circumueniuntur quasi in deo
 ... uentur a morte; quia nunquam
 ... manducaui commune & in mundum;
 Populus iudaeorum per partem dei
 se esse iactans communes abos
 uocat quibus omnes utuntur

homines; uerbi gratia si uilleam
 carnem ostreas lepores & istius
 modum in mentia quae ungulam
 non findunt nec ruminant; Nec
 squamosa in piscibus sunt. In mun-
 di uero cibum bestiarum uel repti-
 lium carnes nulli mostedium comes-
 abiles; Hoc autem factum est
 ... propter; Quia per quattuor pas-
 toribus terrarum mysterium sanctae tri-
 nitatis a xii apostolis predicari
 duxerunt; Ideo quattuor lineae
 testium de caelo demissae sunt.
 siue ut beatus ambrosius inter-
 pretatur; Tertia & quarta figura
 operationem trinitatis expressit;
 & ideo in mysterio interrogatio
 trina defertur & confirmatio
 trina celebratur; nec potest
 quis sine trina confessione pur-
 gari; Unde & ipse per & rursus in eu-
 angelio tertio interrogatur
 utrum diligat dominum ut trina re-
 sponsione uincula quae dominum ne-
 gando ligauit absolueret; haec
 oportune per & rursus ostensa sunt
 cum cornelius gentilis ad exhi-
 bendum eum mitteret; ne dubitaret
 in circumcisis christianam trahere fidem;

Ex tunc illis animantibus
euangelicouacse monstratur unde
& apusto hoc idem facere confir-
matur; Et statim receptum ē.
uos in caelum; Post trina submis-
sionem lintheum caelo recipitur.
quia post huius scilicet conuersationē
quae per fidem & baptismum mundata
peregrinatur ecclesiae caelestis
loci habitatio felix & aeterna
sequitur; Dixit spiritus ei ecce uiri
tres quae erunt te; In mente haec
ab spiritu non in aure carnis audiuit;
Surge itaque & descende & uade
cum eis; Descendere dicitur &
ad predicandum ire iubetur. ut eccle-
siae dominum non solum acta subeundo
speculetur sed eundem & in infirmis
quibusque & quasi ad huc exterius
positus. sed tamen hostium simonis
id est oboedientiae pulsantibus.
ad actiuam uitam redeundo
uelud electo surgendo predicet;
iuxta quod dominus ait; Videbitis caelum
apertum & angelos dei ascendentes
& descendentes super filium hominis;
Cuius bene domus iuxta mare po-
sita memoratur; Mare enim
fluctu uagorū scilicet tumultus furorisque

designat; Ubi homines impii
quasi pisces auarissimi se se inui-
cem persequuntur & deuorant;
Sanctorum uero conuersatio in caelis
est. qui & si terrestri domus huius
habitationis dissoluatur aedifi-
cationem ex deo habent domum
non manu factam aeternam in
caelis; Ecce ego sum quem queritis
quae causa est propter quam uen-
itis; Spiritus ei adesse militer dixit.
& quae causa ueneyant tacuit;
quia ad conseruandam humanae
mentis humilitatem. aliquando
prophetae spiritus ex parte animam
tangit; Et factum est cum intro-
isset & per obuium ei cornelius &
procidens ad pedes eius cecidit;
Gestus corporis praemonstrat corne-
lius quid intus in corde deuotionis
habuerit; Obuiam enim suo doc-
tori uenit auditor qui mundo
pectore & intentae sedulus caue
atque in hac desiderio uerbum
fidei suscepit; Nam qui corde
ad credendum perhibetur. quasi
ad doctorem iacens erigitur; sed qui
de uitae succe maculis erubescit.
procedendo in faciem humilitatis

pariter & pudoris indicia p̄fert
 iuxta a suo p̄ceptore meretur erigi;
 ... Pater uero inquit leuauit eum
 ... dicens, surge & ego ipse homo
 ... sum. Communionem quippe
 aequalitatis meruit sc̄itac
 tionis; Nam in annenice & sa
 phirae culpa zelus ultionis
 ... ius aperuit potestatis; Et mihi
 ... ostendit d̄s n̄minem commu
 ... nem aut in mundum dicere
 ... hominem; Hoc utique osten
 dit cum uox angelica sonuit;
 ... Quae d̄s purificauit tū commu
 ... ne n̄dixeris; A nudius quarta
 ... die usque in hanc horam orans
 ... eram horam nonā in domo mea;
 ... Et ecce uir st̄t ante me & cō;
 In greco & in quibusdam latinis
 codicibus transcriptum est;
 A quarta die usque in hanc horā
 ex me ieiunans & adorans a sexta
 horae usque ad nonā & ecce uir
 & cō; Multumq; decebat illū
 excudiri qui instantiae de p̄candi
 tribus horis continuans a sexta
 protychebat ad nonā; Quo
 tempore d̄s ipse quem rogabat
 p̄ totius mundi salute extensis

In cruce manibus orabat;
 ... Verbum misit filiis isrl̄ ad nū
 ... tiens pacem p̄ ih̄m xp̄m hic est
 ... omnium d̄s; In hoc apparē
 inquit d̄m acceptorem non esse
 p̄sonarum quia filium suum
 unigenitum qui & d̄s omnium
 atque conditor est cum genere
 humano pacem facere misit;
 In cuius nomine proph̄tis ac
 tantibus remissionem peccatorū
 non iudei tantum sed omnes
 qui credunt accipiunt;
 ... Vos scitis quod factum est uerbū
 ... p̄ uniuersam iudeam & cō;
 Breuiter omnia quae in symbolo
 dicuntur complexus est quod
 ih̄s sit xp̄s; qd̄ omnium d̄s qd̄
 mundū dō reconciliare missus
 qd̄ iohannes uoce p̄conatus
 qd̄ sp̄s cō p̄unctus qd̄ dō in ha
 bitante p̄m̄ ocula de c̄xtus;
 qd̄ crucifixus & mortuus susci
 tatus suisq; manifestatus qd̄
 iudex omniū in fine uenturus
 qd̄ que & iā ecclesiam suā p̄ fidē
 totum sit dilataturus in orbem;
 ... Quomodo unxit eū d̄s sp̄s cō
 ... & uirtute; Alia editio dicit

sicut unxit eum dñs; p̄dicauit
ergo iohannes ih̄m sicut unxit
eum dñs sp̄u sc̄o; Tunc utique cum
dicebat ipse baptizabit uos in
sp̄u sc̄o; & iterum quia uidi sp̄m
descendentem quasi columbam
super eum; Unctus est ergo ih̄s non
oleo uisibili sed dono gratiae. qđ
uisibili significatur unguento.
quo baptizatos ungit ecclesia.
nec tamen tunc unctus est sp̄u sc̄o.
quando super eum baptizatus uelut
columba descendit; Tunc enim
corpus suum id est ecclesiam suam p̄
figurare dignatus est. In qua p̄cipue
baptizati accipiunt sp̄m sc̄m; sed
istam mysticā & inuisibilem unctionem
tunc intellegendus est unctus;
quō uerbum dī caro factum est. id
est quō humana natura sine ullis p̄
cedentibus bonorum operum
meritis dō uerbo est in utero uir
ginis copulata; Ita ut cum illo
fieret una persona. ob hoc cum con
fitemur natum de sp̄u sc̄o &
maria uirgine; Quō dñs erat
cum illo; id est pater cum filio;
Melius est enim sic intellegere
quam diuinitatem filij cū homine

quem adsumpsit cohabitante
significari; Ne xp̄i personam
gemine & in nestorū dogma
cadere uideamur; Nobis qui
manducabimus & bibimus cū illo
postquam resurrexit a mortuis;
Hic beatus p̄xrus quod in euā
gelio & sic dñs exponit. Post
resurrectionem scilicet se bibisse
cum dñō. nisi forte illic credamus
indicatum ubi ait; Donec illud
bibam uobiscum nouū in domo
patris mei; Cecidit sp̄s sc̄s super
omnes qui audiebant uerbum;
Ne baptismi agentibus trādere
dubitet sp̄s sc̄i testimonio confir
matur; Ipsas lauacri aquas
quas sc̄ificare sol & nouo ordine
p̄currentis qđ semel in testimo
nium fidei gentium. Numquā
uero in iudaeis euenisse repe
ritur; Et iussit eos in nomine
ih̄u xp̄i baptizari; Cum eccle
sia regula sit fidelis in nomine
sc̄ae trinitatis baptizari;
Quaeritur quomodo lucas p̄ter
tum huius libelli textum. non
aliter quam in nomine ih̄u xp̄i
baptismum dari testatur. qđ

Ita beatus ambrosius soluit. quia
 punitionem nominis impletum
 mysterium sit. quia siue xpm
 dicas & dm patrem a quo unctus
 est filius. & ipsum qui unctus est
 filium & spm quon unctus est de-
 signasti. Scriptum est enim
 ihum anazarth. quomodo unxit
 eum ds spsco. siue patre dicas
 & filium eius & spm oris pariter
 indicasti. si tamen id & iem corde
 comprehendas. siue spm dicas
 & dm patrem a quo procedit sps.
 & filium quia filius quoque est sps
 nuncupasti. unde & ysaia nico
 pul & ur auctoritas. in sps quoq;
 recte baptizari nos posse scrip-
 tura indicat dicente dno. uos
 autem baptizabimini in spsco.
 & apostolus ait. Omnes enim
 in ipso corpore in unum spm
 baptizati sumus. Aliter p apue
 congruit nos in nomine dñi ihu
 xpi baptizari. quia sicut apos-
 tolus ait. Quicumq; baptizati
 sumus in xpo ihu in morte ipsius
 baptizati sumus. & c. Et uidi
 quadrupedem terrae & bestias
 & reptalia & uolatilia caeli & c.

Mirum quomodo haec quidam sup-
 eris quibusdam ueteri lege pro-
 hibitas. Nunc uero manducandis
 interpretantur. Cum nec serpentes
 uel reptalia possint edi. nec ipse
 p & r sic intellexerit. sed omnes
 homines aequiditer ad xpi euan-
 gelium prouocari. nulluq; se-
 cundum naturam esse pollutum.
 Neque enim quare bestias come-
 derit. sed quare gentibus com-
 municauerit. In creptis mys-
 terium huius uisionis exposuit.
 Venerunt autem mecum & sex
 frs isti. Pulchre septenario
 frim numero teste gratia sps sci
 septa formis effusa est. Aliter
 quia sex diebus mundus est iste
 formatus. p sex frs opera pfecta
 monstrantur. qui benedictio-
 nem committuntur quasi suis audi-
 toribus. inter uerba exhorta-
 tionis exempla pfecte demonstrat
 operationis. Et glorificaue-
 runt dm dicentes. Ergo & gen-
 tibus ds poenitentiae ad uitam
 dedit. hoc est quod in beati iob
 libro legimus. Ab aquilone
 aurum ueni & addm formidolosa

Laudatio. quia prius frigidus
gentium peccatore splendor
fide exortus est; & pro eadem
inopinata fide iudei dñm tre-
mendo glorificat; Perambu-
lauerunt usque phoenicem &
cyprum & antiochiam & cetera;
Hinc leon post reuelationem
sindonis euangelicae. In qua
molliter supna spe animalia
scā quiescerent res ecclesiae
crescere coeperunt; Cum per
ceteras prouincias insulas & ci-
uitates non solum iudei sed &
gentibus euangelium p̄dicatur;
Profecus est aut tarsum ut
quiceret & paulum; Dictum est
enim supra quia de hierusolimis
saulus clam mitteretur tarsum;
Et surgens unus ex eis nomine
agabus significabat per spm
famen magnam futurā;
Agabus potest nuntius tribula-
tionis inter p̄tari. qui seun-
dum nomen suū & hic famem
gentilem & in fixo paulo apostolo
uincula propheta; Proposue-
runt in ministerium mittere
habitantibus in iudea fratribus;

Sciebat in iudea & maxime
hierusolimis famem acrius sae-
uitiam. ubi pauperes scōrū
erant. qui rebus suis domibus
agrisque uenditis p̄tā defe-
rentes apostolis pecuniis adqui-
rendos non multum ulterius ua-
cabant; sed & nonnulli p̄confer-
sione fidei. ab ipsis iudeis in-
credulis propria substantia mul-
tabantur ablata. quibus dicit
apostolus. & in p̄tā bonorum
uōrum cum gaudio suscepistis;
hos inter deos in caris religio-
sum helene ad iacob norū regine
factum memoratur; Quae com-
pactis ab aegypto frumentis
hierusolymitarū necessitatibus
largissimè ministravit; unde
& honorificam ante postas
eiusdem urbis meruit sepulturā;
Eodem autem tempore misit
herodes rex maceus; Non famis
uidelicet tempore quā quarto
claudii anno facta historice
referunt. cū herodes tertio eius-
dem sit anno defunctus. sed illo
hac dubie tempore. quo obla-
tiones hierusolymae deferantur;

Non autem putemus herodem
 qui & rarchaeus postea regē
 factum hoc capitulo designatū;
 Referētiō iosephus graui Im-
 perio suscepto continuo iudaeo-
 rum principatum huic herodi
 filio aristoboli quem tamen
 ille agrippam nominat tyrdi-
 disse; simul & philippi acly-
 sania & rarchaei. Quarto autē
 id est ultimo Imperii sui anno
 herodi eidem pariter contulisse
 ipsum uero herodem qui uel in
 iohannis necē auctor & steterat
 uel in passionē dñi interfuerat
 multas excruciatū modis exilio
 damnassee p p dno; Porro hunc
 herodem siue agrippam tertio
 claudii anno sui uero regni sep-
 timo ab angelo percussū reg-
 num agrippae filio reliquisse;
 Aristobolus autem quem dixi
 ipse est qui apud trepidō idē
 herode seniore sub quo dñs
 natus est cum frē alexandro
 fuerat interfectus. Occidit autē
 iacobū frēm iohannis gladio;
 De hoc iacobo dement alexan-
 drinus historiam quandam

dignam memoria refert; &
 is inquit qui obtulerat eum iudi-
 ci ad mactandum iacobum
 scilicet motus & cum ipse confesser-
 est se esse xpianum; Ducti
 sunt ambo pariter ad suppli-
 cium & cum ducerentur in uia
 rogauit iacobum dari sibi
 remissionem; At ille parum p-
 deliberans pax tibi inquit &
 osculatus est eum & ambo simul
 capite plexi sunt; Tyrdens
 quattuor quater nionibus militū;
 Sicut centurio centū ita quater-
 nio quattuor subse militēs ha-
 bebat; Percussio lateris p dñi
 suscitauit eum; Percussio lateris
 commemoratio passionis xpi
 est; Decus uulnere salutis nre
 profluxit & nobis quoque
 p suorum catenarū & dentis tale
 solacium ipse reddit apostolus
 p dñs dicens; Xpo igitur pas-
 so in carne & uos eadem cogita-
 tione armamini; p cingere
 & calciatē galliculas tuas;
 & prophetas & apostolos cin-
 gulis uos fuisse legimus;
 cuius sibi p dñs ligamenta

propter rigorem carceris adho
ram laxaueat. ut tunica circa
pedes dimissa frigus noctis utcuq;
temperaret; Exemplum p̄bens
infirmis. cum uel molestia cor
porali uel iniuria temtemur
humana licere nobis aliquid de
nri p̄positi rigore laxare; &
qui ad dictum est sint lumbi uiri
p̄cinco. & calciati pedes In p̄
paratione euangelii pacis. spi
ritu dicitur uirtutū uerbi que p̄di
candi. resumere iubetur In sig
nia; Venerunt ad portam
ferream quæ ducit ad ciuitatē;
Angusta Immo ferrea erat
porta quæ ducit ad hierusalē
cælestem. sed apostolorum
uestigis nobis est iam facta
meabilis. qui proprio sangui
ne ferrum uicerunt hostium.
De hoc ayctor. ferrea quid
mirum si cedunt ostia p̄ōro.
quem dñs & herio custodem
eius deputat aulæ. ecclesieq;
succedens r̄cinere cacumē.
infernum superare iubet;
Et p̄ōrus ad se reuersus; id ē.
a contemplationis culmine

ad hoc regressus qđ in intellec
tu communis & prius fuit;
Processit puella ad audiendū;
& dñm de tumuli claustris egrer
sum. prima mulier discipulis
nuntiavit. ut ubi abundauit
peccatum. sup̄ abundaret
gratia; Illi uero dicebant
angelus eius est; quod unusquisq;
nrm habeat angelos. & in libro
pastoris & in multis sc̄e scrip
turæ locis Inuenitur; Nam
& dñs de paruulis. Angeli In
quit eorū semp̄ uident faciem
patris mei; & iacob de se lo
quitur. Angelus qui eruit me
de cunctis malis. & hic discipuli
angelum apostoli p̄ri uenire
credebant; Descendens que
ad iudæa In caesaream. quāuis
iuxta situm locorū caesaream
philippi dicere uidetur. eo qđ
hec sicut & ty rus & sidon urbs
sit fenicis. ioseph potamen expo
nente discimus; hec caesarea
p̄cæstinae gesta. quæ quondā
turris stratonis dicta est. & ē.
in confinio fenicis & palesti
nae. In litore maris magni

sita. Postulabant pacem eo qd
 alerentur regiones eorū ab illo;
 necessariam habebant vicini
 regis amicitiam. eo qd illorum
 regio ualde angusta & galilee
 damasque p̄ssa finibus esset.
 unde nec ipsa mētopolis eorum
 tyris. tantas habet & oper dē terra
 sua. ut totius orbis esse possit em
 portio. quantas de subiectione
 nauium; Est autem maxime
 purpuræ concaliorumq; ferax;
 Confestim autē percussit eum
 angelus dñi; Consonanter & iā
 iosephus. dum impietatem inquit
 inlicitæ adulæationis non exhorre
 ret; Respicens paulo post in
 minentem atque insistentem
 capiti suo. uidet angelum eumq;
 sensit continuo exiti sui ministri
 quem prius nouerat prouisorē
 bonorum; & paulo post. uerū
 continuis quinque diebus uentris
 doloribus cruciatus uitam
 uiolenter atripuit; Segregate
 mihi barnaban & saulum. in opus
 qd assumpsi eos; Saulus iuxta
 ordinem historie ostendit. xiii. post
 dñi passionem anno apostolatu

cum barnaba pauliq; accepisse
 uocabulū. xiiii. autē anno iuxta
 conditum iacobicephæ & io
 hannis ad gentium magisteriū
 fuisse profectum; nec historia
 ecclesiastica repugnat dicens
 apostolis fuisse p̄ceptum. ut. xii.
 annis in iudæa p̄dicarent;
 p̄dicabent uerbum dñi in synago
 gis iudæeorū; Propter ignaros
 locorum semel ad notandum
 credidi. ubicumque synagogæ
 iudæeorum uideris. scito in ciui
 tate gestæ quæ edicuntur;
 Cui nomen erat bar iesu. cor
 rupte legitur bar ihū cum ber
 ieu id est maleficus siue in malo
 legi debet. credo quia nomen
 ihū hisdem litteris. sed nota sup
 posita scribatur. non enim
 conuenit hominem flagitio
 sum & magum filium iesu id
 est saluatoris appellari.
 quem e contrario paulus filiū
 dicbuli nuncupat; Saulus
 autē qui & paulus repleus
 spūsco; A sergio paulo pro
 consule eo quod eum xp̄i fidei
 subegerit. pauli sortatus est

nomen. & sequentia libelli huius
de pcculi miraculis agunt. oportet enim ut ipse consummatione
apostolicis accubus daretur. quē
diu contigit stimulos recalcitrare
tem dñi elegisset. Ecce manus
dñi sup te & eris caecus; sciebat
apostolus sui memor exempli.
d & nebris oculorum mentis.
posse resurgere lucem; nec
enim merebatur habere carnis
oculos. qui mentis oculos alius
auferre laborabat. Venerunt
antiochia in pisi dice; Duce
antiochiaē ciuitates sunt una
In syria coele. a seleuco rege
condita. quā erebla ante uoca
batur. Cuius fons pro
ximum dicunt eiusque illam
aquis abundantissimis pfrui
In qua primo cognominati sunt
discipuli xp̄iceni; Altera autē
antiochia de qua nunc dictū ē.
In prouincia pisi dice. sorte
distribuit eis terram eorum
quasi post. cccc & l. annos;
Dixerat dñs ad abrahā quia
erit semen eius accola in terra
aliena annis. cccc. & item ait;

quia In isaac uocabitur tibi
semen. ab exortu ergo illius
seminis usque ad exitum isrl
ex aegypto fuerunt ut exodus
scribit anni. ccccv. his ad de
xl ann in deserto. & quinque
in terra chanaan. quibus actus
uidetur terra quā uisus apelis.
& fors fuisse missa super eam &
Inuenies annos. ccccl; Et dedit
illis saul annis. xl; credo quia
liber regum non apte quā annis
saul regnauerit exponit apos
tolum uulgo loquentem hoc
quā fama crebrior habere &
dicere uoluisse. sed quā cerent
sollicitus ibidem sicut & croni
corum libri testantur Inueni
mus samuhel & saul annis. xl.
israhel p fuisse; factum ē.
enim Inquit. cccc lxxx. anno
egressionis filiorum isrl ex ae
gypto. coepit salomon aedifi
care templum dñi anno quarto
regni sui. Cum uero ad. cccxvi.
annos quibus iudices p fuerit
ut eorum liber indicat. xl.
annos dauid & quattuor
salomonis adicies. restant

quadragesimo
octogesima

trecentos nonaginta sex

xl quorum ut iosephus testis est,
 samuel xx. & saul alios totidem
 regimine transfecerunt; Quō
 hanc dñ adimpleuit filiis nr̃is
 resuscitans ihm sicut & in psalmo
 secundo scriptum est. filius meus
 est cū ego hodie genui te. Non est
 putandum hoc exemplū psalmi
 ad resurrectionem xp̃i cuius pro
 xime meminit. sed ad ipsam eius
 incarnationem de qua supra
 locutus est ptinere; Nam sequens
 uersiculus de resurrectione ma
 nifestissime testatur; Cum enī
 superius de incarnatione passione
 ac resurrectione illius ager &
 uoluit ut utq; pariter deus de
 psalmo testimonius adstruere;
 qui ergo inquit aeternus es ante
 saecula filius. nunc in tempore
 natus apparebis. Quidā codices
 habent sicut in primo psalmo
 scriptum est; Qd̃ ita exponitur
 primū & secundū psalmum
 apud ebreos in unum psalmū
 esse compositos. qui & beati
 tudine incipiat & in beatitudi
 nem desinit; Quia da uob
 scā dcauid fidelia; id est quae

cumque dcauid promisi eadem
 uobis certissime fidelis sponsor
 implebo. xp̃m uidelicet dcauid
 esse stirpenaſciturū. sic enim
 isaias noui testamenti mysteria
 p̃ gustans ait. & constituam uob
 testamentum aeternū scā dcauid
 fidelia quod in ebraica ueritate
 legitur. & feriam uob cū pactū
 sempiternum misericordias
 dcauid fidelis; Secuti sunt
 multi iudeorum & colentium
 aduenarū; Melius legitur co
 lentium dñm sicut in greco uidimus;
 significat autem eos qui in natura
 gentiles erant sed & religione
 iudei quos grece proselytos
 nuncupabant; Sicut enī p̃cepit
 nobis dñs posui te in lumen gen
 tibus; qd̃ dñs xp̃s speculiter
 dictum est hoc iam sibi dictum
 arbitrantur apostoli. membra
 se uidelicet illius esse et colentes.
 sicut & iam ipse propter eiusdē
 corporis unionem dixit; saule
 saule quid me persequeris; at illi
 excusso puluere pedum in eos
 uenerunt iconium. puluis
 iuxta euangelii p̃ceptum ex

cuttur de pedibus in testimonium
laboris sui quod illorum ingressi
sunt ciuitatem & predicatione apos-
tolica ad illos usque puenire.
siue excutitur puluis ut nihil
ab eis accipiant nec ad uitium
quidem necessarium qui euan-
gelium spreuerint. Discipuli
quoque replebantur gaudio
& spiritu sancto. In greco habet disci-
puli autem ut intellegamus iu-
daeis fidem persequentibus disci-
pulos et contrario spiritu ad
gaudio didicatos. & ad iuxundiam
concitauerunt animas gentium
aduersus fratres. quod in greco se-
quitur. deus autem pacem fecit.
quidam latini codices minus
habent. Et ibi euangelizan-
tes erant. sequitur In greco.
& commota est omnis multi-
tudo in doctrina eorum. paulus
autem & barnabas morabantur
in lystris. & hi quoque uersiculi
quibusdam nostris codicibus non
habentur. Et quidam uir ly-
stris infirmus pedibus sedebat
& coxus. Sicut et cecidit ille quem
petrus & iohannis ad portam

templi curant salutem per signu-
m iudeorum. Ita & hic lica-
nius eger populus gentium
longe a legis templique religi-
one remotum. sed pauli apos-
toli predicatione collectum.
Dixit inquit dederunt mihi
& barnabae societas. ut nos
in gentes ipsi autem in circumcisi-
onem. sed & tempora exposi-
tioni conueniunt. nam ille
primis fidei temporibus cum
nec dum gentibus uerbum crede-
ratur. hic uero iudeis ob p-
fidiam expulsi & damnationis
puluerem respiciunt. In noua
conuersae gentilitatis gaudu-
sanatur. Et uidens quia habe-
re & fidem ut saluus fieret. &
ille iudaico more pecuniam
iste autem ex fide salutem
quacrit ab apostolis. Dixit
magna uoce. surge super pedes
tuos rectus. In greco exem-
plari legitur. Dixit magna
uoce tibi dico in nomine domini
nostri ihesu christi surge super pedes
tuos rectus. haec de translatione
posuimus nec codicum

uari&ate stupefactus quid uerius
... sit ignores; Diu similes facti
... hominibus descenderunt ad nos;
scultus error gentium qui omne
qd supra se uident deos putant;
... Et uocabant barnaban iouem.
ob hoc uidelicet quia prior eoru
esse uideretur; louem namque
diuum patrem atq; hominum
... regem esse putauerunt; Paulu
... uero mercurium quoniam ipse erat
... dux uerbi quia mercuriu crede
bant eloqui u linguamq; prestare
mortalibus unde & mercuriu
quasi medio currente id est
inter aures linguasq; latine
nuncupabant; grece autem
ermen hoc est interpres
... appellabant; Tauros & coro
... nas ante lanuas adferens;
Tauros ad uicinas coronas uero
ut uel faciem templi iuxta ritum
gentium ornare & uel eis quasi diis
immolaturus imponere;
... Conscissis tunicis suis exiunt
... Inturbas & ceteros; Percipientes in
dunt uestimenta qd deorum
cultu honorentur hoc enim
facere consueuerunt iudeoru e.

quotiens aliquis blasphemum
& quocumque contra dominum audierint;
herodes autem quia non dedit
honorem deo sed ad quem uult in
moderate fauori populi statim
... ab angelo percussus est; Statu
... erunt ut ascenderent paulus
... & barnabas & quidam alii &
... alii ad apostolos & presbiteros in
... hierusalem & ceteros; De hac
ascensione sua paulus ipse
scribit ad galatas. Deinde
post annos .xiiii. ascendi hie
rusolimam cum barnaba assumpto
tito & contulicis illis euange
lium qd predicabo in gentibus.
ubi numerus ipse quem posuit
recensendus est annorum;
scimus enim per & paulum
apostolos anno post passionem
domini .xxxviii. id est ultimo neronis
passos fuisse martyrium; &
beatum per & romae .xxv. annis
episcopalem sedisse cathedram.
xxv. autem & .xiiii. non .xxxviii.
sed .xxxviii. faciunt. sequitur.
Ergo ut beatus per & eodem
xiiii. post domini passionem anno.
quo cum hierusolimis alloquitur

paulus id est quasto decudii cae
saris romam uenisse credamus;
simulque nisi fallor hac expositi
one paulum apostolum eodem
quod nris passus est & surrexit
anno ad fidem uenisse probatur;
Dicentes quia oportet & circūdi
eos; hoc errore decepti erant
galatiae ut circumcisionem &
legis ceremonias cum gratia
baptismi crederent esse mis
cendas; Fide purificans corda
eorum; Non ergo circūcisione
carnis illos mundari opus est.
quorum tanta fides corda
purificat ut & iam ante bap
tisma spm scm accipere me
reantur; sed p gratiam dñi
ihū credimus saluari quem ad
modum & illi; Si ergo & illi
id est patres portare iugum
legis uideris non uidentes p
gratiam dñi ihū saluos se fieri
crediderunt; Manifestū ē.
ut quod haec gratia & iū anti
quos iustos uiuere fecit ex
fide. Iustus enī ex fide uiuit;
& ideo sacramenta esse potue
runt pro temporū diuersitate

diuersa ad unitatē acmen
eiusdem fidei concordissime
recurrentia; Post haec re
uertar & aedificabo taberna
culum decudii qđ decidit & cō;
Tabernaculū decudii uel bytem
legis significat quae traditio
nibus phariseorum corrupta
& dilacerata sed dño reuertente
id est in carne apparente adeo
spiritu di est gratia erecta ut
non tantum iudaei sed & cunctae
gentium nationes nomen eius
requirant; Et suffocatis &
sanguine; id est a fundendo
sanguine uel manducando
cum sanguine; haec quidem
de gentili uita uementibus pro
ipsis fidei rudimentis & inue
terata gentilitatis consuetu
dine concessasunt; sed ne pu
rentur eadem & iam pfectio
ribus sufficere uigilanter
adiunxit atq; ait; Moyses
enim a temporib; antiquis
habebat & in singulis ciuitatibus
qui eum pdicent in synagogis;
Id est & si pceptorū nunc acer
uitate non grauentur a nob.

procedente tunc tempore
 dum frequentius ad dilectionem
 legis prophetarumque conue-
 nire perculatim iustitiae institutae
 & seruandae inuicem dilectionis
 iuxta suscipiunt; Primitiua enim
 adhuc iudicizantem ecclesiam
 haec sabbata celebrasse pro certum
 est; Visum est enim spiritui sancto & nobis,
 id est placuit spiritui sancto quia arbiter suae
 potestatis ostendit ubi uult spirare &
 ea quae uult loquitur; placuit &
 nobis non nostra sola uoluntate sed
 eiusdem spiritus instinctu; Perculus autem
 & barnabas demonstrarentur antio-
 chiae; his diebus implatum est quod
 apostolus ait. Cum uenisset cephas
 antiochicam. In faciem ei restitit;
 Perculus autem rogabat non debere
 recipere eum. quoniam in ipsa se faciei
 fronte constituens nimis tepide
 steterat; merito cum paulus ab-
 iecit ne illius quasi contagione
 uires corrumpere uideretur aliorum;
 Facta est autem dissensio. noli
 hoc delictum putare. non enim
 commoueri malum est sed in iusti-
 onabiliter nulloque iusto flagi-
 tante negotio commoueri;

Et barnabas adsumpto marco.
 nauigauit & cyprium; Propter
 amicum sibi fratrem & ad finitatem
 coniunctum. leguntur enim fuisse
 consobrini; barnabas se paratius
 apud patriciam repperit in sula.
 & nihilominus euangelicae pre-
 dicationis inuinctum sibi opus
 exercuit; Circumcidite uos propter
 iudaeos qui erant in illis locis;
 Non quod figurae legis euangelii
 ueritate lucente quippe ueritate
 ueritate credere & adlectu ueritatis sed ne
 per occasionem gentium iudaei
 a fide recederent. quibus tamen
 umbrarum ueritatis perculatim tollenda
 erat. sicut & gentibus morum
 praerogata antiquorum ut super
 dictum est. iste enim umbrarum
 legum quae ad domino aliquando
 constitutae interdum ab apos-
 tolis sunt illis temporibus ob-
 declinandam iudaeorum per-
 fidiam usurpatae. gentilis
 uero institutio ut uere a satana
 repta numquam a sanctis est ad-
 tacta; Uocati sunt ab spiritu sancto
 loqui uerbum in asia & caeteris;
 usque transiens in macedoniam

adiuuans. uere terribilis dñs
in consiliis sup filios hominum
iste se magistrum p omnia
sequi promittat nec p mittatur.
alter sequi iussus nec ad pccatis
sepulturam pccatis accipit In
ductus; Inuitus ac repugnans
ad tybatur saulus; Cornelio
pccibus & elemosinis insistenti
uelut remunerationis uicæ uia
salutis ostenditur. & qui nouit
corda dñi beneficii gratia doc
torem ab asia remouit ne scim
canibus dñr. Error cordis
Iniqui gratius de contempta
p dicatione iudicatur. Rursumq;
alia cupientes apostolos legatur
macedo. quem angelum gentis
illius credimus micas sibi domi
nici pccis offerri pccatur;
Quæ est prima parte macedo
micæ ciuitas colonia; Colonia
est quæ defectu indigentium
nouis cultoribus adimplatur;
unde & acultu agri colonia
dicta est. puellam quandam
hæbentem spm pithonem;
quid pithonica diuinctio gerat
astis in libro regum Inuenimus.

ubi rogante seculi pithonissa
uel animam samuehelis uel pcc
potius spm in mundu euocauit
ab inferis. qd magicæ phan
tasie genus ab apolline pithio
reptum atq; ab eius cognomine
sic dicunt esse uocatu; sed & ebrui
nomen congruit qui pithona os
ab yssi dicunt; Isti homines
seruidi excelsi sunt; Non uolum
tccis ista confessio est quam
pmium sequitur confitendi.
sed timore sps scī cogente uera
mendax sps loquitur non ausus
luce pccente suas ultra celare
tenebras; Peccatori cartem
dit dñs quære tū enarras iusti
tias meas. ne corrumpamur
auari, melle doli si uera canat
qui falsa ministrat, ut arator ait;
pccipio tibi In nomine ihu xpi
& ire ab ea; Bar iefum qui
fidei impugnator erat & artus
Infirmittate & oculorū amissi
one caecauit. hanc uero quæ
puersa licet mente uerax tamen
loquebatur aste solum modo
nefaria priuocæ euytuit;
Quia enim Indignum erat ut

uerbum euangelii sp̄s in mundus
 nuntiaret & abscedere hunc & si
 lere p̄cepit quia demoniacum
 tremore debent dñm confiteri
 non autem laudare cum gaudio;
 ... Et adnuntiavit moysen quem n̄
 ... licet nobis suscipere neq; facere
 ... cū simus romani; De fide ih̄u xp̄i
 dicunt in cuius nomine pichonis
 sp̄s exierat lamenū decreuerant
 romani nequid s̄ esset & acceptus
 ... nisi a senatu probatus; Media
 ... aut nocte paulus & silas adoran-
 ... tes dñm hymnū dicebant & cā;
 Deuotio apostolici simul pectoris
 & uirtus exprimitur orationis
 cum & illi hymnos in imo carceris
 caecinerint & eorum lacus terrā
 commouerit carceris & funda-
 menta concusserit & ceperuerit
 ostia atq; ipsas postremo uincu-
 latorum catenas resolverit.
 Aliter quicumq; fidelium omne
 gaudiū existimat cū in tempta-
 tiones uarias inciderit libenterq;
 gloriatur in infirmitatibus suis
 ut in hacbit & in eo uirtus xp̄i hic
 profecto cum paulo & sila inter car-
 ceris tenebras hymnizat & cum

psalmista dñō decantat. Tu es
 mihi refugium ap̄s sura quaecir
 ... cū dedit me exultatione mea; lauat
 ... plagas eorū & baptizatus est ipse;
 Pulchre rerum uarietas quibus
 plagas uulneris lauit p̄ eos ipse
 plagas criminis amisit;
 ... Ad ceperiens & insinuans quia
 ... xp̄m oportuit pati & resurgere
 ... a mortuis & quia hic est xp̄s ih̄s;
 Verumq; pariter descripturis
 insinuabat quia & xp̄m pati ac
 resurgere a mortuis oportet &
 & haec eadem passio ac resurrec-
 tio ad nullū alium quā ad ih̄m
 nazarenū pertinere; exant enim
 quidā iudaeorū sicut & hodie sunt
 ita p̄fidi ut cum xp̄i passionem ac
 resurrectionem scripturis inseru-
 negare n̄ possint. haec tamen ad
 ih̄m pertinere omnino negant.
 magisq; ante xp̄m expectare quā
 ih̄m xp̄m credere uelint. & ideo
 p̄culum n̄ modo xp̄i mysteria p̄di-
 cabat. sed haec & iam in xp̄o ih̄u
 ... consummata docebat; Et de eo
 ... gentib; q; multitudo
 ... magna; id est & de his qui gentile
 ritū iudaismo mutauerant & de his

qui omnino gentiles per me conuertunt
multa ad christum confluerebant;
Hic autem erant nobiliores eorum qui se
thessalonicae, Animi nobilitate
de qua uerbo audiendo scrutandoque
institerunt; Quidam autem epicurei
& stoici philosophi differerebant
cum eo; Epicurei proceptoris sui
tarditatem secuti felicitatem
hominis in sola corporis uoluptate
stoici uero in sola animi uirtute po
suerunt; qui inter se quidem dissidentes
apostolum tamen unanimes in pug
nant. eo quod hominem sicut ex anima
& corpore subsistere et ad utroque
docere & beati esse debere. sed hoc
nec tempore presentis nec uirtute
humana. sed gratia dei per ipsum christum
in resurrectionis gloria perficiendum;
Quid uult semini uerbius hic dicere.
Recte semini uerbius id est sermo
logus uocatur quia semen est. uerbum
dei & ipse dicit. si nos uobis spirita
lia seminabimus; Inueniamus in
qua scriptum erat ignoto deo. Notus
in iudaeis sed non receptus.
ignotus in achaiis quia uis per multa
quae situs. & ideo qui ignorat ig
norabitur qui per uariatur deo

nabitur. neutri in munera culpa
sed excusabiliore qui fidem non
obtulerit christo quem nesciebant
quam qui manus intulere christo quem
sciebant; Deus qui fecit mundum &
omnia quae in eo sunt; hic caeli &
terrae cum sit dominus non in manu factis
templis in habitaculis & ceteris; Ordo
diligenter apostolicae disputati
onis est in tuendus quia ita apud
gentiles & uicinas series format.
ut primo unum deum auctorem mundi
omniumque esse doceat in quo uiuimus
& mouemur & sumus; Cuius & gen
sumus uicinis solum propter munera lucis
& uitae uerum & iam propter cognationem
quandam generis diligendum ostendit;
Deinde opinionem illam quae est
de idolis apta ratione deumcat quod
totius mundi creator & dominus templis
non possit includi sexis. quod omnis
beneficium largitor sanguine non
egere uitam carum. quod hominum denique
creator & gubernator omnium
non possit hominis manu creati quod
postremo deus ad cuius homo factus
est imaginem non debeat in oculis
aestimari similis. Erroris remedium
docens esse studium penitendi. Nam

si primo destruere uoluisset & cae-
rimonias idolorū aures gentium
respiciissent. Cū ergo unū dñm esse
persuaderet. Tunc iudicio eius ad-
struxit p̄ xp̄m nob̄ salutē datam.
magis tamen eū hominē quā dñm
nuncupans. Incipiensq; cecillisq;
gessit in corpore & ad iūma de-
scribens ut plus quā homo fuisse ui-
deretur. uiccam unius uirtute mortē
mortuūq; ab inferis resuscitatu.
Pauca tamen fides crescit ut cū
supra hominē fuisse uideretur dñs ēē.
credetur; Quid enī inter est quo-
quisq; credat ordine. p̄ In princi-
piis p̄fecta quæ eruntur sed de ini-
tiis a dea quæ p̄fecta sunt pueniunt;
In ipso enī uiuimus & mouemur & su-
mus; hic uersus qui cū difficilis in-
tellectus est beati augustini uerbis
deb & exponi; Ostendit inquit
apostolus dñm in his quæ creauit
indefinenter operari. neque enī
tamquā substantia eius sic in illo
sumus. quē admodū dictū est quod
habet uitā in semet ipso. sed utiq; cū aliud
sumus quā ipse nō baliud in illo sumus.
nisi quā dō perit & hoc ē opus eius quo
contendit om̄ia & qd̄ eius sapientia per-
tendit a fine

usq; ad finē fortiter & disponit
omnia suauiter; Per quā dispo-
sitionē in illo uiuimus & mouemur
& sumus; Unde colligitur qd̄ si
hoc opus suum rebus subtraxerit
nec uiuimus nec mouebimur nec
erimus. & paulo post. neque enī
inquit cælū & terrā & om̄ia quæ in
eis sunt; uniuersa scilicet & spiritus & dis-
corpora & q; creatura in se ipsa manet.
sed utique in illo de quo dictum ē.
In illo enim uiuimus & mouemur
& sumus. quia & si una quæcūq; pars
potest esse in toto cuius pars est.
ipsum tamen totū non est nisi in illo
a quo conditū est. Idem alibi hoc
inquit si secundū corpus diceret
apostolus & cū de isto corporeo
mundo possit intellegi. nā & in illo
secundū corpus uiuimus & mouemur
& sumus. unde secundū mentem
quæ facta est ad eius imaginem
deb & hoc accipi. Excellentiore
quodā eodemq; nō uisibili sed intel-
legibili modo. Nam quid non ē.
In ipso de quo diuine scriptum ē.
quō ex ipso & p̄ ipsum & in ipso sūt
omnia; Sicut & quidā cū impo & ayx
dixerunt, hoc ē qd̄ alibi dicit.

... Nihil iudicavi me scire inter uos
... nisi xpm ihm & hunc crucifixum;
his enim qui proph&arū fidem nō
recipiebant. nō moysi nē saue
uel alicuius proph&arū sed auc
torū suorū loquitur testimoniis.
uersum uidelicet & apte decantant.
& de falsis ipsorū quibus contra
dicere non poterant sua uera con
firmans; Magnae quippe scien
tiae ē. dare in tempore conseruis
cibaria & audientū considerare
p̄sonas; Ipse enim & genus sumus;
Genus rectissime dicimur dñ ex
eius natura editi. sed p̄ spm illius
& uoluntariae creati & adoptiue
... recreati; In quibus & dionisius
... ariopagita; hic ē dionisius qui
post ep̄s ordinatus corinthiorū
gloriosè rexit ecclesiā; Multaq;
ad utilitatem ecclesiae p̄tinentia
quae hactenus manent in genū sui
uoluminare reliquit; Cognomen
a loco cui p̄p̄t accipiens; Ariop
pagus ē. enī athenarū curia nom̄
amaste tyathens siquidē grece
... maris arios uilla d̄r pagos; Eo qd
... p̄cepiss& claudius discedere
... om̄s iudaeos a roma; hoc iosephus

nono claudii anno factū narrat.
su& om̄s aut̄ historicus hoc mo
do refert; Claudius iudaeos
In pulso re xpo ad si due tumul
tuantes roma expulit; Qd̄ utiq;
contra xpm tumultuantes iudeos
coerceri & cōprimi iusserit. An
dū xp̄i cōnos simul uelut cognate
religionis homines uoluerit ex
pelli nequaquā discernitur;
... Eunt aut̄ scenae factoriae artis;
Quasi exules in terra & p̄grini
tentoria sibi quibus in uia utuntur
aedificant. scenae enī grece taber
naculū dicuntur. a & hmo logia
ab obumbrando ducuntur apud
quos umbra scia d̄r; scenae uero
uel scenomata quasi umbracula
sonant quae sagis laeneis uellinis
aut cilicinis. siue ex arborū fron
dibus aut uirgulis su&eres compo
nebant; Mystice aut̄ sicut p̄ & rus
piscando nos a fluctib; sc̄ti p̄
r&cc fidei extrahit. It̄ p̄caulus
umbrae culae protectionis origē
do ab imbre nos criminū ab ardo
re temptationū & uentis in si
dicis uerbo factisq; defendit.
sequuntur in hoc loco duo uersus

In greco qui in quibus dāntis codi-
 ... cib; n̄ habentur; Disputabatur
 ... In synagoga p̄ omne sabbatum.
 ... succedebatq; iudeis & grecis; ac
 ... deinde q̄d utriq; codices habent
 ... adiungitur; Cum uenissent autē
 ... a macedonia silas & timotheus &
 ... cō; Qui sibi totō dēxit In cenris
 ... caput habebat enī uotū; Cenerē
 ... portus ē corinthi ubi nauē ascen-
 ... surus caput ex uoto totō dicit. nā
 ... iuxta legē moysi qui se dō uouerint
 ... comē nutrire quā diu nāzazei
 ... fieri uelint; & postea cōtondere
 ... atq; igni tradere iubeantur;
 ... haec ergo fecit paulus n̄ quidem
 ... oblitus quid de abolitione legis cū
 ... ceteris apostolis hierusolymis
 ... statuerat. sed ne scandalizentur
 ... qui ex iudeis crediderant simu-
 ... lauit se iudeū ut iudeos lucrifa-
 ... ceret; Quidā codices plurali
 ... numero habent totō dēxit ca-
 ... put & habebant uotū id ē pris-
 ... cilla & aquila. sed egregii docto-
 ... res ecclesie hieronimus & agus-
 ... tinus in suis uterq; epistolis &
 ... singulæri numero ponunt & de
 ... paulo interpretantur. ponit enī

Ita hieronimus fr̄ib; uale dicens;
 ... nauigabat syriam & cū eo priscilla
 ... & aquila & totō dēxit In cenris sibi
 ... caput uotū enī habuerat; Pro-
 ... fectus ē ab epheso & descendens
 ... caesariā ascendit & seduxit
 ... ecclesiā; Caesariā capodociae
 ... metropolim dicit. nondū enim
 ... In syriā phoenicis adueneyant. hec
 ... quondā amosoc filio iasēh mazaca
 ... dicta post acesare iugusto cesare
 ... nomen accepit; Qui cū uenisset
 ... contulit multū his qui credide-
 ... rant uehementer enī iudeos re-
 ... uincebat; Aliatyr̄n latio habet
 ... p̄fuit multū credentib; p̄ gratiā.
 ... hoc ē ergo q̄d is dē achaeis ap̄
 ... scribit. Ego plantauit apollo
 ... rigauit; Dixitq; cedeos si sp̄m
 ... sc̄m accepistis credentes; hoc ē
 ... si post baptismū manus Inposita
 ... onem quā sp̄s sc̄s dēxi sol & acce-
 ... pistis; Iohannes baptizauit
 ... baptismū poenitētiæ non hoc
 ... baptismū Inquit In remissionem
 ... peccatorū docere sed poenitentiā
 ... tantū potuit docere; Nā sicut
 ... signum circūcisionis signaculū
 ... in patriarchis fidei quā gerebant

exatetur. Ita & hoc lauacrum populus
poenitens quasi singulare signaculum
suae deuotionis accepit. quod tamen ipsum
figuratiter & iam christi baptisma quo
... remissio datur ostenderet. His auditis
... baptizati sunt in nomine domini ihesu.
Questio crebra uentilatur si illi qui per
ignorantiam forte a non baptizatis.
sed tamen recte fidei aliquibus bapti-
zati sunt iterum baptizari debeant.
Quam hoc capitulo expositum reor.
Quidem differtur tunc ante in tantum
baptismi christi. an nunc sine successione
eiusdem quisque baptizetur. Cum & iam
ipse iohannes eos quos in fide & nomine
christi licet uenturi baptizauerat.
iterum baptizandos esse predicauerit
dicens. Ego baptizauos aqua ille uos
baptizabit in spiritu sancto; si enim nunc
talibus ad remedium sola communi-
catio corporis & sanguinis christi. ut
quidam dogmatizant sufficere posse
potuisset. & tunc neque opus esset
christi discipulis baptizari quos
iohannes aqua baptizauerat sed tamen
sanguinis eius participatione con-
... firmari. Erant autem omnes fere xii.
... uiri & ceteri; uerum iudici ad diabolum
suscepta ecce assianus apostolorum

ne uisitatione digna nunc & apostor-
tolico sacro numero & prophetali. e-
munere sublimata. & notandum quod
spiritus sanctus hic in xii. discipulos &
supra in cxx. qui. e. duodeuarius
numerus decies ductus aduentus
sui signa monstrauit; illud in
hierusalem hoc in epheso quae. e. ciui-
tas grecorum. credo ut ostenderet
se si uel de iudeis seu de gentibus cre-
dat quis eos tantum modo qui unitati
ecclesiae catholicae atque aposto-
licae communicent implere.
... Temptauerunt autem quidam & decir-
... cum euntibus iudeis exorcistis & ceteris.
Refert iosephus regem salomonem
excogitasse suamque gentem docuisse
modos exorcismi id. e. adiurationis
quibus in mundi spiritus expulsi ab ho-
mine ulterius reuersi non sint ausi;
fit autem hoc interdum & iam preprobo
ob condemnationem eorum qui faciunt
uel ob utilitatem eorum qui uident &
audiunt. ut licet homines despiciant
signa facientes tamen dominum honorent
ad cuius inuocationem fiunt tanta
... miracula. Erant autem quidam sceui
... iudei principis sacerdotum septem
filii qui hoc faciebant. Melius

iuxta grecum legitur; Et tunc autem
 cuiusdam sceuae quod ergo
 ipse satanas tyris figurat se uelut
 angelum lucis ministros quoque
 suos eadem simulatione colorare
 ntimus; Unde quia septenario
 numero solus spiritus sanctus designari
 in qua figurari et dominus post resur-
 rectionem cum .viii. discipulis apu-
 latur. et .viii. fratres ad corneliū spu-
 sancto baptizandum euangelizaturi
 ueniunt; Filii sceuae quasi spiritus
 malos expulsuri septenario nume-
 ro censentur; qui quia non credendo
 sed temptando christi et apostolorum
 nomen inuocant. non ad tantum
 uerum ab ipsis demonibus falsitatis
 subdolo merito condemnantur;
 Quibene filii scaeuae dicuntur
 qui interpretatur uulpicula damans.
 hoc enim animal doli et astutiae
 sagacissimum iudeos gentes et
 hereticos ecclesiae dei semper
 insidiantes et quasi garrula uoce
 pestrepentes ostendit. De quibus
 eiusdem ecclesiae custodibus
 impletur; Capite nobis uulpes pusillas
 quae demoluntur uineas; ihm
 noui et paulum scio; De hoc uersu

dicit auctor. Cognosce furorē
 gens inimicatum demon regnare
 factur. quē uenisse negas atque
 hoc conuincetis ipso quo stamu
 ... Lanteruis; Multa autem ex his qui fue-
 ... runt curiosa secta contulerunt
 ... libros et cetera; Curiosae dicitur magicae
 artis industriae cuius sectatores
 merito suos libros incendunt
 magnolice propterea aestimatos quando
 ipsos quibus seruierant demones
 ihm christum et apostolos eius ui-
 ... dent honorare; Inuenerunt
 ... pecuniam denariorum quinquā
 ... ginta milium; et debitoribus in
 euangelio sub quinquagenario
 et quingentenario denariorum
 numero debita laxantur; Credo
 quia corporis quinque sensibus
 subsistenter in hac uita decalogi
 precepta transgredimur; hic autem
 propter enormitatem magici
 sceleris millenarius etiam adiec-
 tus est numerus; Aliter quin-
 quagenarius sepe numerus
 refertur ad poenitentiam
 remissionemque peccatorum.
 unde et quinquagesimus remis-
 ... sionis est annus; Mittens autem

... In macedoniam duos ex ministris
... tibus sibi & ceteris; Præmisit discipulos
ad præparandas elemosinas quas
hierusalem exatallaturus ne
cū ipse ueniret tunc collectæ efie
rent; Demetrius enim quidam
... nomine argentarius & ceteris;
Demetrius iste qui uia dñi turbare
nitatur nom propriū facis ex
equitur; In tēp enim iūp se
quens. unde consequenter tem
pla quæ dianaefacit n̄ alioquā
argenti metallo edificat. ar
gento enim in scripturis eloquiū
sicut auro sensus indicari solent.
& gentiles uersutiæ religionē
suam n̄ nulla sensus ratione sed
nudo sermonis nitore solent astru
ere; Non solum autē hæc peridi
tabitur nob pars In redargutio
... nē uenire & ceteris. id ē n̄ solum
operam n̄ auan nec mercede
digna redarguentur. uerum
religio quoq; n̄rā de honestabit
si pauli doctrina p̄ualuerit ido
la deos non esse & mixta gentiliū
stulticia qui illos colere non e
rubescunt. quos ab homine con
strui uel destruī posse cognoscunt;

& exclamauerunt dicentes mag
na diana ephesiorū; Quō de
metrius peritus dixit dianam
illie contrario magnam esse mi
rantur; Et impoū fecerunt
... uno animo In theatrū; Theatrx
locus ē. semi circuli figuram
habens in quo stantes populi
ludos scenicos Intus Inspicie
bant. unde & spectaculo greci
theatri nom accepit. Itaque
sicut auctor ait. n̄ alio decuit
causas meritūq; dianaē. lasciuor
tyctare fori capit areaturpis.
... concili' deformis opus; Et pro
... fectus est ut iret In macedoniā.
Cū autē ambulasset per terillas
& exortatus eos fuisset multo
sermone uenit ad greciam;
grecia ē. provincia achæ
quæ greci hellada uocant.
Deniq; ubi latini codices gre
cos uel ad distinctionē iudeorū
gentiles habent. ubi grecū
exemplar helenas & hellenistas
scribit. adhanc ergo post ma
cedoniā uenit paulus quia pro
posuerat ut supradictum ē.
Trāsita macedonia & achua

.. in hierusalem; In una autem
 .. sabbata. cū conuenissemus ad
 .. frangendum panem & cā; id ē.
 .. dominico die qui ē. primus a sab
 .. bato cū admysteria celebranda
 .. congregati essemus. Propterea
 .. sermonem usque in mediam noctē
 .. erant autē lampades copiosae in cae
 .. naculo; Possumus hic allegorice
 .. dicere quia caenaculū sit altitudo
 .. spiritus diu charismatum in obscuritas
 .. scripturarū lampadū copia secre
 .. tionum expositio doctorū dies
 .. domipica recordatio uel domini
 .. cae uel nrae resurrectionis. & spi
 .. ritus eadem ammonere doctorem ut
 .. si quando dulcedine resurrecti
 .. onis & uitae uenturae gaudis
 .. intellectus auditores suos ad uirtu
 .. tum summa prouocauerit ac p
 .. lixius disputando secreta quae
 .. lib & scripturarū attigerit in o
 .. ccedem propter infirmos audi
 .. tores lampade planae exposi
 .. tionis illustrat. sicut apostolus
 .. cum diceret. ab ysaia duos fi
 .. lios habuisse unū de ancilla &
 .. unū de liberis mox explanando
 .. subiunxit. haec autē sunt duo testa

.. menta; Sedens autē quidam
 .. adulescens nomine eucyus sup
 .. fenestram & cā; Eucyus ebre
 .. ice am. tñs grece uero dñr fortuna
 .. tur. quorū unū ei qui p adulescen
 .. tiaē uoluptatem de uirtutum
 .. culmine ceciderit. Alterum ei qui
 .. p condescensionē p̄dicatoris ad
 .. uisum summa redierit congruit.
 .. Eductus somno cecidit dñr tñs
 .. caetulo deorsum & cā; Inter
 .. uerba p̄dicationis occurrit occa
 .. sio citationis ut dulcedine mira
 .. culi & doctrinae sermo firmetur.
 .. & uigiliarū labor arceatur. &
 .. memoria magistri leuē discessuri
 .. artius mentibus infigatur;
 .. Triauero caenacula in quorum
 .. supremo p̄culis disputat fides
 .. spes & caritas sunt. maior autē
 .. his caritas quam si quis p ignauia
 .. deseruerit & inter apostoli uoces
 .. dormire nō uerit laminē
 .. mortuos computabitur. cū
 .. enī in uno offenderit factus ē.
 .. omnium reus; Ad quē cū discen
 .. diss & paulus incubuit sup eum;
 .. Qd descendit incumbit com
 .. plectatur hoc ē. qd ipse dicit,

filii mei quos iterum parauero
donec formetur xps in uobis.
Operosior enim est resurrectio
eorum qui per negligentiam quam
infirmam peccant. & haec per
euchum illa per abitham quam
per rus suscitauit exprimitur.
& ideo illa in diebus infirmata
moritur hic media nocte cadit
& moritur; illa post mortem lota
in cenaculo ponitur. hic tertio
cenaculo de capite deorsum mor-
tuus iugatur; iste per se ante & do-
cente illa absente magistro.
adhuc per culum descendit ad illam
per rus suscitaturus ascendit.
illam oxuis per aro resedit. hic
nocte media defunctus tandem
mane resurgit & iustitiae sole
ad flante rediuiuus adducitur;
Festnabat enim si possibile sibi
esset ut diem pentecosten faceret
hierusolimam; preceptum quidem
erat legis ut omnes iudaei ter
in anno id est tempore pasche
pentecosten & scenophagiae
hierusolimam conuenirent. sed
apostolus ruptis scilicet nexibus
diem quinquagesimae hoc est.

remissionis & spiritus sancti agere fer-
tinet; Vocauit maiores natu
ae ecclesiae; Pro maioribus natu
in greco presbyteros habet;
Nisi quod spiritus sanctus per omnes ciuitates
prestatetur mihi. Cum dicit per
ciuitates apte ostendit. quia
ea quae sibi futura essent non sibi
ipsi sed alius de se reuelata cogno-
uit. ex quibus erat agabus propheta
nec non & illi discipuli qui hunc
in tyro consistentem monebant
per spiritum ne ascenderet hierusolimam.
Dicens quoniam uincula & tribula-
ones meae in hierusolymis. ut ubi per se
sequebatur aliquando
ae ecclesiam ibi nunc per ecclesiam
pace decertat; Nec facio animam
meam pretiosius quam me; ani-
mam dicit ipsam uitam in corpo-
re tempore ualem quam pro mi-
nimo dicit qui in alia uitae gau-
dium postulatur aeternum;
Quia mundus sum a sanguine
omnium uirum; Eo se a proxi-
morum sanguine mundum cre-
didit quo ferien dis eorum uitas
non pepercit; In quo uos po-
suit spiritus sanctus episcopos; Dixerat

sup̄ x̄ presb̄yteros ephesimi
 lōum uocatos quos nunc ep̄os
 id est sup̄ inspectores nominat.
 Non enim una ciuitas plures ep̄os
 habere potuit. sed eosdem pr̄b̄os
 ut ueres sacerdotes sub nomine
 episcoporum significat. coniunc-
 tus ē. enim ḡradus & in multis
 pene similis; Regere eccle-
 siam di quam adquisiuit sanguine
 suo; Non dubitauit sanguinem
 dicere propter unionē p̄sonae in-
 duabus naturis eiusdē ih̄u xp̄i.
 propter quā & iā dictum ē. filius
 hominis qui est in caelo. cessat
 ergo nestorius filiū hominis a filio
 di separare & duos sibi facere xp̄os.
 Et ex uobis ipsi & surgent uirilo-
 quentes per uersa de hisdem & io-
 hannes ex nobis inquit exierunt
 sed non ex uobis; Quō per-
 trienniū nocte & die n̄ cessauit cum
 lacrimis monens unūquemq; ur̄m.
 Hoc pulchre & breuiter exponit
 auctor. qui canit ecclesiae tria
 dogmata saepeius edit. historicū
 moxale sonans typicumq; uolūm.
 hinc iudea uacans sterdisq; dr̄
 arbor. exspectata trib; fructū

non attulit annis; Omnia os-
 tendi uobis; Id ē. non solū doc-
 trinae inter p̄ssus & lacrimas
 insistendum. uerum ne quis in fir-
 morū ḡradu & uir manib; esse labo-
 randū. hoc est enī qd dictum est &
 qd cumq; ego supero graueris ego
 cū rediero reddam tibi. euange-
 lium uidelicet p̄dicare & ex euan-
 gelio sumptus non quaerere;
 Beatus ē. magis dare quā acci-
 pere; Non illis qui relictas om-
 nibus securi sunt dñm diuites & iā
 elemosinarios p̄ponit. sed illos
 quam maxime glorificat. qui
 cunctas quae possident in semel
 renuntiatis nihilominus labo-
 rant operando manibusq; qd bonū
 est ut habeant unde tribuant
 necessitati patienti; Profecti
 ibamus deducenab; nos omnib;
 cum uxoribus & filiis & c̄;
 Implēta est prophētia quae ecc-
 desiae canens ait. filiae tyri
 in muneribus. uultū tuū dep̄ca-
 buntur omnes diuites plebis &
 c̄ usq; ad finem psalmi. nulla
 enim ciuitas maiori dulcedine
 apostolū suscepit tenuit dimisit.

denique hodieque monstratur
In cretis locus ubi precriter ora
bent; Superuenit quidam iudea
propheta; Iudaei autem quia
caesarea inquam habitabantur ad
regionem samariae pertinet & in
confinio fenicis & palestinae sita;
Haec dicit spiritus sanctus cuius est
zona haec sic alligabunt in ihe
rusalem iudaei; Prophetae sue
terres imitatur qui dicere solebat;
haec dicit dominus deus quia spiritus sanctus aequi
ut pater & filius domini & deus est.
Nec eorum separari operatio potest
quorum natura & uoluntas una est.
unde & superius legimus dixit spiritus
sanctus; Segregate mihi barnabam
& saulum in opus quod adsumpsi
eos; id est apostolatum; & ipse
paulus scribit paulus apostolus
non ab hominibus neque per hominem
sed per ihesum christum & dominum patrem;
haec diximus ne quis forte iuxta
machedonium spiritum sanctum esse
crederetur aut minoris auctori
tatis quam patrem uel filium
credat; Sequentem die lu
troibet pectus nobiscum ad iaco
bum; iacobus iste frater domini id est

mariae sororis matris domini cuius
iohannis euangelium meminit filius
fuit qui post passionem domini statim
ab apostolis episcopus ordina
tus. xxx. annis hierosolyme
rexit ecclesiam id est usque ad. vii.
neronis annum. Cum enim iudaei quid
maxime quaerebant paulum oc
cidere non possent mox ut fes
tus mortuus est; Nec dum albinus
in provinciam uenerat uertere
manus in iacobum qui iuxta tem
plum ubi & precipitatus fuerat se
pultus est; Audierunt autem
de te quia discessionem doceras amo
ysaeorum qui per gentes sunt iudeorum
& cetera; id est qui per doctrinam christi
uelut sacrilega necdum mandante
conscripta damnari dicat. quae
primo ysaen patribus fuere minis
trata hoc enim de paulo iactaue
rant non illi qui intellegebant
quo animo a iudaeis fidelibus
obseruari; Tunc ista debue
runt propter commendandi
scilicet auctoritatem diuinam
& sacramentorum illorum prophetia
scitatem non propter adipiscendi
salutem quae iam in christo uelata

p baptismi sacramentū ministrare
 batur; sed illi hoc de paulo spar
 serunt. quis sic aulebant obser
 uari. tamquā sine his in euange
 lio sed credentibus esse nō possit;
 Ipsum enī sentierant uehementissi
 mū gratiae p̄dicatōrē. & Intenti
 onē eorū maxime aduersa docentē.
 n̄ p̄ illa hominē iustificari sed p
 gratiam ih̄u xp̄i. Cuius p̄nunti
 andae causae ille umbrae in lege
 mandatae. sed & ideo illi inuidiā
 & p̄secutionem concitare molien
 tes; Tamquā inimicū legis man
 datorūq; diuinorū criminabant.
 cuius falsae criminacionis inui
 diam congruentius deuitare nō
 possit. quā ut ipse celebraret.
 quaedam nāq; tamquā sacrilega
 putabatur. atq; ita ostenderet
 nec iudeos tunc ab eis. tamquā
 nefariis prohibendos. nec genti
 les adea tamquā ad necessaria
 compellendos; Nam si reuera
 sicea reprobarē quēam modū
 de illo auditū erat & ideo caele
 stynda suscipere & ut actione
 simulata suā possit occultare
 sententiā nō ei diceret iacobus.

Et scient omnes quō quae dēte
 audierunt falsa sunt; sed diceret
 putabunt omnes p̄sertim quia in
 ip̄is hierusolymis apostoli iam de
 creuerant ne quisquā gentes co
 geret iudaeizare. n̄cāit decreue
 rant ut quisquā tunc iudeos iu
 daizare prohiberet quāuis & iā
 ip̄os iam doctrina xp̄iana nō co
 geret; Dum enī septem dies con
 summarentur. Nondū enim
 consummabantur hi dies sed eo
 rum cursus agebatur & consum
 matio spectabatur. unde xp̄s sius
 in greco dicit. cū autē incipiebant
 vii. dies consummari. alioquin
 non potest stare sententia quā
 ipse post. v. dies aduentus sui
 in caesarea p̄sidi dixit; Quia
 non plus sunt dies mihi quam. xii.
 ex quo ascendi ad uirē in hierusa
 lem; Si enī illis. vii. & illis. v.
 diebus conciliū illius diem quo
 ipse pharissaeos & saduceos dis
 sociauerat & illum quos se iudaei
 deuouerant eum occisuros ad
 ieceris procul dubio plusquā. xii.
 ibi repperientur esse dies;
 Hic est homo qui aduersus populū

... & legem & locum hunc om̄s ubiq;
... docens; Quia uidebant nouae
gyptiacae sectatores minus caeri
monicae legis & templi sollemnia
frequenter, timebant sicut in
euangelio legitur. ne uenirent
romani & tollerent eorū & locū
... & legem; Quid dicit grece nosti
... nonne tu es aegyptius & cā; Ae
gyptus enī quidā uenerat ad
iudaeam qui fidem sibi prophe
tae magica arte consciscens ad
xxx milia iudaeorū congrega
uit & ductos eos per desertum per
uenit ad montem oliuū paratus
Inde intrare hierusolimā urbē
que sibi subiugare; sed conatus
eius p̄uenit felix moxque cum
armatis occurrens aegyptio
quidem cum paucis fugato alius
& cum p̄emptis temere cepta
... facile restrixit; Quattuor
... milia uirorū sicariorū. non ē.
de hoc numero scellitū inter
tribunum qui haec locutus ē.
& iosephum qui de egypto
scribit habenda controuersia;
Potuit enim fieri ut primo cū
paucis his dēclaret tyrannidē

agentibus adueniens plures sibi
postea publice symude coniu
xerit. legitur aut̄ tempore
felis hoc genus surrexisse la
tronū qui non loco x uel tempore
ab dita captantes sed siccas id ē.
breues manu gladios gestantes
In ipsa luce diei. populo p̄mixta
caeto adherentes uulnere cruen
tabant. ut quacere lam mors p̄
ueniret & p̄cussor lateret. & si qui
commotus fuisset. qd̄ in medio
urbis talia gererentur. & hic pe
riebat periculi mōdū dissi
mulatione facinoris sicarius n̄
... deprehendebatur; Atarso ali
... ciae n̄ ignotae ciuitatis muni
... cept; Nactus quidē apostolus
In oppido galileae giscalis fuit.
quo a romanis capto cū parentib;
fuit tarsum ciliciae con migra
uit; a quib; obstudia legis mis
sus hierusolimā agamali helo
uiro doctissimo sicut in sequentib;
ipse memorat eruditus est;
Non cū sēciuem sed municipē
a municipio. id ē. territorio
eius dēciuitatis. In quo nutritus
ē. appellat; Dictum autem

municipium. qđ tantum munia id ē.
 tributa debita uel munera reddat;
 Nam libenter & famosissime cause
 & quæ ex principe profiscuntur.
 ad dignitatem ciuitatū pertinent.
 Nec mirū si se tarsentem & non gir
 caliten dicat. Cum dñs ipse in
 bethlem natus. non bethlemitis
 sed nazareus sit cognominatus.
 Vocem aut non caudierunt eius
 qui loquebatur mecum; Supra
 de hac uisione narrat historia. qđ
 comites illius starent stupefacti
 audientes quidē uocem neminem
 aut uidentes; Unde colligitur eos
 sonum confusæ uocis. non autem
 discrimen audisse uerborum;
 Vociferantibus aut eis & proicien
 tibus uestimenta sua & puluere
 iactantibus in aerem; In dñi passi
 one sacerdos solus dēthrono exiens.
 uestimenta scidit qui atunc sacer
 dotum uiderat nouo mutandū.
 Nunc uero qui apost. necem apos
 tolorū tota simul gens erat regni
 gloria spolianda cuncti induita
 prociunt & clamorem puluere
 mixtū ad caelū tollunt iuxta qđ
 psalmus ait. supbiaceorū qui tē

... oderunt ascendit semp. Ego multa
 ... pecunia ciuitatem hanc consecutus
 ... sum; Alia editio manifestius quid
 dixerit insinuat. dixit tribunus
 tam facile te dicis ciuē romanū. ēē.
 Ego enim scio quanto p̄tio ciuitatē
 istam possedi; & paulus ego aut
 ... & natus sum. id est in hoc ego plus
 tē romanus sum. qđ non alibi natus
 romanū nomen emi sed in ipsorū
 ... sum ciuitate progenitus; Per uia &
 ... te dñs paries dealbate; Non per
 turbatione animi commotus.
 hoc dixit sed utiq; pph & cando
 locutus est. quia figurale illud
 pontificium qđ erat in parietis
 dealbati similitudine compo
 situm. pcutiendū esset & ac destrui
 endū cum iam uerū sacerdotum
 xp̄i apostolis euangelium p̄di
 cantibus aduenisset; & inde ē.
 qđ ait. pcuti & te dñs non dixit p
 cuti at. Indicatio uero utiq; modo
 hoc ipsum futurū significans n̄
 optatu o maledicens. quā t̄m
 quillo enim animo hæc diceret
 sequenti responsione manifestat
 ... dicens; Nesciebam fr̄s quia prin
 ... cept. ē sacerdotū. Nā & si hunc

uerenouetur In nouo testamento
principem esse sacerdotum;
Tamen erudiens alios atque ergo
eos qui in potestate sunt. modestus
conuersari monens; ipse quoque
hic uoluit temperare. Viri fratres
ego pharisseus sum & cetera. Sic
unitas bonorum semper utilis. sic
malorum unitas semper est bonis
noxia; Unde apostolus persecutores
suos dissociare satagit. ut quem uniti
cinxerant diuisi laxarent. sic macer
rubrum quod solidum filios israel
arctauerat. diuisum ab aegypto liberauit.
quod autem se filium phariseorum
siue iuxta grecum filium pharisei
esse testatur. hoc est quod supra
gloriatur se ante pedes gamaliel.
qui phariseus fuisse legitur
prophetas legemque didicisse.
Et deuouerunt se dicentes neque
manducatuos neque bibituos
donec occiderent periculum; Cum
dominus dicat. Beati qui esuriunt &
sitiunt iustitiam. ipsi contrario
iniquitatem esuriunt. & sanguinem
a deo sitiunt ut cibos & iam cor
pori abdicent donec iusti morte

faciantur. sed non est sapientia
non est prudentia. non est consilium
contra dominum; Nam & super paulum
hostias licet obtulerit caput pro
seruit nudipedula exercuerit
iudaeis factus est iudaeus. uin
cula tamen quae praedicta erant non
eua sit. & hic isti quamuis con
cilia cogant se deuoeant In si
dias tendunt. seruatur tamen
apostolus ut & romae sicut ei
dictum erat christo testimonium
reddat; Et auctorem sectae
seditionis nazarenorum. illo qui
dem tempore christiani pro ob
brio nazareni uocabantur. praeter
uero Inter iudaeos surrexit
heresis quae dicta erat nazare
norum qui in christum credant filium
domini natum de maria uirgine & eum
dicunt esse qui sub pontio pilato
& passus est & resurrexit Inquit
& nos credimus. sed dum uolunt
& iudaei esse & christiani nec iudei
sunt nec christiani; Quae & ad
hendimus a quo poteris ipse
iudicans de omnibus istis cog
noscere; In hoc loco quidam
nostri codices aliquot uersus minus

habent qui In greco ita leguntur.
 quem ad p̄hendimus & secundū
 n̄r̄m legē uolumus iudicare;
 Tyrensiens autē ly sias tribunus cū
 multa uide manib; n̄r̄is eduxit
 iubens accusatores eius uenire ante
 te quo possis ipse iudicari de omnib;
 istis cognoscere; Confiteor autē
 & hoc ubi qd̄ secundū sectā quam
 dicunt heresim sic deserui patri
 dō meo; Melius legitur In greco
 qd̄ secundū uicā quā dicunt heresim
 sic deserui patri dō; Quae enī
 consequentia est eum qui grece
 locutus ē dicere secundū sectam
 quā dicunt heresim cū idem latine
 secta qd̄ heresis grece significat sed
 ait sic deserui patri dō secundū
 illam uicā quā increduli
 heresim id ē sectam nuncupant.
 quasi magis hoc beat p̄tinaciam
 quā celibet sectandi quā industriā
 recta dinoscendi; Quidā autem
 ex assia iudaei; lunge ad superiora
 id ē his sunt qui me inuenerunt
 In templo. Biennio autē explēto
 accepit successorem felix porciū
 festum. Bienniū dicit conuersati
 onis pauli In caesarea non autē

p̄sidatur felix; Dictū est enim
 supra qd̄ multis annis genti illi
 fuerit iudex. p̄sertim cū historiae
 narrent secundo neronis anno
 missū romā apostolū. Claudium
 uero caesareē eotempore quo
 agrippam filium herodis quem
 angelus caesareē percussit iudaeorū
 regem constituerit; Felicem
 quoq; totius prouinciae samari
 aeq; & galileae & regionis quae
 d̄r̄ tyrensi iordanen procuratorē
 misisse; Nemo potest me illis dare.
 caesarem appello; Qd̄ appellat
 caesarem & romā ire festinat.
 Ideo facit ut p̄dicationi diutius
 Insisteret. Cūq; multis hinc credentib;
 atq; omnib; coronatus ir̄ &
 ad xp̄m; Agrippa rex & ber
 nice descendit caesareā;
 Agrippa hic qui cū sorore uenit
 caesareā filius ē ut dixi herodis
 agrippae quē ab angelis supra
 legimus Interfectū. Qui usque
 ad subuersionē hierusolimoꝝ
 regnū iudeae tenuit. semper
 romanis amicus & ab omni illa
 iudaeorū seditione tutissimus;
 De omnibus quib; accusator

„ iudaeis rex agrippa estimome
 „ beatū apud te. cū sis defensurus
 „ me hodie. Hunc uersū alia aedi-
 tio sic tūc instulit. aestimome ipsū
 beatū apud te incipiens rationem
 reddere hodie. quia scō hieronimo
 quodā loco cū sua expositione sic
 positus est. De omnib; quibus
 accusor iudaeis rex agrippa
 aestimome beatum cū apud te sim
 hodie defendendus. qui p̄cipue
 nosti cunctas quae in iudaeis sūt
 consuetudines & quaestiones. lege-
 rit enī istud aesaie. & beatus qui
 in aures loquitur audientis & no-
 ueat tantū orationis uerba pro-
 ficere quantū iudicis prudentia
 „ cognouissē. Et cū occiderentur
 „ d&uli sententiam. Alia editio
 dē. occidendisq; eius d&uli sen-
 tentiam. id ē. quod iter occide-
 „ rentur sententiam dedi. Festus
 „ magnauoce dixit Insanis paulē.
 Insanē deputabat qd̄ homo uin-
 culatus loco defendendi accepto.
 non de calumnia quā p̄mebatur
 exterius. sed de conscientia qua
 Intus gloriabatur sermonē facerē.
 atq; om̄a reuelationis quae dep-

secutore in apostolū mutatus erat
 miracula currerē. sed & dispen-
 satione n̄ri redemptoris ostensa
 de resurrectione mortuorū con-
 tionantis habitū imp̄dūq; disse-
 rerē. Reuera aut̄ sic stulta amentia
 est quasi filius prodigus patrem
 deserens. portos pauit. Ita & spi-
 talis id ē. uera amentia ē. de qua
 apostolus ait. si uenī mente ex-
 cedimus dō siue sobrii sumus uob.
 & in cuius cōparatione psalmista
 ait. Beatus uir cuius est nom̄ dñi
 sp̄s eius & n̄ respexit in uanitates
 „ & in insanas falsas. Credis
 „ agrippa proph̄as rex. scio
 „ quia credis. non haec adulando
 ut quidcū putant sed uere p̄fat̄.
 Agrippa enī ut pote iudaeorū
 ritu & legibus imbutus uera cre-
 debat locutor esse proph̄as. sed
 ad quē eadē ueritas p̄tingerē
 id ē. dñm xp̄m ut p̄fidus nesciebat.
 quāuis in conditione quadā cū iu-
 daeis habitā dixisse legatur. sed
 de religionis auxilio p̄sumtos cū
 orbem iam romanū ih̄u discipuli
 repleuerint. aut sine dī nutu
 putamus illā crescere religionē.

Et cum multis diebus tardenau
garemus & uix deuenissemus con
tyxciū; Melius legitur contyx
cni dū quae est insula contyxasiam;
Centurio autē & gubernatore &
nauderomagis credebat; Naude
rus grece latine nauiculcorius dī;
Misit se contyx ipsam uentus typho
nicus tempestiuus; typhos enī grece
latine inflatio dī; Cumq; arrepta
esset nauis dñi possē conari inuentū
& cō; Haec alia translatio mani
festius edidit; Et arrepta nauis cū
nō possē occurrere uento cōmodata
nauis fluctib; colligere uela coeperit;
Tunc tyxens cucurrimus insulā quae dī
caude quā occupare nō potuerunt;
sed scapham isa adiuuare coeperit
nauē p̄cingentes eā; Iste hebant
autē & anchoras timentes ne occur
rerent insyrtē; ex quo ostendit
quia fumibus a medio latere nauis
utrimq; circa eiusdem anteriora
demissis. Anchoras his quae trache
rentur adiunxer; sicut & in mō
id ē. britannico mari refrenande
nauis post tergū molaria sexa sub
iungere solent. haec enī ad rē ar
dandū nauigū faciebant ne p̄

postero incursus syrtis incideret;
solo & uix auditu terribiles qd
om̄a ad se rapiunt. unde salustius
illis nom̄a tyxetu dē impositum;
Potuimus uix optinere scapham
qua sublata adiutorius utebant;
Scapha siue catacopos. est nau
cula leuis ex uimine facta crudoq;
corio contexta. Dicta autē grece
a contemplando qd talis naute
uel p̄ iuxta nauigio terras & litora
p̄spicere soleant. hanc ergo cum p̄
adiuuanda nauem maiori deposuis
sent in mare uix fluctu feruente
potuerunt ne laborē uir obtinere;
Summis ouase sic ferebantur;
Alia translatio sic ponit. Timen
tesq; ne insyrtē exaderent
laxantes anemnales ferebantur;
Adstet enī mihi hac nocte
angelus dī. nō se ipsū haec dicendo
iactabat. sed illos ad fidē puocabat.
Nam & ideo pelagus turbare p̄
missum est ut & p̄ id qd auditus nō
est & p̄ id qd auditus est sp̄itus dī
in p̄culo gyrare panderētur;
Nisi in nauem manserint uos salui
fieri nō potestis & cō; Quia in pe
riculo nauis frangimur magis nauis p̄

scientia quae tantum gnari maris.
quā militū arma prodesse uale-
bant. ideo leuius ferebant sa-
phā quā nauas excedere; Et cū
lux inciperet fieri rogabat paulus
omnes sumere cibū; Pulcherrimus
in hoc loco patet allegoriae sensus
cū paulus eos quos denique regio
saluari promisit cibū sumere suasit.
et quia nocte media quattuor an-
choras inter undas impetūs rege-
bantur ostendit terrae sinū con-
scendunt. quia nullus huius scilicet
tempestates nisi qui pane uitae
pascitur euadit. et qui in nocte
tribulationū praesentium sapientiae
fortitudinis tempestate et lus-
tiae totis uiribus inuitatur.
Mox domini auxilio coruscante postū
salutis quae quiescebat consequitur.
Ita dū taxat ut scilicet rebus expedi-
tus flammā solū modo dilectionis
qua peccatus calefaciat quaerat.
Et leuato a stemone secundū flatū
aurae tendebat ad litus; Arte
mo est modicū uelū dirigende
potius nauis causa cōmentatū quā
celeritatis; et cū incidissemus
in locū bithalassū impēger nauē;

bithalassum bithacramū dicit.
quia greci maeethalassan uocant.
significat autem litus in mare
protentum eodemque macti sedi
uidente hinc inde circū datum;
Et prope quidem fixa manebat
Immobilis. puppis uero soluebat
aui maris et cetera; Ideo nauis
istae perit quia non leui cursu
fluctibus super lapsa est. sed ipso
aequoris fundo uiolenter in-
fixa postquam solo rē in dū
partem undae uexante confrin-
gitur. Idcirco ē. profecto casus
animi huius scilicet dediti. qui cū
mundi desideria calcare negle-
xerit. quia prora intentionis
terrae funditus infigit totam
operū sequentiū compagem
cyparū fluctibus soluit. sed huius
naui culcae fragmentis quae euasit
terram percutit quia per euntū
exemplis alii se cautius agunt;
Cū congregatis autē paulus
sacramentorū multitudinem
et inposuisset super lignē; Egre-
sus de mari apostolus lignem
propter frigus accendit
quia corda illorū quos undis

tempestatum docendo exemit
 amoris ardore cale facit.
 sarmēta enim sunt dicta quae
 lib & exortationum quae ad
 accendendā caritatē ualentia in
 de gr̃tati decerpta scriptura
 rum quasi frondibus sunt ex
 ... cisa yamorum; Vipera aca
 ... lore cum processiss & inuasit
 ... manum eius; quia sp̃s l̃mundus
 flamma uirtutū defidelium
 corde repulsus doctoribus
 ueritatis uenena p̃secutionū
 In fundere nititur quo manū
 fauci & id est opus doctrinae
 ... spiritus l̃ impedit; Et ille
 ... quidem excutens bestiam in
 ... ignem nihil mali passus est.
 Eodem igne quo suos fouet ber
 tiam comburit. quia hisdem
 uisitatibus & sc̃i proficiunt &
 Impii cum suo auctore Inui
 dendo deficiunt. ut prophe
 ta ait. Zelus ad p̃hendit
 populum Ineruditū & nunc
 ignis aduersarios comedit;
 ... Contigit autem patrem publii
 ... febribus & desinertia uexatū
 ... iacere & c̃; Cur Infirmum

Infidelem p̃cesaluat. qui ti
 motheū trophimūq; fidelis
 Infirmos unū medicina laeste
 reparat. Alterum ex toto re
 linquit. nisi quia ille foras per
 miraculū sanandus erat. qui uiuus
 Interius non erat quonon indi
 gebant qui salubriter Intus
 ... uiuebant; Nauigauimus
 ... In nauia alexandrina quae In
 ... Insula hiemauerat cui erat
 ... Insigne castrorū; Credo pri
 mitus Insigne castorum esse
 positum. seductio librariorū
 & litteram adiectam sicut
 frustra panis pro frusta & ad
 propriat p̃ ad propriat.
 Saepescriptum In antiquissimis
 exemplaribus Inuenimus.
 In greco enim pro Insigni
 castrorū. παρυσέμο. Dioscorois
 scriptum ē; Dioscoroi autē
 gemini castores id ē. castor
 & pollux grece uocantur.
 testis est urbs colcorū quae ab
 amphito & circuo geminorū
 aurigis facta ex eorū nomine
 dioscoria cognominata est.
 Quos ob id gentiles In mari deos

Inuocant. quia in prodigijs
 nautarū si solitariae stellae in
 nauis uelantemnis apparuerūt
 periculosi. si uero geminae pro
 speris cursibus sunt nuntiae. quarū
 aduentu fugari diuina illam
 appellatamque helenā ferunt.
 In alia translatione per paraseno
 dioscoyris. scriptū uidimus
 cui erat signū iouis filius. fert
 enī fabulae celouē in cignū trans
 formatū lactā thesei coniugē
 constuprasse atque in denecā
 helenā. unde dicitur iste modulatus
 ales laedeos per diuitum plexus.
 Itē eandē mutatā in stellā uita
 asse & castorē ac pollucē geminos
 procreasse. Quia bene spī scī
 locutus ē. per suā pphā ad
 patres nrōs dicens. uade ad
 populū istū & dic aure audiāt
 & retq. hanc pphā quā
 apostolus adfirmat ascō spū
 p nuntiatā ipse liber pphā
 ad nō dictū. ēē. cōmemorat.
 ex quo liquido ostenditur una
 & uoluntas & natura esse dñi &
 spī scī & in nuncupatione spī
 & dñi nomīnē intellegi. neq;

uero paulus aliū habens spm scm
 haec de eo scripsit qui in pphā
 ante aduentū dñi alius fuit.
 sed de eo cuius & ipse particeps
 erat & omnes qui in fide consum
 matae uirtutis ferebantur. unde
 & cum asticulo eius meminit qsi
 solitariū & unū esse contestans.
 & sicut dē nō simplicit. pneuma
 agion. id ē. spī scī. sed cū addita
 mento articuli topneumato agion
 hoc ē. hic spī scī. & esauā pphē
 tasse commemorat cū articulatū
 uoce diatu agio pneumaticos
 per & us quoque in eo sermone quo
 p sentibus p succedebat. Opor
 tue erat inquit compleri scripturā
 quā p locutus ē. spī scī id est
 topneumato agion per & dē dē
 de uide. Ostendens & ipse eundē
 spm in pphā & in apostolis
 operatū. haec debet dē dimi
 libris excerpta hunc in nrō opus
 culis tenere locū. In crissatū
 est enim corpore populi huius & au
 ribus gyriter caudierunt.
 Ne putemus crassitudinem cordis
 & gyritatem aurium naturae
 esse nō uoluntatis subiungit culpā

& salutauit ecclesiam; Corinthus
 ciuitas achaiae maritima Cenchre
 portus corinthiorū ciuitatis.
 Chio Insula ante bythinia cuius
 nom̄ syrac lingua mastice de
 signat eo qd̄ ibi mastix gignitur
 hanc aliqui chiam appellauere
 achione nympha. Cnidus In
 sula contra asiam. Coos nobilissi
 ma contra asiam insula adiacens
 prouinciae atticae & est eiurde
 nominis oppidū In insula calūna.
 Damascus nobilis urbs foenicis
 quae & quondā In omni syria
 tenuit principatum & nunc
 sarracenoꝝ metropolis esse p
 hibetur. unde & rex eorū mau
 uias famosam In eci sibi succēq;
 genti basilicam dicunt xp̄iani
 In circuitu ciuibz beati baptiste
 iohannis ecclesiam frequentan
 tibus; Derbe ciuitas licaoniae p
 uinciae. Elamitae principes
 p̄sidi abaelam filio sem appel
 lati. Ephesus amazonū opus
 ciuitas In asia ubi requiescit
 beatus euangelista iohannes.
 Frygia prouincia asiae troadi
 sup̄iecta septentrionē sua

parte galaticae contermina me
 ridiana licaoniae & pisidiae
 migdoniae q; ab oriente cappa
 dociam adtingit. Ducae sunt aū
 frygiae quarū maior smyrnā
 habet & minor uero iliū. foenicia
 prouincia syriae cuius p̄cessus sunt
 samaria & gadilex & aliae pluri
 mae regiones; Galitiae duae
 sunt una galilea gentiū fimbis
 tyriorū In tribu neptalim. altera
 circa tiberiadē & stagnū gene
 sar & h In tribu zabulon. Gaza
 ciuitas In signis palestinae quae
 apud & eret erat terminus
 cananeorū ad meridiē sedanti
 quae gazae locū uix fundamen
 torū uestigia demonstrant.
 haec aut quae nunc cernitur
 In alio loco pro illa quae conruit
 aedificata est; Galatia prouincia
 asiae agallus uocabulū tyrrhen
 qui In auxilium a rege bythimae
 euocati regnū cum eo pacta
 uictoria diuiserunt. sicq; deinde
 grecis admixti primogenito
 greci postea galitiae sunt appel
 lati; Grecia prouincia quae ad
 achaiae quae a grecis scriptorib;

helles uocata est In qua athenarum
ciuitas est quondam attica dicta;
Hierusalem metropolis quondam
totius iudee quae nunc ab helio
adriano caesare quodam acito
destructam latiore situ restau-
ratuerit helia cognominata est.
Cuius opere factum est. ut loca
scilicet id est dominicae passionis &
resurrectionis sed & inuentionis
scilicet crucis quondam Infixa urbe
iacentia nunc eiusdem urbis muro
septentrionem circūdentur;
Hadrum & ciuitas In bizacio
regione africe; Hadrianon
maris contigitur uenit quod postea
padis fluminis Infixa sumpto
uocabulo ab hadria proxima
ciuitate quae eidem mari nomen
& iā hadriaticū dedit; iudea
aliquando tota terra xii. tribuum
appellatur aliquando duce totum
tribus quae quondam iuda uoca-
bantur ad distinctionem galileae
& samaritiae aliarumque; In terra rep-
missionis regionum. & notandum
apud historicos quod iudea ad pa-
lestinā. galilea uero & samaria ad
foenicem pertineant; loppe

oppidum palestine maritimum
In tribudā ubi hodieque saxa
monstrantur In litore In quibus
andromeda religata p̄ scaei
quondam uiri sui fertur liberata
fuisse p̄sidio. Iconiū ciuitas
celeberrima licaonia & est altera
In licia. Italia regio & patria
romae norū ab italo rege uoca-
bulum tyrrheni quae ab africo &
ab ore mari magno cincta
reliqua alpiū obicibus obstruit;
Lybiae prouinciae duces sunt
una prouincia cyrenaea de qua
dictum est. & partes lybiae quae
est circa cyrenen. haec p̄t̄ ae-
gyptū In parte africae prima
est & mari lybico cognomen
dedit. postquam lybia aethiopū
usque ad meridianum pertingens
oceani; Lydda ciuitas pales-
tinae In litore mactis magni-
fita quae nunc diospolisappel-
latur; Lycaonia prouincia
asicae est. & iā eiusdem nominis
ciuitas In frygia minore; Lystra
ciuitas lycaoniae. Lycia prouincia
asicae. Lasea ciuitas litoraria
croce In sulae lustralocū qui

uocatur boni postus ut ipse lucas
exponit pro qua quidā corrupte
talassalegunt; Mons oliuū ad
orientem hierusalem torrente
chedron interfluente ubi ulma
dñi uestigia humo in p̄ssa hodieq;
monstrantur. Cumq; terra eadē
cotidie a credentib; hauritur
nihilominus tam eadē sc̄a uesti-
gia pristinū statū continuo
recipiunt. Deniq; cum eccle-
sia in cuius medio sunt rotundo
scemate & pulcherrimo opere
conderetur. summū tantū cacūm
ut phibent prop̄ domini corporis
metatū nullomodo contegi & con-
camerari potuit. sed t̄x̄n̄ situr
eius l̄ter ad caelū usq; p̄at̄ & aptū.
mediam adai filio iaf & h̄ ap-
pellatis sunt aut̄ inter flumen
indum & flum̄ tigrum regioner
istae a monte caucaso usq; ad mare
rubrū p̄tingentes a yrcusia p̄rthia
as̄yria p̄sidia & media quas scrip-
tura sacra uniuersas saepe me-
die nomine uocat. Mesopotamia
regio inter flum̄ tigrim & eufratē
tenquae & ipso uocabulo grece
in fluminū esse posita monstrat̄.

Huic ad meridiem succedit
babylonia de inde caldea nouis-
sime a yrcia eudemon. Madian
ciuitas iuxta arnonem & ceres-
polim cuius nunc ruinae tantū
modo demonstrantur ubi moyses
apud i & h̄ro socerū suū exulabat.
Mysia prouincia asiae nunc
aeolis dicta est & altera eius dē
nominis iuxta flumen danuuū
suntque auctores transisse
ex europa moesas & brygas &
thynos a quib; appellantur
in asia mysii fryges & bithini.
Macedonia prouincia grecorū
nobilissima & uirtutib; alexandri
maximi nobilior facta. Mytilene
insula contra asiā quae a proxi-
ma continente abest. vii. d. p̄.
Mileus ciuitas in asia maritima
x. stadiis ab ostio meandri amnis
secreta ubi paulus ephesiorum
maiores alloquitur. est & insula
ignobilis nominis eius dē in mari
aegaeo uel ionio. Nazar & h̄ uiculus
in galilea iuxta montē thabor
unde & dñs n̄r ih̄s nazareus ē.
uocatur. h̄c b̄ & q; ecclesiam in
loco quo angelus ad beatam

mariam euangelizaturus In
trauit. sed & aliam ubi dñs est
natus. Neapolis ciuitas
cariæ quæ est prouincia asie.
Parchi inter flumen Indum
quod. ē. ab oriente & Inter flumē
tigrim qd est ab occasu siti sunt
ut supradictum. ē. Pontus
regio multarum gentium iuxta
mare ponticum qd asiam eu
ropamque determinat & ppter
plurimā hostiorū danuuii In
fusionem dulcius ceteris esse
cognoscitur. Pamphiliapro
uincia asice. Paphus ciuitas
maritima In cypro Insula uene
ris quondā sacris carminib; usq;
poëtarū famosa quæ frequēti
terre motu lapsa nunc ruina x
tantum uestigis quid olim fuerit
ostendit; Pergæ ciuitas pam
philicæ puincie. Pisidia p
uincia asice. philippis ciuitas
In prima parte macedonice.
Paxatūra ciuitas lycicæ puin
cie In asia. Ptholomæis ciuitas
ludæe maritima prope montē
carmelū quæ quondā acho
dicta est. Est autē altera

ptolomæis In pentapoli puincia
africæ cuius suprà memini.
Puteolis ciuitas coloma cāpanie
eadē dice arcaea dicta. Roma
urbis In italia totius quondā
orbis domina a conditoris sui
romuli nomine sic uocata quā
ppter proximā uirtutē plerique
scriptorū qsi sola esset urbem
appellare malebant. Rodus
cicladū In sulcis nobilissima
& ab oriente prima quondam
ophiusa uocata In qua urbs
eiusdem nominis fuit aereo
colore famosa. lxx. cubitoꝝ
altitudinis. distat autē a portu
asice. xx. milibus passuum.
Regiū ciuitas sicilicæ maritima
xx milib; passuū. A promon
torio peloro scē & cuius nomē
græcæ Interp̄t disruptio eo qd
hæc sicilicæ pars quondā brutio
agro ladiæ coherens mox Inter
fuso mari sit auulsa. xv. p. In
longitudinē fr̄cto In latitudinē
autē mensurā. m. d. iuxta colūna
regiā In quo fr̄cto. ē. scopulus
sylla lte carypdis mare uortico
sū ambo dēcyx seu itia. Samaria

ciuitas regalis Inisrt in uerace
 montisomer posita sed & omnis
 regio quae circa eam fuit ac uitate
 quondam nom accepit. Media
 Inter iudaeam & gadileam iacens.
 hactab herode antipatri filio
 In honorem aug caesaris greco
 nomine sebaſte id. e. augusta
 uocata est. Sichem ciuitas iacob
 nunc neapolis dicta iuxta sepulchrum
 ioseph quae a filio emmor regis
 sui uocabulum sumpsit iuxta quam
 dñs samariae mulieri ad puteum
 loquitur ubi nunc ecclesia fabricata
 est ex latere montis garazim.
 Sinamonis In arabia In regione
 madian super arabiam In deserto
 quia alio nomine choreb appel
 latur. unde dñs fecerunt uocabulum
 In choreb cum hoc moyses In sina
 factum scripserit. Saronas quod
 Interpretatur campestris regio
 est a caesarea palestinae usque
 ad oppidum ioppe per angulum & e.
 hodieque locus pascendis gregibus;
 aptus quae iuxta soli qualitate
 per & predicante fidei continuo
 fructus germinauit. sed & Inter
 montem thabor & stagnum tiberiadis

regio saronas appellatur; Sidon
 urbs foenicia Insignis olim terminus
 chananeorum ad aquilonem iuxta libani
 montem ostium sita & in ipsa arte fex utri.
 Seleucia ciuitas syriae nobilis In pmon
 torio syriae antiochie sita; Salamis
 ciuitas In cypro Insula nunc con
 stantia dicta quam tyxiani principis
 tempore iudaei Interfecerunt om
 nibus accolis deleuerunt. Samoth
 racia Insula In pacifico sinu.
 Syria quae ebyxice arandis
 regio est Inter flumen eufraten
 & mare magnum usque ad aegyptum
 per angulum habet & maximas pro
 uincias comagenam pheniciam
 & palestinae absque sarracenis &
 nabathaeis quorum gentes sunt
 xii. Samol Insula In mari aegeo
 In qua receptarius fictilia uasa
 tyx duntur. unde & uasa samia
 appellata sunt. Smyrnea
 ciuitas liciace puincia In asia
 cuius lucas ita meminit & pelagus
 ciliciae & pamphilice nauigantes
 uenimus In smyrna liciace pro
 qua aliqui codices habent. uenim?
 lystria quae e. ciliciae. porro
 hieronimus In libro ebreorum

nominiū in ystem ponit & inter
ptatur amantē. Salmon ciuitas
maritima erāce insulace. Syrtis
arenosil in mari magnoloca
multū terribilia & mēuenda
eo quod ad se omnia deripere
soleant & ad propinquante
uadoso mari hereant. hęc autē
ad mare aegyptū uicinacē sē
& pariter ad mýscenar.
Syracusae mēropolis siciliae
sub promontorio pachyno.
siquidem sicilia ipsa tribus. est
distincta promontoriis. unde
& a triangula specie trinaeria
quondā uocata est. mox asiculo
rege sicilia dicta est. primū
promontorium dicitur
pelorum & aspectat ad aqui
lonem cui messana ciuitas
proxima est & aduersum
exitadla promontorium
caenus. xii. stadiorū inter
uallo. Secundum dicitur
pachinum quod respicit
ad euro notum. Tertium
appellatur lybeum ciuitatē
eiusdem nominis habens. &
dirigitur in occasū.

Tarsus ciuitas mēropolis
siciliae prouinciae paulo
apostolo gloriosa. Tyrus
mēropolis poenicis in tribu
neptadi. xxmo prope miliario
a caesarea philippi. hęc
quondā insula fuit p̄ alto mari
septingentibus passibus
diuisa. sed ab alexandro terre
continens facta est propter
expugnationem multas in breui
frō aggeribus comportatis
cuius maxime nobilitas concilio
atque purpura constat.
Troas ciuitas asice maritima
etadem antagonia dicta.
Thyccare ciuitas lydice quae
ē. puincia asice templo quondā
aesculapi famosa cuius ciuis
erit illa lydia porfyropolis id ē.
purpure uenditrix q. in phi
lippis fidē xp̄i suscepit. Ther
salonica ciuitas machedoniae.
Thetx locus ab spectaculo
uocabulū mutuans qd̄ in eo
populus stans desup atque
spectans ludos scenicos contē
plētur. EXPLICIT INACTUS
APOSTEXPOS BEDA FAMULI XI.

96
INCIPIT PROLOGUS
LIBRI II. EXPOSITIONIS
IN ACTUS APOSTOLORUM.

SCIMUSEXIMIUM
doctorem ac pontificē
agustinum cum esset senior
libros retractationum in
quaedam sua opuscula quae
iuuenis condiderat fecisse.
ut quae ex tempore melius
crebro exlectionis usu ac mu-
nere supernae largitatis di-
dicerat. non ut de prisca
confusus in peritia sed ut de
suo magis profectu gauisus.
monumentis inderet litte-
rarū ac posteris legenda
relinqueret. cuius industri-
am nobis quoque promodulo
nro placuit imitari. ut post
expositionem actuum aposto-
lorū quam ante annos plu-
res rogatu uenerabilis epis-
copi akka quanta ualimus
sollertia conscripsimus.
Nunc in idem uolumen breuē
retractationis libellū con-
glamus. studio maxime uel
addendi quae minus dicta

uelemendandi quae secus
quam placuit dicta uide-
bantur. In quo etiam quaedā
quae in greco siue aliter seu
plus aut minus posita uidi-
mus breuiter commemora-
re curauimus. quae utrum
neglegentia interpretis
omissa uel aliter dicta. an
incuria libyriorum sint
deprauata siue relictā non
dum scire potuimus. namque
greco exemplar fuisse
falsatum suspicari nō audeo.
unde lectorem admoneo
ut haec ubi cumque feceri-
mus gratia eruditionis legat.
non in suo tamen uolumine
uelut emendaturus inter-
serat. nisi forte ea in latino
codice suae editionis antiqui-
tus sic interpretata repper-
it. Nam & hieronimus ple-
raq; testimonia ueteris in-
strumenti ut hebraica ueri-
tas habeat edocet. nec ta-
men haec ita in nris codicib;
aut ipse interpretari aut nos
emendare uoluit uerbigratia.

Non aspiciam hominē ultra
& habitatorem qui cuit gene-
ratione mea. & erit sepulchrū
eius gloriosum. & a finibus
terrae laudes audiui mus.
& omnis qui occiderit carnem
septuplum punietur. Dicit
in hebreo haberi septem uin-
dictas absoluit & ab aliis
terrae & requies eius glori-
osa & habitatorem qui cuit
generatio mea ablata est.
quaesit apud hebreos haberi
lectorem uoluit eruditionis
solummodo non autē emen-
dandi gratia nosse;

EXPLICIT PROLOGUS

INCIPIT LIBER II

EXPOS. IN ACTUS APLORV

P RIMUM QUIDEM
SERMONEM FECI
DE omnib; o theophile
quae coepit ih̄s facere &
docere; Quod ait primū
quidem non est ad uerbiū
ordinis. Iuxta illud apos-
toli. primum quidem gra-
tias ago dō meo; Sed sicut
ex greco facillime patet pri-
mū nomen est ad iungendū
ad hoc quod sequitur ser-
monē. Ut sit sensus quod
primū sermonem fecerit
de ih̄u euangelium scribendo.
secundū sit modo facturus
apostolorū actus addendo.
& quidem commemoratio-
nem primi sermonis ad im-
plex & cum subdit; Usque
in diem qua praecipiens
apostolis p̄ sp̄m sc̄m quos
elegit ad sumptus est;
Ac de inde initium secundi
sermonis fecit cū sequitur;
Quibus & prebuit se ipsum
uiuum post passionem suam
In multis argumentis per
dies quadraginta &c;

Nam & si in euangelio illū
 caelos conscendisse ac dis
 cipulos ab ethania hieru
 solimā regressos eē testa
 tus est; Non tamen ibi di
 xit quod p̄ dies xl. post
 passionem suā eis creber ap
 paruit quod eū ascensurū
 de regno isrl̄ interrogauē
 rint quod illo caelū petente
 angeli eis adstiterint; qui
 eum simili modo rediturum
 eē predicerent & cōcēra
 huiusmodi; Quia iohannes
 quidem baptizauit aqua
 uos autem baptizabimini
 spū scō. Baptisma grece la
 tine tinctio dicitur. unde
 & in quibusdam codicibus
 ita interpretatū inuenimus.
 quia iohannes quidem tinxit
 aqua. uos autem tinguemini
 in spū scō. ubi miranda con
 cordia sermonum dñi & p̄
 cursoris eius; Ille enim eis
 quos baptizabat aiebat
 de dño. ego baptizauī uos
 aqua. ille uero baptizauit
 uos spū scō. & dñs ipse.

„ iohannes quidem baptiza
 „ uit aqua. uos autem bap
 „ tizabimini spū scō; Notan
 dum & hoc quod baptisma
 dñi in spū scō de quo predi
 xerat iohannis. non ad il
 lud solum modo tempus re
 spicit quando apostoli &
 cōcēri fideles illius temporis
 baptizati sunt aqua in re
 missione peccatorū p̄ gratiā
 sp̄s sc̄i donatā sibi ad nō.
 uerum & iam ad hoc quando
 mittente ipso dño plenius
 eiusdem dona sp̄s accipere
 de caelis. sed & nunc qui cūq;
 baptisma in remissione pec
 catorū accipiunt. utique
 in spū scō baptizantur per
 cuius donū & a peccatis ab
 luuntur omnib; & ut in
 bonis proficere actib; pos
 sint adiuuantur; Dñe si
 in tempore hoc restitues
 regnū isrl̄. non huius isrl̄
 sed huic isrl̄. sicut in greco
 manifestum est ubi totus
 israhel & non tu isrl̄ scrip
 tum est quod facilius in

tellegere & si addito uno
uerbo diceretur; Dñe si in
tempore hoc restitues reg
nū populo israhel cumque
induerentur in caelū euntē
illū. In greco ita habetur
& cum intenderent in cae
lum euntē illo. quod uide
licet in caelū intenderent
quo ibat ipse. unde eis &
angeli dicunt. Quid statis
aspicientes in caelū. quia
uero & iam eū qui in caelum
ibat intuebantur sequente
angelorū uerbo demonstra
tur cum dicitur. sic ueni &
quem admodum uidistis eū
euntē in caelū. Et cum
introissent in caenaculum
ascenderunt ubi manebant;
Et cum introissent ciuitatē
ascenderunt in caenaculū
ubi mansionem habebant.
Nam in greco ita positus ē
ordo uerborū; Et cum in
troissent in caenaculū ascen
derunt ubi erant manentes.
petrus & iohannes. iacob;
& andreas. In greco ita se

habet ordo nominū. petrus
& andreas & iacobus &
iohannes & simon zelotes
& iudas iacobi; hos refert
hystoriae in quib; aposto
lorū passionēs continentur
& a plurimis deputantur
apocrypha praedicasse in
persida ibiq. a templorū
pontificib; in ciuitate suan
nir occisos gloriosum subisse
martyriū. quib; ad stipu
latur & liber martyrologii
qui beati hieronimi nomine
ac p̄fatione ad titulatur.
quāuis idem hieronimus libri
illius non auctor sed inter
pres. eusebius autē auctor
existisse narratur. porro
hesydorus arbitretur hunc
simonē eē qui post iacobū
fratrem dñi hierosolymorū
rexit ecclesiā. ac sub traiano
crucis martyrio coronatus
est. cum centum uiginti esset
annorū. quem & nos olim
in primo in actus apostolorū
libro secuti sumus. Non ea
quaescripsit scrupulosius

discutientes sed simpliciter
 eius dictis auscultantes. rati
 quod haec ipse de certis ue
 terum historicis didicerit.
 quod ne adhuc quidem ne
 gare audemus. Maxime cū
 ille qui p̄ factas apostolorū
 passionēs scripsit ipse se
 certissime incerta & falsa
 scripsisse prodiderit. Dicit
 enim quia candaces eunuchus
 quem baptizasset philippus
 in iudea eo tempore fuerit
 in aethiopia. quo matheus
 ibi docebat. eiq; doceri au
 xiliū tulerit. Cum manifest
 um sit candacen nomen eē
 non uiri sed femine id est
 non eunuchi sed domine eius
 regine uidelicet aethiopum.
 quae sicut ex ueterū monu
 mentis comperimus omnes
 antiquitus sic appellari
 solebant. scripsi in eodem
 opere commentariū hiero
 nimi secutus & de iuda fr̄e
 iacobi qui & iam thaddeus
 uocabatur missū fuisse eū
 ad abgarū regem osroenae

ut ecclesiastica tradere &
 historia. sed diligentius
 postmodum ipsā historiam
 ecclesiasticā inspiciens rep
 peri non ibi eē scriptum
 quia thaddeus apostolus
 unus ex duodecim sed thad
 deus unus ex septuaginta
 discipulis ad sanandū regē
 memoratū fuerit destina
 tus. Non autem mihi inpu
 tandum errorem reor ubi
 auctoritatem magnorum
 sequens doctorū quae in
 illorū opusculis inueni absq;
 scrupulo suscipienda cre
 didi. Cum mulierib; & ma
 ria matre ihū & fr̄ib; eius.
 fratrib; ihū non mariae
 dicit. Namque in greco ma
 nifesta distinctio est ubi
 n̄ autē sed autē scriptū ē.
 quod absq; ulla dubietate
 pronomē est aput eos ge
 neris masculini. Curauit
 namq; beatus lucas intima
 re legentib; quia fr̄es dñi
 eo tempore fide eius erant
 participes. De quib; ante

passionem eius dictum erat.
 Neque enim fr̃s credebant
 in eū. Et notum factum est
 omnib; habitantib; hieru
 salem ita ut appellaretur
 ager ille linguae orū achel
 demach. Linguae orū dicit
 qui habitabant hierusale
 quia nimirū & si utriq; lo
 quebantur hebraice dista
 bat tamen proprietas linguae
 hierosolymorū a galilaeis
 de quib; apostoli erant. qđ
 in hystoria dominicae pas
 sionis discimus. ubi idem pe
 trus & iam nolens loquela
 sua proditus est. eē galileus;
 Et statuerunt duos. in greco
 habet plus. & his dictis statu
 erunt duos. ioseph qui uoca
 tur barsabbas qui cognomi
 natus est iustus & mathiā.
 Ubi nos in hac sententia ius
 tus legimus in ipso quoque
 greco iustus est positum.
 quod si latinum nomen. eē
 credimus uidetur quia tan
 tae uirtutis uir ille fuerit
 ut & iam a romanis qui eum

nosse poterant iustitiae no
 men acceperit. sin autē he
 breū nomen est potest inter
 preari parcens uel ipse ad
 leuatus. ut in libro hebreorū
 nominum hieronimus docet.
 quod uero latine iustus dicit
 hoc hebraice sadoe grece
 appellatur diceos. refert
 autem clemens alexandriae
 pbr uir p omnia doctissimus
 ambos hos qui ad sortem
 apostolatus statuti sunt de
 numero fuisse lxx discipulorū.
 Et cum complerentur dies
 pentecostes exiit omnes
 pariter in eodem loco.
 Male quidam codices habent
 pentecosten. nam pentecoste
 nominatio casu quinqu
 gesima dicitur. pentecostes
 genitio quinquagesimae.
 pentecosten accusatio
 quinquagesimā. nulla autē
 ratio loquendi fuit ut di
 camus & cum dici debeat.
 Cum complerentur dies quin
 quagesimā. Cum complen
 tur dies quinquagesimae

uel certe sicut in greco legitur
 numero singulari. & cum con-
 plerentur dies quinquage-
 simae. At uero in precibus
 eiusdem diei dicendum. &
 diem sacratissimā pentecos-
 ten celebrantes. id est quin-
 quagesimā. Ac uis uerbi con-
 suetudine putatur huius diei
 sollempnitas a quibusdam
 qui grecā linguam nesciunt
 & iam nominatio casu pence-
 costen appellari debere.
 Et factus est repente de celo
 sonus & cō. Et in ipsa dati-
 one legis & gratiae apparuit
 euidentissima ueris & noui
 testamenti distantia. ibi plebs
 longe stabat. timor erat.
 amor non erat. nam usque
 ad eo timuerunt ut dicerent
 ad moysen. Loquere tu ad nos
 & non ad nos loquatur dñs
 ne moriamur. descendit
 ergo dñs sicut scriptum est in
 sina in igni. sed plebem longe-
 stantem territans legem
 digito in lapide non spū suo
 scribebat in corde. hic autē

quando uenit sps scs congre-
 gati erant fideles in unū nec
 in monte terruit sed intra-
 uit domū. De caelo quidem
 factus est sonus subito quasi
 uerrōur flatus uehemens.
 sonuit sed nullus expauit.
 audisti sonum uide ignem
 quia & in monte utrumq;
 erat & ignis & sonitus sed
 illic & iam fumus. hic igitur
 linguae diuise uelud ignis.
 Numquid de longinquo ter-
 ritans absit. Nam in sedit
 super unū quemq; illorū &
 coeperunt linguis loqui p
 ut sps scs dabat eis pronun-
 tiare. Audi linguam loquen-
 tem & intellege spm non in
 lapide sed in corde scriben-
 tem. Et apparuerunt illis
 dispersae linguae tamquā
 ignis; huius ignis non hic
 ignis. In greco enim pyrōs
 habet non pyr quae distin-
 ctio facilius patet & si addito
 uerbo diceretur. apparue-
 runt dispersae linguae
 tamquā ignis ardentis siue

tamquā ignis fulgentis. ut
intellegat in speciem ignis
linguas eē uisās. & coeperunt
loqui uariis linguis. In greco
non habetur in hoc loco ua
riis linguis sed aliis linguis.
Dixerat namque esaias in
aliis linguis & labiis aliis
loquar populo huic & nec
sic exaudient me dicit dñs;
quā nimirū prophētiam
beatus lucas ut hac datione
sp̄s implētus eē ammoneretur
idem & iam uerbū quod in
prophēta uidit in hac sacra
hystoria ponere curauit;
Quō audiebat unusquisque
linguas suas illos loquentes;
Sciome reprehensum eē
a quibusdam quod hanc sen
tentiā duob; modis posse in
tellegi dixerim. uel potius qua
liter sit intellegenda quae
fierim. quib; breuiter re
spondeo. quod omne quic
quid de eadem sententia in
p̄cedente meo uolumine scri
psi. non hoc ex proprio sensu
protuli sed ex uerbis sc̄i & in

rephensibilis p̄omnia ma
gistri hoc est gregoriū nazan
zeni adsumpsi. & quidem
constat quod replētū sp̄s sc̄o
apostoli linguis omnib; loque
bantur. neque de hoc ulli
dubitare fidelium licet sed
quomodo loquerentur merito
quaeritur. utrum uidelicet
sermo apostolorū tantā ha
buerit uirtutem ut ab om
nib; qui diuersas linguas no
ueyent auditus aequaliter
posset intellegi. an uero qui
cumq; eorū loquebatur. ne
cesse enī erat unū in conuen
tu tantae multitudinis tace
tib; interim cōteris sermonē
proferre doctrinae. ipse
qui loquebatur primo hebreis
hebraice fecerit sermonem.
nescientib; cōteris quid dice
ret. Deinde grecis grece igno
rantib; & expectantib; ce
teris. De in parthis post
haec medis ac sicelamitis &
quae p̄ ordinem enumeran
tur gentib; propria ipsorū
sit lingua locutus p̄stulantib;

69
singulis ac silentib; donec
aduentante suo ordine quid
dicey&ur intellexerent &
sic uerbis docentium fidei ad
sensum preberent. Refert
autem lucas loquentem ad
urbas p&rum & secundo t
testio eadem quae dixerat
repetentem non refert. sed
tantum eas accepto salutis
consilio xpianae fidei conse
cratas. e& mysteriis. Non
aut& e&isse reor illu si quis
utrumque fieri posse credat
& apostolos uidelic& in sp&u
sc&o omniu gentiu linguas in
tellegere ac loqui potuisse
& ipsoru quoq; uerba maiore
miraculo quacumq; lingua
esset edita ab omnib; qui
audiebant aequopotuisse
cognosci. Et qui habitant
mesopotamia & iudeam
& cappadociam pontum &
assiam frigiam & pamphiliam;
hae quae post iudaeam no
minantur prouinae quinq;
omnes quidem grece locunt
sed si nihil diuersum patria

consuetudine sonarent
nequaquam tam sup&li dis
tinctione commemoraren
tur; unde mi& In aposto
lis sp& gratia contuenda
est quae non solum eos
diuersitatem omniu edo
cut linguaru ueru& iam
distantiam proprietatum
In unaquaq; lingua iuxta
numeru prouinciaru quae
hac utebantur in eoru fecit
loque lis agnosci; Et adue
nae romani; Rectius habe
tur in greco & p&grinan
tes romani; Id est iudaei
qui p&grinae romae uitam
agebant. sicut alii alibi de
quibus sup&dictum est;
nam quod aduenie ibi fuerint
qui grece dicuntur proselyti
id est hi qui ex gentib; ad iu
daismu relicto gentilitatis
ritu conuenerant; Sequent
uersu manifestatur cu di
ctur; Iudaei quoq; & pro
selyti; Sanguinem & igne
& uaporem fumi; De igne
& fumo in p&cedente libro

dictum est. sanguinem
autem non solum domini
ci uulneris. sed & iam domi
nici sudoris dicit. quando
orante illo ante traditionē.
factus est sudor eius sicut
guttae sanguinis decurren
tis in terram; Quod ideo
inter signa diuinitus gesta
numerantur. quia in con
suetudine naturae nequa
quā inueniri probatur hu
manae; Signum est ergo.
quia significabat uniuersum
orbem sanguine dñi. eē
abluendū; ut sicut aliquan
do tabernaculū siue templū
sanguine uictimarū erat dño
consecratū. Ita nunc per
omnem mundū populus fi
deliū illi in domū scām ipsius
sanguine dedicatur; nec
solum hierusolymis esse &
locus orandi. uerū in omni
loco dominationis eius leua
rent electi manus suas per
orationes puras ad dñm.
Sol conuertatur in tenebras.
Tenebrarū nomen in greco

singulari numero legitur
id est scotos. quod latinus
interpret quia singulari
numero proferre nequibat.
necessario pluraliter tene
bras posuit. Hoc autem ideo
commemorandū putauī.
ut sciret & omnis qui cumque
haec de gente anglorū le
geret. non sibi eē necesse
propter latine linguae au
thoritatem tenebras in sua
loque lā pluraliter proferre
sed potius singulariter. cū
& hoc aequē possit propter
greca nimirum auctori
tatem. unde in latinū scrip
tura translata est; hunc
definito consilio & presen
tia dī. traditū p manus
iniquorū. ad figentes in
teremistis; In greco habet
uno uerbo plus. quod tamen
multū ad causam pertinet.
& praescientia dī traditū
accipientes; Traditus nā
que est a praeside in potes
tatem eorū. illa condicione
ut siue hunc siue latronem

eligerent; & illi accepta
hac optione donauerunt
lutroni uitam. ihm uero
p manus militū suis tamen
clamorib; ac precib; inter
emerunt; Quem dñs susci
tauit solutis dolorib; in
ferni iuxta qđ impossibi
le erat teneri illū ab eo;
uidetur eē sensus huius
sententiae quia soluta sint
dño ad inferos descendendo
dolores poenarū idest tan
gere illum minime ualuerint;
uerū si grecam inspexerim
auctoritatē ubi scriptum
est; Quem dñs suscitauit
soluens p ipsum dolores mor
tis iuxta quod non erat pos
sibile teneri illū ab ea.
patet profecto quia solu
tos p dñm dicit dolores
inferni siue mortis. hoc ē
p descensum eius ad inferos
liberatos a locis inferorū
scōs. Quiquam uis in sinu
abrahae idest in consola
tione secretae quicūq; tene
bantur. eo ipso tamen

ad dolore mortis siue inferni
non erant in totum libe
ri quo necdum superna in
caelis gaudia uidere & in
trare meruerunt donec
fieret quod dictum est dño
a propheta; Tu quoque in
sanguine testamenti edu
xisti uinctos tuos de lacu
in quo non est aqua; sicut
in lacu locorū infernaliū
liberi prorsus ad dolore
mortis erant scī quare di
cit eos uinctos donec educe
rentur in sanguine xpī.
soluit ergo p illū dolores
mortis iuxta quod impos
sibile erat teneri illū ab ea.
Nam sicut in munis erat ipse
a potestate mortis. Ita
erat potens & iam quoscūq;
uell & a dominio mortis
eruere; Dauid enim dicit
meū idest in psonā eius;
prouidebam dñm coram
me semp quō ad extris est
mihi nec commouear.
exponendo mediator di
& hominū quid ipse fecerit.

dat nobis qui puri homines
sumus consilium quo peccata
uitemus. Nam qui auctoris
sui praesentiam iugiter oculo
mentis intueatur nullatenus
hunc addelicta conuertit.
Dicit & iam causam qua mo-
tus non est dno siquidem ad de-
xtras optulante sinistra non
prevalent sed animus quem
ille custodit in eo firmus per-
seuerat. congrue sibi autem
dnm ad dexteras esse dicebat.
quia si non ille hanc partem
tenuerit. statim eam in si-
dians diabolus occupauit.
sicut de iuda scriptum est.
7 & diabolus stetit ad dexteras ei;
7 propter hoc delectatum est
7 cor meum & exultauit lingua
7 mea. propter hoc quod ille
scilicet ad dexteras adstetit.
& in cogitationibus suis iucun-
ditatem & exultationem in
lingua abortam sibi esse tes-
tatur. & quidem imminente
passione dicebat. quia tris-
tis est anima mea usque ad
mortem. Coepitque pauere

& tedere sed contristabatur
ut uerum se esse hominem in ani-
ma & corpore ac ueraciter
passibilem demonstrare & ex-
ultabat uero animo & lingua
quia passione sua saluandum esse
nouerat genus humanum.
7 In super & caro mea requiescit
7 in spe. Caudebat quidem
quod ab inimicis moueri ac supe-
rari nequibat. sed super hoc
gaudium adhuc sibi dicit
creuisse laetitiam quod in car-
ne sua cuius nos morte saluauit
exemplum quoque resurrectionis
nobis. & prebiturus.
7 Quo non derelinques animam
7 meam in inferno. nec dabis
7 sanctum tuum uidere corruptionem.
Constat quidem animam dnm
non esse derelictam apud in-
feros quae ablatis eis prop-
ter quos ibi descenderat mox
ad superna rediit. constat
nec carnem eius esse corrup-
tam quae cito resurrectione
glorificata est. sed querendum
quomodo ipse in alio psalmo
in properans in paenitentibus

& contumacib; Laborem suae
 passionis dicat. quae utilitas
 in sanguine meo dum discen-
 do in corruptionem? Quod
 ita soluitur quia ibi se dicit
 descendere in corruptionem
 cum corpus eius affigeretur
 clauorum & lanceae inrup-
 tione penetratur. quia & ip-
 sa solidi corporis transuer-
 beratio non in merito quaedam
 probatur dicta corruptio.
 hic autem corruptionem
 id est putrefactionem iuste
 negat fieri quae generaliter
 carnem uastat humanam.
 sed sacro scō eius corpori nul-
 latenus ualuit prouenire;
 Notas mihi fecisti uias ut
 replebis me iucunditate
 cum facie tua; haec non solū
 de dño recte intelleguntur
 qui non alio duce ad supe-
 randū mortis regnū egebat;
 sed accepta semel plenitudi-
 ne diuinae uirtutis & sapi-
 entiae p se mortē destruere
 ad uitā resurgere atq; ad de-
 xteram patris ascendere

ualebat. uerum & iam de-
 electis eius qui ipso donante
 uiam ueritatis inueniunt
 p quam ad uitā quam in pto
 plauisto p didere redeant.
 qui & ipsi replebuntur iu-
 cunditate cū facie dī patris;
 quia haec est pfecta nostra
 beatitudo cum ipsum uidere
 meruerimus facie ad faciē.
 sicut optime intellexit phi-
 lippus cum ait; Dñe ostende
 nobis patrem & sufficit
 nobis; sufficit enim illa iu-
 cunditas faciendū uidere.
 neque aliquid amplius re-
 quiratur. quia nec erit quid
 amplius requiratur cum
 uisus fuerit ille qui est sup
 omnia & haesunt quae in
 psalmo sequuntur; Delecta-
 tiones in dextera eius usq;
 in finem prophēta igitur
 cum esset & sciret quia iure
 iurando iurasset illi dī
 de fructu lumbi eius sedere
 sup sedem eius; In greco
 habet plus de fructu lumbi
 eius suscitare xpm & sedere

super sedem eius. sed & in eo
 quod sequitur. prouidens
 locutus. ē de resurrectione
 xpi; Quia neq; derelictus ē
 in inferno; In greco conse-
 quentius habetur. quia neq;
 derelicta est anima eius in
 inferno; & scs fulgentius
 ad traxa mundum scribens
 ita ponit. Nam & de corpo-
 ris eius excitatione amor-
 tuis continuo subiecit dicens;
 Neq; caro eius uidit corrup-
 tionē. iuxta quod & prophe-
 tia utrumq; complexa ē dicens
 Quō non derelinques animā
 meā in inferno. nec dabis.
 scmtuū uidere corruptionē;
 & promissione sps sci accep-
 ta a patre effudit hunc quē
 uos uidetis & auditis. In gre-
 co habetur ita effudit hoc
 donū. quod nunc uos uidetis
 & auditis. & quidem supra
 ihm quem crucifixe iudaei
 resuscitatu ad dō & ēē xpm
 edocuit. Nunc autē ad alti-
 ora paulatim fidem puocans
 audientiu & dñm hunc. ēē

uerum designat dum eū scī
 sps donū effudisse confirmat.
 Quod diuinae tantum. ēē
 potentiae sapiens quisque
 cognoscit; & pulchre eodem
 uerbo effusionis usus. ē quod
 superius commemorata pro-
 phetae sententia dñm dixisse
 premiserat. ut ex hoc quoq;
 & illud auditores colligerent
 ipsum. ēē dñm ihm xpm. qui
 & ante quā carnem adsume-
 re & loqui consueff & in pro-
 phetis. qui futura saeculi tem-
 pora prout ipse uell & dis-
 poneret qui signa & prodigia
 in caelo daret & terrae. qui
 omnes nomen suū inuocantes
 saluos faceret. ceteraque
 quae propheticus sermo de-
 scribit quasi dī filius ac dī
 uerus expleret. Non enim
 dauid ascendit in caelos
 dicit autem ipse dixit dñs
 domino meo sede a dextris
 meis; Quidam codices habent
 dicit dñs sed greca exempla
 & in hoc libro & in psal-
 terio habent dixit dñs;

manifestissimae autē beatus
 p̄crus p̄ hunc psalmū expo-
 nit quomodo sit intellegen-
 dū quod de alio psalmo supe-
 rius adsumpserat. luxasse
 dñm dauid. De fructu lumbi
 eius suscitare xp̄m. & sedere
 sup sedem eius. Quia uidelicet
 haec sedes regni non inter-
 rena hierusalem in qua reg-
 nauit dauid sed ad dexterā
 intellegenda esset & maiesta-
 tis in caelis. Ubi utramque
 unius eiusdemq; redemptoris
 n̄ri naturam descripturis
 prophētiis euidenter astru-
 xit & humanā uidelicet que
 de fructu lumbi dauid per
 uirginem orta est & diuinā
 propter quā ascendens in
 caelū homo ad dexterā pa-
 tris adsumptus est. In hac
 namque ueraciter filius da-
 uid in illa dñs dauid existit
 propter quod & congruenter
 adiunxit. Certissime ergo
 sciat omnis domus isrl̄ quia
 & dñm eū & xp̄m d̄s fecit.
 dñm namque illū eē pbauit

& uerbo dauid quo ait;
 Dñs dixit dñō meo & ex eo
 quod dixit prophēta iohel.
 & erit in nouissimis dieb; di-
 xit dñs effundam de spū meo
 sup omnem carnē; Cum hoc
 eum ueraciter ip̄sodie p̄fecisse
 declarasset. xp̄m uero illum
 esse docuit uerbo eiusdem da-
 uid quo ei dictū ad dñō cecinit
 sede adextris meis. simul &
 ex eo qđ per prophētam lo-
 quens sp̄m sc̄m suum eē sp̄m
 declarauit; Quodque hunc
 sua potestate hominib; dare
 potuit. hoc & enim nulli pr̄-
 sus hominū consp̄cere excep-
 to mediatore dī & hominū
 homine ihū xp̄o. quis nisi in-
 fidelis dubitat. Nā quomodo
 esse potuit ut non ille uere
 xp̄s idest omni plenitudine
 sp̄s sc̄i unctus. eē recte crede-
 retur. quid eē eodem spū po-
 tentialiter quib; uoluit da-
 re probatus est. ait ergo
 quia & dñm eū & xp̄m d̄s
 fecit. Numquam dñs xp̄s
 & d̄s & homo est una in duab;

naturis existente psona:
Indiuinitate quidem aetér-
naliter a patre natus est.
In humanitate autē ex tem-
pore ab ipso patre factus ē
cum eum operante spūscō in
utero uirginis incarnari
disposuit & dñm inquit eū
& xpm dñs fecit. hunc ihm
quem crucifixistis. quia ihs
propriū nomen est homi-
nis illius quem crucifixe-
re iudaei. sicut aaron siue dñs
propria sunt hominū no-
mina. dñs autem potestatis
ac maiestatis uocabulum ē
cui merito debeat omnis
creatura subici. De qua ipse
discipulis post resurrectio-
nem apparens ait. Data est
mihī omnis potestas in celo
& in terra. porro xps regie
siue pontificalis appellatio
dignitatis est. namq. ponti-
fices & reges p legem oleo scō
ungi. & ob id xpi nuncupari
solebant. In figurā nimirū
eius qui oleo laetitiae id est
spūscō preconsoletib; suis

ad dō unctus rex nobis & sa-
cerdos magnus fieri dignatus
est. sacerdos uidelicet ut
hostia nos suae passionis emun-
det & ab omni peccato ut ad
dexterā dñi positus & iam nunc
interpellat pro nobis. Rex
autem ut deuictis omnibus
aduersariis nrīs ad regnum
nos in mortale pducatur.
Quid faciemus uiri frs. In
greco habet & plus monstrare
nobis quod uerbū in opusculis
eorū qui scripturas scās ex-
posuerunt sepius huic senten-
tiae adiectum inuenimus.
Et accipietis donū sps scī.
Vobis enim est re promissio &
filiis urīs dicente p prophētā
dño. Effundam de spū meo
sup omnem carnē & prophe-
tabunt filii urī & filiae urī.
Quod uero addidit: & om-
nib; qui longesunt quoscūq;
aduocauerit dñs dñs noster.
ad illud testimoniū respicit
quod de prophēta ultimū
posuerat. Quia omnis qui
cūq; inuocauerit nomen dñi

saluus erit. Quod ad gentium
 uocationem specialiter per-
 tinet. quae a societate filiorum
 israel & cognatione & merito
 longe fuerant segregatae
 actamen per inuocationem nomi-
 nis domini iuxta promissionem
 prophetiae a suo erant erro-
 re saluandae. qui ergo rece-
 perunt sermonem eius bap-
 tizati sunt. hunc locum alia-
 rius translatio iuxta propria-
 tem graece ueritatis ita habet.
 Illi quidem recipientes liben-
 ter uerbum eius baptizati sunt.
 qua interpretatione uidetur
 manifestius expressum quia
 non quidam ex eis qui audie-
 rant uerbum petri. sed omnes
 qui ad audiendum confluxerant
 libenter hoc audientes bap-
 tizati sunt. dominus autem auge-
 bat qui salui fierent cotidie
 in idipsum. in greco ita legitur.
 dominus autem augebat qui salui
 fierent cotidie ecclesie. ac
 deinde altera uariatio ita
 incipit. In idipsum autem pe-
 trus & iohannes ascendebant

in templum ad horam orationis
 nona. Quod superiori senten-
 tia ita potest aptari. cum
 dominus cotidie predicantibus; apos-
 tolis in ecclesiam suam creden-
 tes adgregaret. ascendebant
 apostolorum primi in templum
 dominum rogaturi in idipsum. Idem
 ut ecclesiae suae semper augmēta
 procuraret; Et protinus con-
 solidatesunt bases eius & plan-
 tae. bases nomen grecum est.
 & in ipso greco sic positum quod
 latine fulcra significat.
 Quo nomine gressus eius con-
 firmatos indicat. sicut & iam
 latine quidam interpretati sunt.
 sed sciendum quod gressus proprie
 apud grecos diabemata uel
 poriae uocantur; Et imple-
 ti sunt stupore & extasi. alia
 editio pro extasi id est excessu
 mentis admirationem proprie
 posuit quia maior admiratio
 sola nonnumquam mentem ad
 excessum deducere & ultimum
 consuetum cogitandi modum
 ad altiora transferre. deus
 patrum nostrorum glorificauit.

7 filium suum ihm quem uos
 quidem tradidistis & occideris.
 In greco habetur consequentius
 7 Dis patrum nrorum glorifi
 7 cauit pueru suu ihm. Conue
 niebat namq; ut sermonē de
 dño his qui eū occiderent fa
 ciens doctor sapiens primo
 humanitatis quæ tradi & in
 terfici potuit recordaretur.
 Deinde paulatim resurrec
 tionis eius gloria pate facta
 dñm quoque hunc & dñi filium eē
 declararet. Denique paulo p
 eum auctorem uitae appellat.
 & in clausula sermonis aptius
 7 uobis inquit primū dñs suscitans
 7 filium suū misit eū benedicen
 7 tem uobis. ut deleantur uestre
 7 peccata. ut cū uenerint tempo
 ra refrigerii a conspectu dñi.
 iungendum est ad superiora
 ut cum uenerint tempora re
 frigerii a conspectu dñi. tunc
 uestre peccata deleantur.
 Tempora autem refrigerii
 discretionē uniuersalis iudicii
 & iustoru redemptionis dicit
 de quo ipsi tribulationes quidē

passi sed spe salui facti dicunt
 dño in psalmo; Transiimus
 pignem & aqua & induxisti
 nos in refrigeriū; Tunc & enī
 plene delebuntur nræ pecca
 ta. cum uisitate resurrectionis
 nouissima inimica destru
 cta fuerit mors. In quadam
 translatione hunc uersum
 ita propter explanationem
 sensus positū inuenimus. ut
 cū uenerint tempora refrige
 riū ueniant & uobis a facie dñi
 & reuera in greco sic scriptum
 est. Cum additamento pro
 nominis illius. ut cū uenerint
 tempora refrigerii uobis
 7 a facie dñi; Quem opostet celi
 7 quidem suscipere usque in tem
 7 pora restitutionis omniū que
 7 locutus ē p os scōrum suorū
 7 a scō proph & arū. hoc est
 quod eidem dño ihū xpō ad o
 patre dictum psalmistates
 7 tatur; Sede ad dextris meis
 7 donec ponam inimicos tuos
 7 scabellū pedum tuorū; ad
 sumptus namque ē in celi &
 sedit ad dextris dñi in quā mirū

sede paterne maiestatis semp
 diuinitus manet neq; inde
 umquā afuit. Verū in adsum
 pta humanitate uenturus ē
 de caelo ad iudicandū uiuos
 & mortuos. quando omnes
 Inimici eius sub dentur pedib;
 eius & restituentur omnia que
 locutus ē dñs per omnes prophēas
 ab initio scđ; Quia cū scđs om
 nib; ad aeternā uitā cum dñō
 Intervenit; reprobi omnes cū
 diabolo p pēuas poenas subibē
 nihil restat omnino quod
 prophēae nobis ulterius speran
 dū promittunt. eo qđ utraq;
 parte & boni scilicet & mali in
 reuocabilem in ultimo examine
 sententiā a iusto iudice pcepe
 rint. Multumq; fallitur &
 fallit origenes qui se post hoc
 iudiciū longissimo licet tempo
 rū distante interuallo cū ce
 teris peccatorib; qui a sinistra
 iudicis cū diabolo missi fuerint
 in gehennā libervendū putat
 & ad regnū caeleste pducendū
 quasi hoc eis promittente pro
 phēa qui ait. & claudentur

ibi in carcerem & post dies
 multos uisitabuntur. Cum
 manifestasit iuxta sanos sen
 sus prophēae sententiā qua
 hostes ac persecutores scāe
 ecclesiae singulos indie sui
 exitus in gehennā recipiendos
 p dicit. sed cunctos indie iu
 dicii ad modicū inderelaxan
 dos puidit. Dum recepto cor
 pore in mortali denuo duplicē
 In poenā mortis pceptentur
 aeternae; Nam & hoc prophe
 tam in hac sententiā intendisse
 sequentia ipsius uerba decla
 rant. quicum dixisset. & post
 dies multos uisitabuntur con
 tinuo subiecit; & erubescet
 luna & confundetur sol. qđ
 indie iudicii futurū non solū
 prophētica sed & euangelica
 uerba declarant. Moyses qui
 dem dixit. Quia propheta
 uobis suscitauit dñs dñs uester
 de fratrib; uris tamquā me ip
 sum audistis. iuxta omnia
 quae locutus fuerit uobis
 & cē. Initium huius loci in
 greco plus habet. Moyses

quidem dixit ad patres suos
quia prophetam uobis suscita-
uit dominus deus uester. patet autem uir-
tus sententiae quia dominus noster
de populo israel ueritatem carnis
adsumpsit apparens in simili-
tudinem moysi. ut sicut ille car-
nalem israel ceremoniis & sacris
legalibus instructum ac purifica-
tum in terra repromissionis in-
troduxit. Ita & dominus per gratiam
euangelii spiritalem israel de
toto orbe congregans ad cae-
lestia regna perducet. & sicut
illi qui legem moysi contempse-
runt de terra repromissionis
sunt ab inimicis nationibus eie-
cti. sic & hi qui doctrinam euan-
gelice gratiae despexerunt
de coetu sanctorum pulchros spiritus
expellantur. hoc enim quod sequi-
tur. Erunt enim omnes animae
quaecumque non audierint pro-
phetam illum exterminabitur
de plebe; uerum notandum quia
beatus petrus hic non uerba
mosaicae sententiae sed sensum
tenere curauit. Scriptum namque
est inde uerbo nomio dicente

moysi ad filios israel. prophetam
de gente tua & de fratribus tuis sicut
me suscitabit tibi dominus deus tuus
ipsum audies ut praesisti ad domino
dono tuo in choreb. & paulo post
& ait dominus mihi. Bene omnia sunt
locuti prophetam suscitabo eis
de medio fratrum suorum similem tui.
& ponam uerba mea in ore eius
loquaturque ad eos omnia quae
praecipero illi. quia autem uerba
eius quae loquatur in nomine
meo audire noluerit ego ultor
existam. pro quo petrus posuit
exterminabitur de plebe.
Manifestius insinuans hunc esse
modum diuinae ultionis ut qui
caelestia mandata contempnunt
ab electorum sorte reddantur
extorres. & hic ergo & multis
aliis in locis ubi apostoli & euan-
gelistae de ueteri testamento
exempla posuerunt. perspicuum
est eos scripturarum sensum
quaesisse non uerba. nec ma-
gnopere de ordine sermonibusque
curasse cum intellectui res pateret.
Dicens ad abraham & in semine
tuo benedicentur omnes familiae

teywe; Ex utroque hoc testi-
 monio & illo uidelicet quod ad
 mosen & illo qd ad abraham
 ad nro promulgatum est & se-
 ueritas eius & bonitas decla-
 ratur. Bonitas quidem in eis
 qui accepta fide xpi benedi-
 merentur ab illo. seueritas uero
 in illis qui merito sui contemptus
 & inoboedientia de plebe be-
 nedictoru exterminantur.
 id est ex terminos aeternae
 beatitudinis eiciuntur. Ita au-
 dictum ē in semine tuo benedi-
 centur omnes familiae teywe.
 Quomodo in euangelio dictū
 est. Erat lux uera quae in lu-
 minat omnē hominē uenientē
 in mundū. Non enim uel omnes
 familiae teywe. benedicentur
 in xpo uel omnis homo ueniens
 in mundū in luminatur a xpo.
 Cum plures multos sint qui in te-
 nebris & maledictione qua
 nati sunt primae transgressi-
 onis uitā transigentes uel etiā
 peiora addentes in aeternū
 damnantur. Sed intellegendū
 qd in semine abraham hoc ē

In xpo benedicentur omnes
 familiae terrae. quaecūq;
 benedicendae sunt. eius gratia
 in luminatur omnis homo qui
 cumq; ad sosten scōrū quae ē
 in luce ptingit. nec sit aliud
 nomen sub caelo datum homi-
 nib; in quo oportet nos saluos
 fieri. quāuis & ita recte pos-
 sit intellegi. nullam eē cogna-
 tionē siue familiam terrae
 in qua non aliqui benedictionē
 sup̄n̄e hereditatis accipiant.
 Ex illis dico familiis siue cog-
 nationib; sex & duab; in
 quas post diluuiū in constru-
 ctione turris diuisum ē ge-
 nus humanū legimus. benedi-
 cuntur ergo in semine abrahae
 uidelicet mediatore dī &
 hominū homine ihu xpo om-
 nes electi. Non solū qui post
 incarnationē eius in eu cre-
 diderunt. uerum & iam hi
 qui in carnationis eius tempo-
 re nascendo in carne p̄cesse-
 runt. omnib; namq; idem
 homo dī ad caelos ascendens
 ianuam regni celestis aperuit;

omnib; in die iudicii dicturus ē.
 uenite benedicti patris mei p
 cipite regnū. Sup uenerunt sa
 cerdotes & magistratus tēpl.
 Magistratus numero singulari
 legendū qđ ex greco facillime
 clare & ubi strategos singulari
 ter scriptum ē pro quo latine
 In quibusdam codicib; ppositū
 templi in aliis re. Alius p̄torē
 templi scriptū inuenimus. Nam
 grece p̄tor strategos magis
 tratus autē siue archon prin
 ceps dī. Dixit ad eos principes
 populi & seniores. In greco ha
 bē plus & seniores isrl̄ audite.
 similiter in sequentib; ubi dictū
 est. in hoc iste adstat coram
 uob̄ sanus. In greco habēur.
 coram uob̄is hodie sanus & in
 alio nullo. uidentes autē p̄ri
 constantiā & iohannis conp̄to
 qđ homines essent sine litteris
 & idiote admixebantur. sine
 litteris dicit. non quod litte
 ras nescirent sed qđ gramma
 ticæ astis peritiā non haberent.
 namq; in greco aptius pro hoc
 uerbo agrammatici hoc est in

In litterati habentur idiote
 autem propriae imperiti uo
 cantur. Denique in epistula
 ad chorintheos ubi scriptū est.
 & si imperitus sermone sed n̄
 scientia. pro imperito in greco
 idiotes habēur. Quia omnes
 clarificabant id quod factū
 fuerat. melius habēur in
 greco. omnes enim glorifica
 bant dīm in eo qđ factum fue
 rat & qđ in nr̄is codicib; ad
 dictum ē in eo qđ acciderat.
 In greco non habēur & quidem
 glorificabant & clarifica
 bant. ex uno greco qđ est
 edoxazon solent indifferen
 ter in latinū trānsferri. sed
 distat inter clarificari factū
 & dīm in facto clarificari siue
 glorificari. clarificari nam
 que est facta siue dicta aliqua
 In notitiā haec plurimorū fama
 uulgante deferri. quod & iā
 de humanis reb; mirifice gestis
 fieri potest; dīm autē clari
 ficari siue glorificari in factis
 hominū proprium ē xp̄iane
 pietatis & humilitatis p̄cipiente

ipso ac dicente; uideant
 operum bona & glorificent
 patremurū qui in caelis est;
 Quare fremuerunt gentes &
 populi meditati sunt inania;
 Non quasi nescius interrogat
 propheta sed uesaniā mi-
 rando impiorū corripit eos
 qui aduersus dñm saluatōrē
 nihil ab eo laesi immo multis
 beneficiis adiuti consurrexe-
 runt. gentes autem populi
 milites romanorū populos po-
 suit propter iudaeos. unde
 apte gentes fremuisse. populi
 autem inania aduersus dñm
 meditati ēē dicuntur. Iude-
 orū namq; procures sedula
 meditatione quomodo dñm
 morti tradiderent tractabant.
 Milites uero nihil ei inuidisse
 nihil insidiarū tendisse
 reperiuntur. sed tantū in
 contumeliā & mortem eius
 imperiis obtemperasse p̄sidis.
 unde & fremuere dicti sunt
 imperito scilicet motu atq;
 incondito agitati. & quia
 fremitus propriae fureū ē

merito fremere sunt dicti
 qui ratione post posita bel-
 uino furore succensi sunt. qđ
 autē populi inania medita-
 ti ēē phibentur. respicit ad
 hoc qđ in p̄cedente psalmo
 de beato uiro dicitur. sed in
 lege dñi uoluntas eius. & in
 lege eius meditabitur die ac
 nocte. sicut enim beatus est
 qui in meditatione diuinæ
 legis suū tempus omne tra-
 nsigit. Itaque uis. ē miseris
 iure deputandus ille popu-
 lus. qui non solum a meditan-
 da dī se supbiens auertit.
 sed & contra ipsum legis au-
 ctorem dñm ac dñm suū cre-
 bra se meditatione insanus
 exercuit; Adstiterunt re-
 ges terre & principes con-
 uenerunt in unū. aduersus
 dñm & aduersus xpm eius.
 principes & iudaeorū & ipsū
 pilatum dicit. Reges autem
 pluriū numero propter he-
 rodem tetrarchum ponit.
 sicut sequentia apostolorū
 uerba testantur; Quamuis

possit recte plura regū appella-
tione designari ipse herodes
tetrarcha qui in necedni pila-
to consensum p̄buit & pater
illius eiusdem nominis ac ma-
litiae. qui in p̄sequendo dñm
mox natū pueros necauit in
bethleem. Qui & si non eodem
tempore eodem tamen odio.
ac nequitia mentis cū principi-
bus iudeorū. Aduersus dñm
adstiterunt & conuenerunt
In unū. Notandū autē qd̄ horū
uersū talis ē concatenatio.
ut & prior de secundo accipiat
clausulā quad̄. Aduersus
dñm. & aduersus xp̄m eius.
& secundus de primo accipiat
aduerbiū quare. ut sit plena
utriusq; positio. Quare fre-
muerunt gentes. & populi
meditati sunt. Inania. aduer-
sus dñm & aduersus xp̄m eius.
Quare adstiterunt reges ter-
ræ. & principes conuenerunt
In unū aduersus dñm & ad-
uersus xp̄m eius. Reges autē
terrae dicit ad distinctionē
eorū quib; inter se p̄grinan-

tib; regnū seruatur In caelis.
In eo quod manu tuā exten-
das sanitates & signa & pro-
digia fieri p̄ nomen sc̄i filii tui
ihū. In greco habet & p̄ nomen
sc̄i tui pueri ihū. Quod magis
apostolorū uotis congruere
uidetur. qui p̄ omnia satage-
bant ut homo quem crucifi-
xerunt iudaei claresceret;
p̄ nomen eius miraculorū sig-
nis in caelū adsumptus & dī ē
filius innotesceret; Et loque-
bantur uerbum dī cū fiducia.
In greco habet & additum omni
uolenti credere. Sed & in se-
quente lectione cum dictū ē.
Multitudinis autē credentū
erat cor unū & anima una.
& hic in grecis exemplarib;
qd̄ n̄rī codices non habent
adiunctum est. & non erat
separatio in eis ulla. ac deinde
quod & n̄rī codicib; contine-
tur sublatū. Nec quisquā
eorū quae possidebant aliquid
suum ēē dicebant; Quā senten-
tiam & iam beatus cyprianus
In libro testimoniorū tertio

sic posuit dicens, Turba autē
eorū qui crediderunt anima
una ac mente agebant. Nec
erat inter illos discrimen ullū
nec quisquā suū iudicabat ex
bonis quæ eis erant. Conuenit
autem hic locus & aptissima
ratione concinit ei qđ sup̄
dictum ē, Quia qui sp̄m sc̄m
acceperunt in die sc̄o pentecos
tes cum omnes galilaei essent
cunctorū qui de diuersis mundi
partib; adierant & iudeorū
& proselytorū linguis loque
bantur. Illi & enī padunati
onem linguarū discrepantiū
pulcherrimo p̄sagio designa
batur. Qđ sc̄a ecclesia p̄ donū
eiusdem sp̄s in diuersis p̄orbe
nationib; & linguis unū esset
cor & animam habitura; Non
enī omniū credentium est lin
guis loqui omnib; sed diuersarū
adunatio linguarū in fide xp̄i
Indicio fuit quia dñs unus una
fides unū baptisma unus d̄s
& pater omniū sed erant illis
omnia communia; Latine
communīa grece dicuntur

coena. a quo nomine constat
p̄fectos d̄i famulos coenobio
tas grece. id est communiter
uiuentes & coenobia habitacu
la eorum. eē uocata. Non nāq;
linguae eorū uitam constat ap
pellari. Non eam uitā quæ
mosti contraria ē sed illā dū
quaerimus qua quis conuersa
tione uitā ducat. In militia
an in agricultura an in arte
qualib; honesta uel turpi.
Monachus sit an laicus an
clericus. ceterū uitā qua amor
tuis discernimur. Zoē nuncu
patur a grecis. qui ergo ita
uiuunt ut sint eis omnia com
munia in dñō. recte conposito
ex duob; uno nomine coeno
biotē uocantur. quā enī mirū
uita tanto ceteris sc̄is huius
conuersationib; felicior est
quanto statum futuri sc̄i
etiam in p̄senti imitatur ubi
sunt omnia omnib; communia.
Bonā beatiscernentib; eius
gloriā a quo sunt omnia bona
& quia ibi summa pacis & se
curitatis gratia regnat;

Recte ciuitas in qua huius uir-
typus p̄cessit hierusalem id
est uisio pacis dicta est. unde
notanda rerū simul locorūq;
distantia. si quidem in opere
supbiae turris lingua & mens
humani generis cum esset una
merito iniquitatis discissa est
ita ut cum omnib; ibi linguis
loquerentur homines; nemo
tamen proximi sui uoluntate
aut uerba cognosceret. porro
in hierusalem eadem sunt lin-
gue merito humilitatis unite
unaq; omnib; lingua eadem enim
uoluntas & anima. qđ nimirū
usq; hodie toto orbe geritur.
dum electi in multa fari a diuisi-
one loquellarū uno ac non di-
uiso corde & intentione dño
famulantur. At uero reprobi
ita omnes diabolo deseruiunt
ut eadem seruitus diuersa
mente & pugnaci. plerumque
inter se studio & cestamine
geratur. propter quod eorū
ciuitas recte babylon id est
confusio nominatur. Joseph
autem qui cognominatus est

barnabas ab apostolis quod
est interpretatum filius consola-
tionis leuitas & cyprius genere
cum haberet agrum uendit illū
& cō. Mirum quomodo hunc
barnabam qui postea cū paulo
gentiū est ordinatus apostolus
ac post longum eius contuber-
niū denuo cypriū unde ostus fue-
rat p̄dicaturus rediit. Euse-
bius in historia ecclesiastica
de numero. ēē. lxx. discipulorū
dñi saluatoris arbitror;.
Cum manifeste scribat beatus
lucas eum post ascensionē dñi
ad discipulatū apostolorum
uenisse. Nisi forte putandū ē
eū prius ita discipulatū xp̄i
secutū ut & nec dum renuncia-
uerit omnib; quae possidebat.
quod utrumq; euangelicæ doc-
trinae conueniret. cui uis fa-
cillime patet. exsurgens autē
princeps sacerdotū & omnes
qui cū illo erant & cō. haec
lectio in greco ita incipit re-
spiciens ad priorē. & haec
uidens exsurgens princeps
sacerdotū. ut audierunt autē

hos sermones magistratus
 templi & principes sacerdotū
 ambigebant de illis quidnam
 fieret. & hic magistratus singu-
 lari numero legendum. sicut
 & iam insequentib; ubi dicitur.
 Tunc abiit magistratus in tem-
 plo. cū ministris grecū namque
 exemplar utroq; in loco singu-
 lariter strategos idest pretor
 habet. uerum sciendū quod hic
 locus plus habet in greco. Ita
 & enim scriptum ē ut audierūt
 autem uerba haec sacerdotes.
 & magistratus templi & prin-
 cipes sacerdotū mixebantur
 & ambigebant de his quidnam
 uult eē hoc. & interrogauit
 eos princeps sacerdotū dicens.
 precipiendo precipimus uobis &
 cō. Consequentius habetur.
 in greco nonne precipiendo pre-
 cipimus uobis. Namq; ita loqui
 magis interroganti conuenit.
 oboedire oportet & dō magis quā
 hominib; Interrogatiue legi-
 tur in greco. Oboedire oportet
 & dō magis quā hominibus.
 & apte stultam ac temerariā

pontificis interrogationem
 apostoli fixa ac prudenti
 responsione refutarunt.
 Dñs patrum nr̄orum suscitauit
 ih̄m. In greco habet puerū suū
 ih̄m. Iuxta illud psalmistae.
 Da potestatem puero tuo
 saluū fac filium ancillae tuae.
 & nos testes sumus uerborum
 horū. & sp̄s sc̄s quem dedit dñs
 omnib; oboedientibus sibi.
 Nos sumus testes quia gloriā
 resurrectionis eius uidimus
 quia ascendente in caelos ocu-
 lis prosecuti sumus. testis est
 & sp̄s sc̄s quia ut magna alia di-
 uobis licet & resultantib; inuin-
 cibiliter p̄dicemus ipsē nos
 sua p̄sentia roborauit. Ipse
 in nobis loquens haec quae
 uerba formauit. & hoc est
 quod eis dñs promisit dicens.
 Cum autem uenerit pax de-
 tus quem ego mittam uobis
 a patre sp̄m ueritatis qui
 a patre procedit. Ille testi-
 moniū phibebit de me. &
 uos testimoniū phibētis.
 Idest ille uos inspirando

ut loquamini. Uos autē foras
testimoniū loquendo phibe-
tis dēne. Surgens autē quidā
in concilio phariseus nomine
gamaliel legis doctor &c. &c.
de hoc gamalielē & in libro
scī clementis legimus quia dis-
cipulus apostolorū occulte
fuerit sedēorū consilio inter
iudaeos ad mitigandū eorū
furorem ubi necessitas ingru-
eret sic manere pceptus. sed hoc
ita eē ueraciter gestum certius
hodie preuelationem reliqui-
arū beatissimi proto martī-
ris stephani cunctis late xpī
ecclesiis innotuit. quae p eundē
uirū diuina dispositione fac-
ta ē. Apparuit namq; in uisi-
one scō dī famulo & p rbo lu-
ciano. ut idem lucianus post-
modum omnib; ecclesiis scrip-
sit. & ubi scī stephanus esset
tumulatus simul & nicodemus
qui dñm cum ioseph sepeliuit.
Nec non & ipse gamaliel cū
filios suo abibba suauissima
ostensione pdocuit. posthunc
exstitit iudas galileus indieb;

professionis. In greco habetur
indieb; apogryfes hoc est in
dieb; conscriptionis censūs.
quomodo & iam in historia ec-
clesiastica latine interpretatū ha-
bemus. & nunc itaq; dico uob
discedite ab hominib; istis &
sinite illos. In greco plus habet
non inquinantes manus ustras.
si uero ex dō est non poteritis
dissoluerē eos. & hic in greco
plus habet. Neq; uos neque prin-
cipes urī. ne forte & dō repu-
gnare inueniamini. pro eo qd
nos habemus dō repugnare
uel sicut quidam interpretati sūt
dō repugnantes. In greco unū
nomen est positum theomachi
qd ideo commemorandū putauī
ut cum in historiis theomachos
aut theomachia inuenimus
uirutē nominis certius scire
possimus; hos statuerunt
ante conspectum apostolorū
& orantes in posuerunt eis
manus; non illi qui eos sta-
tuerunt sed apostoli inposu-
erunt eis manus. & enim com-
munis quidem dispensatio

exigebat. ut ministri prouiduis
 uiri eligerentur. uerum ubi in
 uenta sunt quid digni ad hoc mi
 nisteriū. eē uiderentur. Cres
 cente gradatim ut sol & pro
 uidentia consilii salutaris.
 placuit eos den ipsos altaris
 quoq; sacri ac dominici san
 guinis sicut & refectiois men
 seque communis multitudini
 credentiū ministros ordinari
 qđ probatum ē uerbo qđ dic
 tum est. quia oꝝentes inposue
 runt eis manus. hoc & enim
 proprium ē eorū qui de com
 muni fideiū numero ad sacro
 scī altaris promouent officiū;
 Stephanus autem plenus gra
 tia & fortitudine faciebat
 prodigia & signa magna in
 populo. In greco habet add
 itum in nomine dñi nři ihū
 xpī. scripsi autem in pcedente
 libro stephanū interpretari
 coronatū. Nec longe est a uero
 quod scripsi. uerū solertius
 ediscens inueni non coronatū
 grece sed coronā significare
 stephanū. est enim hoc nom

generis masculini apud eos
 ideoq; uiro conueniens. Co
 ronatu autem stephanē fo
 ron appellari quasi coronā
 ferentem. Deniq; in psalmo
 ubi canimus. Benedices coro
 nā anni benignitatis tuae.
 uersus ille apud grecos ita
 incipit eulogisiston stepha
 non. Cuius mysteriū nominis
 pulchritudine exponens eusebius
 statim inquit post ordinati
 onem suā lapidatur ab his
 qui & dñm occiderunt. p qđ
 & nominis sui stephano corona
 datur a xpo. uocatur autē
 corona apud grecos & iam
 neutro genere stemma qđ
 ideo commemorandū putau
 quia sepe latinis & iam libris
 nomen hoc indicū repperi
 mus. Surrexerunt autem
 quidam de synagoga quae
 appellatur libertinorū
 & cyrinensiū & cē. Et in ip
 so greco nomen libertinorū
 scriptum ē. Dicuntur autē
 libertini filii liber corū. hoc
 est eorū qui post seruitutē

manu missi ac libertate do-
nati sunt. Constat ergo quia
deseruii erant stirpe pro-
creati. qui primi aduersus
fidem xpi rebellauerunt. Qui
& si emancipati sunt ad domi-
nis hominib; serui tamen. eē
peccati nequaquā destiterē.
In quorū psona decenter fi-
gurati sunt nequissimi fidei
& totius scitatis psecutores
heretici. De quib; ait pōrus.
Superbia enim uanitati s lo-
quentes. pellicent in deside-
riis carnis luxoriae. eos qui
paululū effugiunt qui in er-
rore conuersantur. liber-
tatem illis promittentes cū
ipsi serui sint corruptionis.
Cui nimirū seruituti contra-
ria est libertas sps. quā ha-
bebant berouenses. In quorū
laude p̄dicantib; paulo &
silā dī. hi autem erant no-
biliores eorū qui sunt thesa-
lonice. qui susceperunt uer-
bū cum omni auuiditate co-
tidie scrutantes scriptu-
ras; Et non poterant

resistere sapientiae. & spū
quo loquebatur. In greco habet
plus. & non poterant resis-
tere sapientiae quae erat in
eo. & spū scō quo loquebatur.
propter quod redarguerent
ab eo cum omni fiducia. cū
ergo non possent contradicere
ueritati. tunc summisserunt
uiros qui dicerent &c.
Dixit autem princeps sacer-
dotū. In greco additum ē
stephano. ac deinde subiec-
tum si haec ita se habent. qui
ait. uiri fr̄s & patres audite.
dī gloriæ apparuit patri
nrō abraham &c. Quia
beatus stephanus in simula-
batur dixisse uerba blasphe-
miae in moysen & dīm. in ipso
initio sui sermonis uigilantis-
sime illorū calumniae occur-
rit dicens. Ipsum dīm qui lo-
quebatur patrib; & prophe-
tis. dīm. eē maiestatis &
gloriæ; Qui & iam ubi ad
mosi usq; tempora loquendo
puenit. ipsum quidem dignis
laudib; extulit. sed illos

rebelles. eiusq; uerbis semp
inoboedientes extitisse pro
bavit. sed notandū quanta
utatur arte loquendi. sic &
enim ad suos p̄secutores coe
pit loqui quasi timeret eos.
uiri fr̄s & patres audite;
quid lenius. quid clementius.
conciliabat auditorem ut
commendaret saluatorem.
Blande coepit ut diu audire
tur. & quia hinc fuerat ac
cusatus. quod uerba dixerit
contra dñm & legem. sicut uerū
sedm̄ p̄dicare principio mon
strauit contionis. ita legis
quoq; lationem illis exposuit.
ut eius legis esset p̄dicator
cuius accusabatur. eē uasta
tor; uerum in p̄cessu sermo
nis cum errores eorū & nouos
redargueret & uideret. ma
nifestissime quante auctori
tatis animū haberet. quantū
a timore inimici libere esset
sua anima p̄docuit; & positi
sunt in sepulchro quod emit
abraham p̄tio argenti. In
greco habet abraham pater

noſter. quod ipsum beatus
stephanus auditorib; blan
diendo. ut diutius ac liben
tius audiretur adiecit;
Cum ad propinquaret autē
tempus repromissionis. quā
confessus erat dñs abraham;
melius habetur in greco.
quā pollicitus erat dñs abra
hae; & accedente illo ut con
sideraret facta. ē uox dñi.
ego dñs patrum tuorum. In
greco ita scriptum ē; facta
est uox de caelo dicens ad eū.
ego sum dñs patrū tuorū.
solue calciamenta de pedib;
tuis. locus enim in quo stas
terra scā est; hic locus iuxta
moysalem sensum hoc admo
net. ut stantes in ecclesia
quae merito terrae scā uocatur
mostis operib; renuntiemus.
& tradidit eos seruire mi
litiae caeli. sicut scriptū ē
in libro prophetarū; Nume
ro singulari dicit quia duo
decim prophetarū unus apud
hebreos liber est. & n̄ libri
xij iuxta numerū eorundē

proph&arū. militiæ autē
caeli aliquando quidem an
gelorū exercitus appellatur.
hoc tamen in loco uid&ur con
sequentius. quia militiā caeli
sidera dixerit. cum protinus
addit testimoniū proph&e.
in quo fidus dei sui pro dō &
tabernaculū moloch pro ta
bernaculo di ueri suscepisse
coarguuntur; dura ceruice
& in circū cisi cordib; & aurib;
uos semp spūi scō reſtitutiſ.
Ostendit eis circū cisionem p
puti de qua contra gratiam
euangelii gloriabantur. nihil
ualere ad salutem qui cogita
tionē & auditū habere. In
mundū probabantur. & simul
haec loquendo quasi interpre
tans exponit eis. quid signifi
cauerit angelus cū mosi in igne
flammæ rubi apparuit. Ita
ut rubus arder& nec conbu
rer&ur. Ignis namq; spūm scū
designat. rubus qđ ē genus
quoddam spinarū peccata
populi illius figurate denun
tiabat. Apparuit ergo mosi

dñs in rubo ignem habente
sed non combusta. ut indica
r& quod ipse quidem cum in
lustratione atque ardore
scī sps. ad erudiendū populū
uenir&. Nec tamen peccata
eiusdem populi ess& consum
pturus. quin potius eius spūs
beneficius ille densissimis sue
nequitiae spin&is semper ob
sister&. Ecce uideo caelos
apertos. Quod latine dicim
uideo. grece dicitur theoro.
a quo uerbo deriuatum est
nomen theore&ce. id est con
templatiue uitae. per quā
nonnulli electorū in hac ad
huc uita retenti. mundato
diligentius oculo cordis. fu
turi uiae gaudia speculari
diuinitus sublimati merue
runt. Quomodo in presenti
scs stephanus. quomodo
paulus quando ad testiū cē
lū receptus ē. & multi alii
alias; unde & iam dñs grece
theos uocatur. eo qđ uniuersa
uideat. omniaq; nuda &
aperta sint oculis eius;

Dñe nestatuas illis hoc pec-
 catum. & cum hoc dixisset
 obdormiuit, pulchre di-
 xit obdormiuit. & non dixit
 mortuus ē, obtulit enim sa-
 crificiū dilectionis. & ob-
 dormiuit in spe resurrectionis;
 facta ē autem in illa die
 persecutio magna in ecclesia que
 erat hierosolymis. & omnes
 dispersi erant preregiones iu-
 deae & samariae praeter
 apostolos. Si dispersa ecclesia
 apostoli remanserunt in hie-
 rusalem ut lucas ait. Constat.
 quia mendaciū scripsit ille
 qui ex persona militonis episco-
 pi asiae librū exponens. de
 obitu beatae genetricis dī di-
 cit. Quod secundo post ascen-
 sionem dñi anno. apostoli
 fuerint omnes toto orbe ad
 predicandū in suam quisque
 prouinciā diuisi. Qui uniuers-
 i adpropinquante obitu
 beatae mariae. de locis in
 quib; p̄dicabant uerbū dī
 eleuati in nubib; rapti sunt
 hierusolymā. ac dispositi

ante ostium domus eius. In-
 ter quos & iam paulus nuper
 ex persecutore ad fidem xpī
 conuersus. qui adsumptus
 fuerit cum barnaba in mi-
 nisteriū gentiū. quae scrip-
 tura & iam specialiter de
 iohanne apostolo refert.
 quod eo tempore ephesi p̄-
 dicauerit. quaecuncta uer-
 bis beati luce apte continet
 dicunt. quib; narrat apos-
 tolos ceteris fidelib; ab hie-
 rusalem propulsis reman-
 sisse ibidem. & p̄dicasse
 per omnia donec ecclesia per
 totam iudeā & galileam &
 samariā pacem haberet.
 quod in uno anno p̄fici non
 potuisse nulli dubiū est.
 qui & iam manifeste insinu-
 at paulū non secundo post
 ascensionē dñi anno. sed lon-
 ge post tempore in ministe-
 riū gentiū cum barnaba
 ordinatū. absit autem ut
 credamus beatū iohannē
 apostolū. cui dñs in cruce
 matrem suā uirginē uirgini

commendauit; post unū
annū recessisse & eam reli
quisse solam a tanto tempore
deiectam. ut & iam corpus
suū defunctæ timeret ab hos
tib; eē conburendū. Eumq;
postquā raptus in nubib; ad
se redisset uelut oblitū siue
incuriosum sui sollicita p̄care
tur dicens; Rogote fili iohan
nes; ut memor sis uerbi ma
gister tui dñi mei ih̄u xp̄i qui me
commendauit tibi; Ecce enim
uocata ingrediar uia uniuersæ
terre; Audiui autē con
silia iudaeorū dicentū. Expec
temus diem quando moriatur
quæ postauit ih̄m nazarenū
& corpus eius igne conburemus.
Nunc ergo curam habeo obse
quiarū mearū; haec ideo com
memorare curauī; quia noui
nonnullos p̄fato uolumini con
tixe auctoritatē beati lucæ
Incauta temeritate ad sensū
p̄bere. Curauerunt autem
stephanū uiri timothei &
fecerunt planctū magnū sup
illū; huius planctus & inter

fectionis beati stephani bene
meminit liber reuelationis
reliquiarū eius; cuius & sup̄re
mensionem fecimus; Inqua
refertur gamalibel dixisse
in uisione inter alia luciano
p̄bro. Ego sum gamalibel qui
paulū apostolum xp̄i nutriui
& legem docui in hierusalem.
hic mecū in orientali parte
monumenti lacens. ipse ē
dominus meus stephanus qui
lapidatus ē a iudeis & prin
cipib; sacerdotū in hierusalē
pro xp̄i fide; foras postus
est ad aquilonem quæ ducit
ad caeda ubi die ac noctu
lacuit proiectus & sepul
tus ei non daretur secundū
mandatū impiorū principū
ut a feris consumeretur cor
pus. Ex dī autem uoluntate
non cōgic eū unus ex his. n̄
fera non auis non canis. ego
gamalibel compatiens xp̄i
ministro & festinans habe
re mercedem & pastem eū
scō uiro fidei. nisi p̄ noctem
quantos noueram religiosos

& in xpo ihu credentes. habi-
 tantes in hierusalem in medio
 iudeorū; hostatus sum eos
 & necessaria substantiæ mi-
 nistravi. ac persuasi illis oc-
 cultæ ire ut postarent eius
 corpus meo periculo in uillam
 meā. hoc est in caphargam-
 malan qd interpretatur uilla
 gamalihelis. xx milia habens
 aciuitate. & ibi feci illi plan-
 ctum fieri dieb; xlv. & poni
 eū in meo monumento nouo in
 orientali theca. & p̄cepi eis
 quaecumq; necessaria exirent
 pro eius planctu ex meo daren-
 tur; Igitur qui dispersi exirent
 p̄transiebant euangelizantes
 uerbū dī. pro dispersis in greco
 habet dispersatos. idē
 diasparentes. Namque ipsi
 exirent de quib; dixit esaias.
 Omnes qui uiderint eos cog-
 noscent eos. quia isti sunt semē
 cui benedixit dñs; & de quib;
 dñs in parabolā euangelii.
 semē autem bonū hi sunt filii
 regni. Dispersatum ē ergo
 hoc semē p̄ regiones. ut mes-

sis fide quae in hierusoly-
 mis coepta est primo iudeā
 & samariā. deinde totum
 orbem impleret; denique
 de eisdem dispersis. siue potius
 disseminatis in sequentibus
 legimus; Quia non solū iudeis
 sed & grecis loquebantur
 uerbū. Nascentisq; in antiochia
 ecclesiae. phos nobilissima est
 fundamenta posita; philip-
 pus autem descendens in ciui-
 tatem samariae. predicabat
 illis xpm. & hic ex numero
 disseminatorū fuit. qui prim⁹
 samariae xpm p̄dicabat.
 Coeptumque ē p̄ diaconū qd
 ait apostolus xps; Et eratis
 mihi testes in hierusalem. &
 in omni iudaea & samaria;
 Vir autem quidam qui ante
 fuerat in ciuitate magus.
 seducens gentē samariae;
 pro eo quod est seducens in
 greco scriptum ē existon.
 quod significat in extasi
 id est mentis excessum siue
 stuporem. & admirationē
 conuestens postenta uidelicet

„ p̄strigiorum suorū, Cui auscul-
 „ tabant omnes a minimo usq;
 „ ad maximū dicentes hic est
 uisus dī, hic non ad uerbiū
 loci sed pronomen est. quasi
 dicebatur. iste ē uirtus dī,
 „ pecunia tua tecum sit in p̄diti-
 „ one. Rectius scribitur in per-
 ditionē iuxta auctoritatem
 grecā quam in p̄ditiōne. neq;
 enim in ea p̄ditiōne qua homo
 nefarius erat damnandus.
 pecunia eius simul erat cū illo
 futura. sed pecuniā quam pro
 sacrilego mercatu offerebat
 apostolis. secum retinere illis
 accipere nolentib; iussus est.
 & hoc in p̄ditiōnem sui; ut huius
 nimirū causa pecuniae quā ab
 iniustā emptionem congre-
 gauerat. poenas lueret & aet̄er-
 „ nas; Ecce enim oīes & uidit
 „ uirum annaniā nomine. In-
 „ troeuntem & inponentem sibi
 manus; In greco habetur
 ita. & uidit in uisu uirū. hoc
 est enoraomati. quod nomen
 & iuuenius p̄br in euangelico
 carmine posuit dicens;

hora omatis huiusce. ex p̄ter
 reddite cunctos. Apparet ergo
 quia p̄tridui illud quo cecatus
 future lucis gratiā expecta-
 bat. nequaquā otiosus tor-
 pebat; sed diuina potius in-
 lustratione sublimatus. ar-
 cana celestia rimabatur;
 Est que ni fallor credibile qd
 eo tempore mysteriū euange-
 lice dispensationis edoctus
 fuerit. de quo ipse gloriatur
 ad galatas dicens; Neque enī
 accepi ego ab homine illud neq;
 didici. sed p̄ reuelationē ihū
 xpī; & paulo post; Cum autē
 placuit ei qui me segregauit
 de utero matris mee. & uo-
 cauit in gratiā suam ut reue-
 laret filium suū in me. ut euan-
 gelizarem illū in gentibus.
 Continuo non ad quietem carni
 & sanguini. neque ueni ieru-
 solima. & cetera; sed & huius li-
 belli textus quo subditur;
 „ Fuit autem discipulis qui exierat
 „ damasci p̄ dies aliquos. &
 „ continuo in synagogis p̄dica-
 „ bat eis ihū quō hic ē filius dī;

nequaquam eum ab hominibus;
 aliquid didicisse asseuerat.
 sed tantum post baptismum
 statim doctoris eximii mini-
 sterium suscepisse confirmat;
 Illi utique comparendus
 de quo scriptum est; Quia elo-
 quiū dñi in flammā uit eum;
 Consilium fecerunt iudaei
 ut eum interficerent; Notae
 autem factae sunt paulo in-
 sidiae eorū. custodiebant autē
 & postea die ac nocte ut eū
 interficerent; Non iudaei
 custodiebant sed ipsi ciues cū
 rege suo arēa ut ipse qui ob-
 sessus ē & euassit apostolus
 scribit ad galatas; & gentiles
 namq; & iudaei quāuis inter se
 discordent. In xpianorum
 semp insecutione concordant.
 Cum autem uenisset in hierlm.
 temptabat iungere se discipu-
 lis; In hoc uersu in greco paulus
 est nomen adpositū. cū ue-
 nisset autem paulus in hierusa-
 lem. non quia illo adhuc tem-
 pore sic uocaretur. priusquā
 sergiū paulū cypri consulē

ad fidem xpī conuerteret.
 sed p occupando nunc ita
 uocatur; Oportunū ducente
 beato luca ibi p signare quia
 paulus esset uocandus. ubi
 eū primo post conuersionē
 hierusolimā uenire & apos-
 tolis iunctum ēē narrat;
 ut unde paulo ante superb;
 ecclesiae psecutor exierat.
 illo nunc humilis ecclesiae
 propugnator intraret. nā
 quia paululū latine modicū
 significat. iure ille paulus
 uocari maluit qui inter ma-
 ximas uirtutū operationes
 humilis pmanere non omisit;
 neq; enim putandū est pau-
 lū siue p & grū hebreā & non
 potius latina uel greca ēē
 uocabula. Cum constet he-
 breos. p. litterā omnimodis
 non habere. Barnabas autē
 ad p̄hensum eū duxit ad a-
 postolos. & narrauit illis
 quomodo in uia uidisset dñm
 & cē. Quando haec facta
 sint & ad quos apostolos
 paulum duxerit barnabas.

ipse paulus ostendit scribens
 ad galatas. Cum autem placuit
 ei qui me segregauit de utero
 matris meae & uocauit per gra-
 tiam suam ut reuelaretur filium
 suum in me & cetera usque dum ait.
 Deinde post annos tres ueni
 hierusolymam uidere petrum.
 & mansi apud eum diebus xv.
 Alium autem apostolorum uidi
 neminem nisi iacobum fratrem domini.
 Quod ergo lucas subsequenter
 dicit, Erat autem cum illis
 introiens & exiens in hierusalem.
 hoc per dies xv quibus secum petro
 & iacobo mansisse asseuerat
 actitatum esse credibile est.
 & quod sequitur ipse in epistola
 Deinde ueni in partes syriae
 & ciliciae; hoc quomodo sit
 factum lucas sic consequenter
 insinuat dicens; Loquebatur
 quoque & disputabat cum grecis.
 illi autem quaerebant occidere
 illum; Quod cum cognouissent
 fratres deduxerunt eum caesariam;
 & dimiserunt tarsum; haec
 est enim ciuitas ciliciae &
 caesaria quoque philippi

ciuitas est syriae quodque
 adiungit. Eram autem ignotus
 facie ecclesis iudeae quae erant
 in christo; Tantum autem auditum
 habebant quomodo qui persequen-
 tur nos aliquando nunc euan-
 gelizat fidem quam aliquando
 expugnabat; hoc est quod hic
 lucas promissit quia temptabat
 se iungere discipulis & omnes
 timebant eum non credentes
 quia & discipulus donec bar-
 naba narrantem didicerunt;
 Cum ergo constet quod paulus
 post annos tres suae conuer-
 sionis uenerit hierusolymam
 & apostolorum fuerit nu-
 mero sociatus; Existens ad-
 huc ut ipse scribit ignotus
 facie ecclesis iudeae quae erant
 in christo. Erant multum qui
 apocryphorum libros sectando
 putant eum secundo post
 passionem domini anno in apostu-
 latum gentium cum barnaba
 iam fuisse ordinatum; ecclesia
 quidem per totam iudeam & galileam
 & samariam habebat pacem
 ubi latine dicitur per totam

in greco habet catholes,
unde notandum quod ex eo
catholica cognominatur ec-
clesia. qđ p totum orbem dif-
fusa in una pace uersetur, &
consolatione scī sps replebat.
siue multiplicabatur; ut in
greco scriptum ē. pro eo qđ nos
dicimus consolatione grece
dicitur paraclesi. unde clare
manifeste quod ideo sps scs
paraclesus cognominatur.
quia fidelium corda in lustrans.
ecclesiam toto orbe multipli-
cat & sua gratia replet;

Et accersi simonem qui uoca-
tur pērus. hic hospitatur
apud simonem quendā curi-
ariū. cuius est domus iuxta
mare. omnia plena figuris
spiritualib; in scriptura scā & iā
nomina & positio locorū.
hospitatur pērus in domo si-
monis. id est oboedientis. &
ipse ē curiarius. quia doctor
ecclesie ibi gratia habet
mansionem & hospitium dilec-
tū. ubi oboedientes inueniunt
auditores. ubi eos qui castigant

corpus suū & seruitutē subiciant.
qui a deo muniti in uirtutū arce
consistant. ut omnes scī la-
bentis undas transgressi tran-
quilla mentis libertate de-
spiciant; hoc est enim simonē
curiariū domū in qua pērus
recipiat in eapaste ciuitatis
quae est iuxta mare habere.
pfectos uerbi auditores illā
in scā ecclesia conuersionē
tenere. quae uel fluxam scī
gloriā uel temporales ac uo-
lubiles eius terrores. una fide
non fictae constantia spernant.
Cecidit super eū mentis excessus.
& uidit caelū apertū. apertio
caeli futuram iam proxime
gentib; reuelationem celestium
sacramentorū. & ipsum reg-
ni caelestis pandendū designat.
introitū. Surge pēre. oc-
cide & manduca; qđ latine
dicitur occide. hoc grece
hoc in loco dicitur thison.
quod non generale occisionis
uerbum ē. sed illius occisionis
propriū quo hostia edo immo-
lantur; nam & hostia siue

sacrificium grece thysia &
altare thysia sterion uocatur.
& in psalmo ubi canimus sacri
ficate sacrificium iustitiae.
grece dicitur thysate thysian.
& immolatio sacrificii laudis.
thysanthotheo thysian. iuxta
hanc ergo significantiam dicit
psalms thysanthotheo & manduca. qd
noster interpres transtulit.
occide & manduca; aequae
autem interpretari poterat
Immola & manduca. ut intel
legeret ad hoc sibi oblata
caelestis diuersi generis ani
mantia. ut eos qui huiusmodi
animantia designabantur.
predicando hostiam dñi faceret.
Et ut ostendit denoxia uita
paternae traditionis. atque
in nouam uitam diuine serui
tutis per sacramenta dominice
passionis translatos. Quae
dñs purificauit. tu commune
nec dixeris. facili quidem
huius diuine uocis patet sensus.
quia gentiles quos psalmus ad
huc in mundos putabat. In
terna sui conditoris perquisitio.

lam inter mundos computa
bat. sed notanda scripturae
scae consuetudo. quae in mundo
solae appellare communia.
Quia nimirum qui uariis seruire
uult in lecebris mundus. esse non
ualeat; Dicente scriptura;
nemo potest duobus dominis
seruire. & iterum. Dominum deum
tuum adorabis. & illi soli seruias.
Qui ergo mundus. esse deside
rat non diuersis & multa fa
riis cogitationibus; mentem diui
dat. sed in sola sui conditoris
sequenda uoluntate constri
gitur; & cornelius ait. a uidi
usque quastadie usque in hanc horam
orans ex te horam nona in domo
mea; In greco plenius & aptius
scriptum est; A quastadie usque
in hanc horam eram ieiunans
& ad horam sextam horam
usque ad nonam. ubi a peste os
tenditur. quia quastadie
antequam haec cum psalms loque
retur. ieiunus ad horam usque
nonam permanebat; & ut ieu
niū dō acceptabile fieri pos
set. a sexta diei horam usque

ad non com deuotus p̄cib; age
 bat; Ideoq; quod tanta ieu
 ni & orationis instantia qua
 rebat. obtinere promeruit;
 hic hospitecur in domo simo
 nis curiari iuxta mare; sequit̄
 in greco. qui cum aduenerit lo
 quetur tibi. Nunc ergo omnes
 in conspectu tuo adsumus; In
 greco habet in conspectu dī ad
 sumus. Quod recte dicebatur
 ab eo qui promptū habebat
 animū diuinæ uoluntati. mox
 ut eā disceret obtemperare
 & eius ubiq; maiestatem crede
 bat. eē p̄sentem. Nobis qui man
 ducabimus & bibimus cū illo.
 postquā resurrexit a mortuis.
 In greco additum ē p̄ dies. xl;
 & sc̄s augustinus in suo codice
 ita haberi declarauit. atque
 exponendo subiunxit. Non qd̄
 cotidie p̄ dies xl. cū illo man
 ducassent. atq; bibissent. Nā
 erit contrariū iohanni qui
 octo dies illos interposuit. qui
 bus eis uisus non est ut testio
 manifestaretur ad mare
 tiberiadis; Cuius sacramētū

refectionis simul & ieiunii eius.
 p̄ totidem dies alibi exponens
 ait; Ieiunauit cū temptaretur
 ante mortem cibo adhuc indi
 gens. manducauit autē & bibit
 cū glorificaretur iam cibo nō
 indigens; Illic enim ostendebat
 in se n̄m laborem. hic autē
 in nobis suā consolationem. qua
 dragesimis dieb; utrūq; definiens;
 Nam xl dieb; ieiunauit cū tem
 ptaretur in heremo. sicut in
 euangelio scriptum ē. ante
 mortem carnis suæ; & rursus
 xl dieb; cum discipulis fuit in
 trāns & exiens. manducans &
 bibens post resurrectionem
 carnis suæ; Quo numero qua
 dragesimo huius sc̄i signifi
 cari uidetur excursus. in his
 qui uocantur p̄ gratiā ad eū
 qui non uenit legem soluere
 sed adimplere; Decimāq;
 p̄cepta sunt legis. iam gratia
 xp̄i diffusap̄ mundū & quadri
 pertitus ē mundus. & decem
 quadruplicata xl faciunt;
 Quō qui redempti sunt a dño
 de regionib; congregauit eos.

ab oriente & occidente ab
aquilone & mari. Ieiunans ita
que xl dieb; ante mortē carnis
uelut clamabat; Abstine
uos a desideriis huius sc̃i
manducans autem & bibens
xl dieb; post resurrectionem
carnis uelut clamabat; Ecce
ego uobiscum sum usq; ad con
summationem sc̃i. Ieiunium
quippe ē in tribulatione cer
taminis. quō qui in agone est
ab omnib; abstinens ē; Cibus
autem in spe pacis quæ p̃fecta
non erit. nisi cum corpus nr̃m
cuius expectamus redemptio
nem induerit in mortalitatē.
quod nondum adipiscendo
gloriamur sed sperando iam
pascimur; utrumq; apostolus
simul nos agere ostendit dicens.
spe gaudentes. in tribulatio
ne patientes; Tamquā illud
esset in cibo. hoc in ieiunio;
simul enim cum uiua dñi car
pimus. & auaritate p̃sentis
sc̃i ieiunamus. & futuri pro
missione reficimur; hic non
apponentes cor. illic pascentes

” sursus cor; & obstipuerunt
” ex circumcisione fideles. qui
” uenerunt cum p̃d̃ro quia & in
gentib; donum sc̃i sp̃s effusum
est; huic simile est illud eiusdē
apostoli p̃d̃ri. cum gratiam
redderet iudaeis. quare in
circumcisis sacramenta bap
tismi commississē; Si ergo in
quit aequale donū dedit illis
d̃s sicut & nob̃ & c̃c̃; & multa
alia sunt testimonia scriptu
rurū. quae concorditer ad
testantur donum d̃i ēē sp̃m sc̃m.
In quantum datur eis qui p̃eū
diligunt dñm. In quantum ergo
donum d̃i est. In quantum dat̃
eis quibus datur; Ap̃t se autē
d̃s ē. & sinemini d̃c̃ur; quia
d̃s erat patri & filio co aet̃er
nus. antequā cuiquā daret̃ur.
Nec quia illi dant ipse datur
ideo minor ē illis. Ita enim
datur sicut d̃i donū. ut & iam
se ipsum d̃et sicut d̃s; sp̃s enī
ubi uult spirat. Discipuli autē
” prout quis habebant propo
” fuerunt in ministeriū mittere
” habitantib; in iudaea fr̃ib;

quod & fecerunt mitten-
 tes ad seniores p manus bar-
 nabae & pauli, uidentur
 hic male intelligentib; dis-
 cipuli non seruasse mandatu
 dñi quo ait, Nolite solliciti
 ēē de crastino. uel qd paulus
 saepe de ipso testatur. quod
 manib; suis operatus ē neque
 grauare, non uidetur iuxta
 mandatum dñi. Imitatus
 uolatilia caeli & lilia agri,
 sed his huiusmodi scriptura-
 rum locis satis apparet dñm
 nr̃m non hoc improbare.
 si quis humano more ista pro-
 cure, sed si quis propter ista
 dō militet. ut in operib; suis
 non regnum dī sed istorum
 acquisitionem intueatur;
 Adhanc ergo regulā hoc totū
 pceptum redigitur. ut etiā
 In istorū prouisione regnū
 dī cogitemus; In militia uero
 regni dī ista non cogitemus;
 precingere & calciare gal-
 liculas tuas. pro galliculis
 siue caligis ut quidam codices
 habent. In greco sandalia

habentur; Quod calciamenta
 genus In euangelio legimus
 apostolis ēē pmissum. non
 utiq; absq; figuræ mystici sen-
 sus. habebant enim pedem
 apostoli neque tectum neque
 nudum ad terrā. ut ad mone-
 rentur neque occultandum
 esse euangeliū. neq; terrenis
 commodis inpendendū. ut
 possit ēē quod scriptum est;
 Quam speciosi sup montes pedes
 euangelizantiū pacem. euan-
 gelizantiū bona, sed itaque
 pro tribunali. & conuocaba-
 tur ad eos. pro tribunali In
 tribunali dicit. est enim la-
 tine consuetudinis ut in hoc
 nomine ponant pro. ut sig-
 nificent in. siue sup; Dixit
 sp̃s sc̃s segregate mihi barna-
 ban & paulū. In opus quod
 adsumpsi eos; hoc post mor-
 tem herodis factum ēē uide-
 tur. qui mortuus ē testio
 claudii principis anno. qui
 est iuxta fidem chronicorū
 testius decimus a passionē dñi
 annus; Cum ergo constet paulū

cum barnaba post tantū tem-
pus p̄actē dominicæ passionis
in apostulatum. eē segregatū.
patet̄ profecto eos multū er-
rare. qui librū cuius sup̄ me-
minimus de obitu sc̄e mariæ
composuerunt uel suscep̄t;
scriptum namq; est in eodem
figmento. ut sepe commemo-
rauimus. quod secundo anno
post ascensionem dñi cū mori-
tura s̄c̄. eadem beatissimā dī
gen̄trix apostoli iam tunc p̄
orbem ad p̄dicandū dispersi;
subito ad eam uisitandam om-
nes in nube r̄pti conuenerint;
in quibus & paulus super ad-
fidem conuersus. ac mox cum
barnaba gentium factus apos-
tolus; quod longe aliter factū
esse id est non eum secundo
anno post passionem dñi. sed
tētio decimo. eē ordinatum
apostolū. omnis qui beato lu-
cæ credit intellegit; ac p̄ hoc
p̄factum de obitu beatæ mariæ
libellū. cum manifeste err̄t
in tempore; in c̄teris quoq;
suspectæ fidei. eē conperit;

Inuenerunt uirū quendā magū
p̄seudo proph̄tā iudaeū cui
nomen erat barieffu; In greco
hab̄t plus quod inter p̄tatur
elymas. resistebat autem illis
elymas magus; Sicut enim inter-
p̄tatur nomen eius. quaerens
auētere pro consulem a fide.
& hic quoq; in greco hab̄t
plus. quō libenter audiebat
eos; s̄ aulus autem qui & paulus
repleus sp̄u sc̄o & c̄c̄. quomodo
barnabæ mox post abrenun-
tiationem mutatum ē nomen.
ut pro ioseph uocaretur barna-
bas. id est pro aucto filius con-
solationis. postquā enim auctus
& adpositus est numero electorū.
continuo p̄ acceptam sp̄s gra-
tiam filius p̄cedens. id est
consolationis & uocari & eē
meruit. ita saulus post acceptū
apostolatus gradū. pauli no-
men accepit; quia enim de su-
perbo humilis factus fuerat.
recte pro saulo paulus uocatus
est. saulus quippe pro saule
impio & p̄secutore rege. paulus
uero ab humili sp̄u & modico

nominatur. paululum enim
 modicum est. unde nomen suū
 quodam modo interpretans ipse
 dicebat. Ego enim sum minimus
 apostolorum. qui non sum dig-
 nus uocari apostolus. quia pse-
 cutus sum ecclesiam dī; Et con-
 festim cecidit in eū caligo & te-
 nebre; Nomen tenebrarū In
 greco singulari numero positū
 est scotos. quod latinus inter-
 pres ideo non est secutus. quia
 nomen hoc latine singularem
 numerū non habet; Quod idem
 & sup̄ra similiter positum do-
 cuimus; Et destruens gentes
 septem in terrā chanaan. sōte
 distribuit eis terrā eorū quasi
 post quadringentos & quinquā-
 ginta annis. & post hæc dedit
 iudices; quomodo hic numerus
 possit intellegi. In precedente
 libro nr̄e expositionis dixim⁹.
 sed sciendum quod in greco ali-
 ter scriptum ē. & destruens
 gentes in terrā chanaan septē.
 sōte distribuit eis terrā eorū;
 & post hæc quasi annis qua-
 dringentis & quinquaginta

dedit eis iudices usque ad sa-
 mulhel prophētā. quod quo-
 modo conueniat sententiae
 quae in libro regū continetur.
 quia ab exitu israhelis ex egyp-
 to usq; ad aedificationē tem-
 pli fuerint anni quadringen-
 ti octuaginta. non est nostrae
 facultatis exponere; Nisi
 forte uulgarem Inloquendo fa-
 mam secutus est. quod fecisse
 beatus stephanus in contione
 cum iudaeis habita de sepul-
 tura duodecim patri archarū
 probatur; & dedit illis dī
 saul filium chis. uirū de tribu
 beniamin annis quadraginta;
 & hoc in loco de regno saulis
 uidetur apostolus uulgi opini-
 onem secutus. sicut in p̄cedente
 libro iam diximus; uerū quod
 ibi dixi quia eusebius iosephū
 secutus. principatui samuelis
 & saulis quadraginta annos
 dederit; Aequali inter eos
 numero dispartitos. postmodū
 historias iosephi diligentius
 extempore p̄spiciens. uidi
 quod non ipse quadraginta

annos p̄x̄efat̄e aēātis scrip
serit. sed quindecim tantum
samuheli. uiginti autē annos
ad signauerit sauli. sed & re
lectis sollertius libris chroni
corum animaduerti. quare
eusebius hoc in loco auctorita
tem iosephi sequi noluerit. Sicut
nec in annis iosue cui cū iosephus
uiginti sex annos tribuat. ipse
potius uiginti septem ad notandos
putauit; hoc ergo in causa fuit
quia si illū sequerētur. nequaquā
p̄x̄escriptum quadringentorū
& octuaginta annorū numerū.
ab exitu israhelis ex egypto.
usque dum templū aedificari
inciperē plenum possē habere;
sed decem minus annos eiusdem
aēātis. in suis codicib; inuenirē;
Quod ideo passus ē quia septua
ginta interpretēs sequens. achia
lon iudicem qui post abessā decē
annis populū rexit. in suis chro
nicis ponere sup̄sedit; uerū de
prehendens decem sibi annos
p̄x̄efinitū calculi. in historia
sac̄e iuxta editionē quā seque
batur de eē. Curauit hos de suo ubi

commodū & historiæ sac̄e
minus contrariū uidebatur
adicere. adicit ergo temporib;
iosue annū unū. temporibus
samuelis & saulis annis octo
& ut decimus numerus implea
tur. quāstum ipsum annū regni
salomonis in quo templū aedifi
cari coeptum est ad numerat.
quod non eē faciendum quis
quis ebraicā ueritatem sequit̄
inuenit. Quod autem ipse in
precedente libro scripsi. iudi
ces populū amose usq; ad samu
hel trecentis & nonaginta
sex annis rexisse chronicorū
auctoritatem secutus sum. Nec
dum anim aduectens eam ebrai
cē ueritati non eē consonam.
Dicebat quem me arbitrum ini
esse non sum ego; In greco ple
nius dicitur non sum ego x̄ps;
Uiri fr̄s filii generis abraham.
& qui in uobis timent d̄m. In
greco habet additū audite.
& nos uobis adnuntiamus eā
quæ ad patres nr̄os rep̄missio
facta est. quō hanc d̄s adim
pleuit filiis nr̄is; In greco

consequentius legitur. quō
hanc dñ adimpleuit filiis eorū
nobis. sequitur resuscitans
ih̄m. sicut & in psalmo secundo
scriptum est, huius loci sc̄s
pater hilarius ita meminit.
sed id quod nunc in psalmo est.
filius meus est tu ego hodie genui
te. Non ad uirginis partum ne
que ad lauacri regenerationē.
sed primogenitū amos tuis per
tinere apostolica auctoritas
est, Namq; in libro actuum
apostolorum ita dictum est,
Nosque uobis euangelizamus
eā quae ad patres n̄ros facta
est re promissio. hanc dñ ex
pleuit filiis n̄ris. suscitans dñm
n̄rm ih̄m. sicut & in psalmo
scriptum ē filius meus est tu.
ego hodie genui te, Cum susci
tauit eū amos tuis amplius n̄
regressurū in interitū. vox
ergo haec dī patris secundum
apostolum in die resurrectionis
existit, Et paulo post cō
memorata apostoli sententia
qua dicit de illo, qui cum in
forma dī esset non rapinam

existimauit se ēē aequalē dō.
sed se exinaniuit formā serui
accipiens. & cō, & in gloria
inquit dī patris hodie genitus
nascitur. idem inmanentem
ante dī formam per pyxemiū
mortis formae seruilis adsum
ptio honestatur, fitque sub
tempore noua. nec tamen in
usitata natiuitas, Cum ad pre
sumendam gloriam dī patris.
qui ex forma dī in forma erat
reperitur. primogenitus ex
mortuis nascetur, uidē
contemptores & admiramini
& dispdimini, In greco ita scri
ptum est, Audite contempto
res & admiramini respicite
& dispdimini, qui loquentes
suadebant eis ut pmanerent
In gratia dī, hic in greco sequi
tur uersus quē nostri codices
non habent, factum est autē
puniuersam ciuitatem diffā
mari uerbū. Ac deinde quod
& nos habemus adiungitur.
Sequente uero sabbato pene
uniuersa ciuitas. conuenit au
dire uerbum dī, sacerdos

quoque iouis qui erat ante ciui-
tatem. tauros & coronas ante
ianuas adferens. &c. &c. Moris
erat gentiliū teste plinio. ut
deorum suorum honori sacri-
ficantes. sumerent coronas
uictimis simul coronatis; sup-
uenerunt autem quidā ab antio-
chia & iconio iudaei; In greco
ita incipit haec narratio. de
moxentib; autem eis & docenti-
bus. sup uenerunt autē quidā
ab antiochia & iconio iudaei.
nunc ergo quid temptatis dñm
inponere iugum sup ceruices
discipulorū. qđ neq; patres
nrī neque nos postare potui-
mus. Constat multipliciter
intellegendum quod dictum ē;
Non temptabis dñm dñm tuū;
Et ille ergo temptat dñm. qui ei
aliter quā ipse praecepit fa-
mulari ac placere nititur;
Qui praecepta eius absque au-
xilio gratiae eius. seruare se
posse confidit. uerum beatus
petrus grauisimū legis obser-
uantiae iugum uult ceruicib;
discipulorū tollere. ut eis

suaue iugum euangelice liber-
tatis inponat; de quo & pau-
lus eiusdem gratiae confortib;
ait; Non enim accepistis spm
seruitutis iterum In timore.
sed accepistis spm adoptionis
filiorum. in quo clamamus
abba pater; ut abstineant
se a contaminationib; simula-
crorum. & fornicatione &
suffocatis & sanguine. suffo-
catum morticinum dicit. de
quo hiezechiel propheta scri-
bit; Omne morticinū & captū
a bestia. de auib; & pecoribus
non comedent sacerdotes;
Quod exponens hieronimus.
& iuxta litteram inquit omni
generi electo. regali & sacer-
dotali quod propriae ad xpi
anos refectur. qui uncti sunt
oleo spiritali de quo scriptum
est; Unxit te dñs dñs tuus oleo
laetitiaae praeparasti cib; tuus;
haec praecepta conueniunt.
ut morticinū non comedant
tam de auib; quam de pecorib;
nequaquā sanguis effusus ē
quod in actib; apostolorū dicit

70
suffocatum. & quae necessa-
rio obseruanda apostolorū
de iherusalem epistola monē
& captum abestia quia & ipsū
similiter suffocatum est. & con-
demnat sacerdotes qui in turdis
ficedulis gloriab; & ceteris huius
modi haec auiditate gulae cus-
todiant. Turbauerunt uos euer-
tentes animas uirōs quib; non
mandauimus. In greco plus ha-
bē. euectentes animas uestras
dicentes. circumcidi oportet
& obseruare legem. quib; non
mandauimus. Qui tradiderūt
animas suas pro nomine dñi
nri ihu xpi. In greco est addi-
tum. In omni temptatione;
visum est enim spūi scō & nob;
In greco scriptum ē. placuit
enim spūi scō & nobis. Dimisi
sunt cum pace a fratribus. ad
eos qui miserunt illos. pro eo
quod est ad eos qui miserunt
illos. In greco habetur ad apos-
tolos; & adsumens circūcidit
eum propter iudeos. Merito
queritur. quare apostolus
qui timotheum circumcidit.

titum circumcidere noluerit.
ut ipse scribit ad galatas.
sed intelligendum. quia timo-
theū circumcidit propter
scandalum iudeorum. ut
per ipsum ostenderet non se
mosaice legis sacramenta dā-
nare. sed ea gentib; tamquā
saluti necessaria non im-
ponere. sed postea quā circū-
cidit timotheū. quidam ex
iudeis qui propterea uole-
bant circumcidi gentes quod
dicerent. sine illis sacra-
mentis salutem eis. ēē non posse.
Iactare se coeperunt & dice-
re. quia & paulus hoc tenet
quod & nos dicimus. qd sine
his sacramentis salus ēē
non potest. Nam si hoc non
credit quare timotheū cir-
cumcidit. hoc cum audisset
paulus qui hoc fecerat liber-
tate non necessitate. propter
scandalū iudeorū. non pp-
ter salutem timothei. uidit
illos accepisse occasionem
alterius praedicationis. &
mouendae in paulum male

suspicionis & noluit circum
cidere titum. Apparet ergo
quare illum uoluerit quare
istum noluerit, illum prop
ter scandalum iudeorum
uoluit, istum propter occa
sionem male credentium noluit;

¶ & quaedam mulier nomine
¶ Lydia purpuraria ciuitatis
¶ thyatirenorum colens dñm audi
uit & cō. purpuraria dicitur
purpuræ uenditricem. sicut
etiam in alia translatione
positum inuenimus qd grece
dicitur porphyropolis bene
autem mulier quæ prima p̄di
cante apostolo in illyrico cre
didit purpuraria eē dicitur.
Significat namque ecclesiam
quæ quasi purpuram uendere
solē quia sanguinem suū pro
xp̄o dare non dubitat ut p̄
hoc uitam mercari possit æ
ternā; si quidem purpura
recte sanguinis fusionem &
colore & ipsa nature suae
propriēte quæ de sangui
ne concyliorum conficitur
designat; Lydia autem apos

tolum cum comitib; suis domū
suam intrare. ibique manere
coegit; quia repulsam a iudeis
euangelii predicationem eccle
sia interna deuotione cordis
suscepit; factum est autem
¶ euntibus nobis ad orationem
¶ puellam quandam habentem
¶ sp̄m pichonem obuiare nobis
& cō. qui purpurariam creden
tem ecclesie scē membris mise
ricorditer adunauit ipse mox
pichonissam in mundo ore dī
magnalia p̄dicantem districte
iudicans. nefaria a se priuauit.
hæc est namq; potestas illa quā
ad nō scī accipere apostolicum
art; quæcumq; alligaueris
sup̄ terram erunt ligata & in
caelis. & quæcumque solueri
tis sup̄ terram erunt soluta & in
caelis. Quod autem scripsi in
libro priore. quia p̄ythona
ebraice os abyssi possē signi
ficare scripsi. quod in libro
ebreorū nominū inueni. uerū
sciat lector quod grecum hoc
nomen est. & uiolenter iuxta
linguam ebream interpretatū

quod & iam ipse nominū ebreorū
 interpretēs hieronimus non ta-
 cuit. quasi si sythona diceretur.
 p. namq; litterarū ebrei
 non habent. sed in uerbis bar-
 bariis. f. pro illa utuntur.
 sane notandū. quia in hac lecti-
 one ubi scriptum ē. puellam
 obuiare nobis. pro eo quod est
 latine obuiare. In greco scrip-
 tum est ὑπαντῆσε. quod ideo
 commemorandum putavi. ut
 anim aduectat lector domini-
 cam solemnitatē. quae uoca-
 tur ὑπαναγῆ. dñi inde nomen
 accepisse grece. quod ad lato-
 in templum dñō symeon & anna
 ceteriq; qui erant ibi fideles.
 & electi eius obuiam ei. deuoto
 corde & obsequio uenerunt.
 & cum dies factus esset. mise-
 runt magister ut lictores
 lictores dicebantur qui reis
 puniendis preerant. unde &
 grece auirgarabduchi di-
 cuntur. greci enim rabdon.
 uirgam appellant. Cuius offi-
 ci meminit hylarius. in ex-
 positione sententiæ apostoly

qua dicit. Quid uultis in uirga
 ueniam ad uos. an in spū man-
 suetudinis. Numquid inquit
 paulo ius prætorium erat. ut
 uirgam comminaretur. & cū
 officio lictoris ad ecclesiam
 xpi adesset. & cum n̄ inuenis-
 sent eos tunc habant iasonem.
 & quosdam frater ad prin-
 cipes ciuitatis. In greco scrip-
 tum ē. & quosdam alios fr̄s.
 unde intellegendum ē iasonē
 quoque fratrem. hoc est fi-
 delem xpo fuisse. Multi quidē
 crediderunt ex eis. & gentiū
 mulierum honestarū & uiri
 non pauci. Melius & conse-
 quentiū habent quidam co-
 dices iuxta exemplar grecū.
 & uirorū non pauci. & quidā
 dicebant. quid uult semini
 uerbis hic dicere. de hoc
 nomine sc̄s augustinus. Legim̄
 inquit apostolum paulum.
 dictum fuisse uerborū semina-
 torem. dictum est quidem ab
 inridentib; sed non respuen-
 dum est a credentib; erat
 enim ille reueſte seminātor

uerborum sed messor morū.
 & nos licet tantilli & nequa
 quā illius excellentiæ compa
 randi. In agro dī quod est cor
 urū uerbum dī seminabimus.
 & uberem messen de uris morib;
 expectamus. fecitque ex uno
 omne genus hominū. quod di
 cit ex uno patet. quia ex uno
 homine significat. sed plenius
 habetur in greco. fecit ex uno
 sanguine. quod idem signifi
 care nulli dubium ē. Nomine
 enim sanguinis propaginē car
 nis designat. & p carnē more
 solito scriptu xru. hominem
 uult intellegi. iuxta illud
 psalmistæ. ad te omnis caro
 ueniet. & migrans inde. inter
 uit in domū cuiusdam nomine
 titi iusti. iusti nomen & iam in
 greco scriptum ē. quia aut
 proprium hoc uiro nomen
 fuit. aut merito iustitiæ
 a romanis. qui eū nouerunt ita
 cognominabatur. Non autē
 putandum ē. hunc eē titum
 discipulū apostoli pauli. cui
 ipse scripsit epistola. & eum

cretensium ordinauit episcopū.
 ille & enim titus. multo antea
 tempore cum illo fuit. cum de
 antiochia hierusolimā. pro
 questione circumcisionis. barna
 ba secum adhuc comitante
 ueniret. At namque idem pau
 lus ad galatas. deinde post
 annos quattuordecim. iterū
 ascendi hierusolimā. cū bar
 naba ad sumptu toto. & con
 tuli cum illis euangelium quod
 predico in gentib; contulit enī
 cum illis euangelium quod pre
 dicabat. solerter in consilio
 apostolorum disquirens. an
 recte faceret predicando.
 quod gentes p baptisma fide
 sine circumcisione possent ad
 salutem puenire. Non qd ipse
 de hac re aliquid dubitaret.
 sed ut mentes dubitantium
 apostolicæ synodi auctorita
 te confirmarentur. Crispus
 autem archi. synagogus cre
 didit dño cū omni domo sua
 & cæ. hic eē creditur crispus.
 quem a se baptizatu paulus
 ad chorintheos scribens insinuat

gregas inquit agodō quod
 neminem ur̄m baptizauit nisi
 crispum & gaium. Adprehen-
 dentes autem omnes sosthenen
 principem sinagogæ. percutie-
 bant eum ante tribunal;
 In greco melius scriptum est.
 Adprehendentes autem omnes
 greci sosthenen. iudeis enim cū
 ignominia expulsis a tribunali
 gentiles & iam principem eorū.
 maiore contumelia uerberan-
 tes afficiebant. tribus uale-
 faciens migravit syriā. & cum
 eo priscilla & aquila. qui sibi
 totonderat inceneris caput
 & cetera. Ambigue uidetur dictū.
 utrum sibi paulus an aquila
 caput totonderit. sed hiero-
 nimus manifeste. ut in p̄cedente
 libro docuimus. hoc de paulo
 dictum intellegit. posita namq;
 hac sententia in epistola ad
 augustinū. continuo subiicit
 & ait. esto ut ibi idem in circū-
 cisione timothei. iudeorū
 timore compulsus sit facere
 quod non licebat. quare comā
 nutriuit ex uoto. & postea

eam inceneris totondit ex
 lege. cuius si hoc in loco sen-
 sum uolumus sequi. nusquam
 omnino legimus aquilā fuisse
 adtonsum. si autem in loco
 hoc aquilam. eē adtonsum di-
 xerimus. restat in fine libelli
 huius locus. ubi & iam paulū
 adtonsum si uerasum. eē legim⁹.
 falluntur autem mendosita-
 te codicis. qui aquilā cū pris-
 cilla coniuges sua. eē adtonsu.
 In greco enim euidenter ara-
 menos. id est adtonsus nume-
 ro singulari. & habebat enim
 uotum. non habebant siue de
 paulo siue de aquila accipien-
 dum. eē putetur scriptum est.
 Uehementer enim iudeos
 reuincebat publice. ostendens
 p̄scripturas. eē xpm̄ ih̄m.
 In greco ita scriptum ē publice.
 & p̄ domos ostendens. quod est
 optimi doctoris. ita docere
 multos generaliter. & ut sin-
 gulos uirtutem exostari non de-
 sistat; s̄ egregauit discipulos.
 cotidie disputans in scola cu-
 iusdam tyranni. hoc autē

factum est per triennium &c. &c.
hoc tempore commemorante
paulo in epheso dicitur. pri
mā ad chorintheos epistolā
scripsisse. In qua & iam pris
cille & aquila meminere
dicens; Salutant uos in dñō
multum aquila & priscilla
cum domestica sua ecclesia.
quo uerbo & iam hoc ostendi
tur. quia non illi solummodo
fideliter xpō seruiuerint. sed
& fidelium in domo sua congre
gationem habuerint. Secun
dum uero cum esset introade
scripsisse fertur epistolam.
porro romanorum epistolā
postea scriptam ratio mani
festat. Namque hanc se ipse
proficiscentem hierusolyma
scripsisse testatur. Itaut
& iam sup languidos diffe
rentur a corpore eius suda
ria uel simicinchia. Multi
uim quid simicinchia signi
ficent ignorare. uerū gre
gorius qui nunc est aposto
lice sedis antistes cum adhuc
esset archidiaconus. scisci

tante amico de brittania &
hoc inter alia rescripsit genus
ēē sudarii. quo ebrei uterentur
In capite; Comitatus est autē
cum eo sosis pater pyrrri bero
ensis. hic beroensis. non huius
beroensis. plus autem habet
in greco. Comitatus est autē
cum eo usque asiam. eductus
somnia cecidit de testio caena
culo. pro testio caenaculo in
greco scriptum ē tristegu.
quod eo commemorare uolui
ut scire posses lector. quid sit
in genesi quod de arca facienda
iubetur. Caenacula & tristega
facies in ea. stegē enim grece
tectum & tristega triplicia
tectad dicuntur. Adsumpto
eo uenimus mytilenen. scrip
simus in libro primo. sequentes
plinium secundum mytilenen.
In sūlam ēē contra asiam. sed
& idem plinius alio loco scribit
mytilenen ēē ciuitatē in cypro
insula. quod utrumq; uerum
esse credendum est. Non tamen
nunc paulum cū sociis in ciui
tatem cypro. sed in insulam

asiæ uenisse. Nam longo post
 hæc & multis paganis regionib;
 cypro apparuisse. sed non
 hanc intrasse prohibetur;
 festinabat enim si possibile
 sibi. &c. ut diem pentecosten
 faceret hierusolymis; In greco
 scriptum est diem pentecosten
 id est quinquagesimæ. Nota
 ergo & paschæ tempus & pente-
 costes. ipsis & iam apostolorum
 temporib; eē celebratū. sed
 utrum inter iudeos æmulato-
 res. legis. addiē quo immo-
 latus. ē agnus in aegypto. &
 quo lex data est in monte sinai.
 An uero addiē dominicæ
 resurrectionis. & aduentus
 scī sps celebrata sint. dicant
 qui nouerint. Constat tamen
 apostolum p̄c̄rum romæ. die
 dominico resurrectionis xpī
 pascha celebrasse. Constat
 hoc euangelistam marcū. ab eo
 missum in aegypto docuisse;
 & intrantes in domū philippi
 euangelistæ qui erat de septē.
 mansimus apud eum & c̄c̄.
 ob promptum p̄dicationis

officium. euangelista proprie
 meruit appellari. quamuis
 omnes hoc agerent; Cuius
 domus & filiarum eius. longo
 ex hinc tempore in eadem ci-
 uitate manebat; Denique
 huius & hieronimus meminit
 in historia scē paulæ. cū eam
 cæsaream uenisse describeret.
 In qua inquit corneli domū
 xpī uidit ecclesiam. & philippi
 ædiculas. & cubiculū quattuor
 uirginū prophetarū; De his
 autem qui crediderunt ex gen-
 tib; nos scripsimus. iudicantes
 ut abstineant se ab idolis im-
 molato & c̄c̄. In greco habet
 distinctius. De his autem qui
 crediderunt hominib; nos
 scripsimus iudicantes. nihil
 tale custodire eos. nisi ut ob-
 seruent se ab idolo thytis & c̄c̄.
 Non ergo prohibiti sunt eotē
 pore credentes in xp̄m iudæ
 secundum consuetudinē legis
 ingredi. stante adhuc tēplo
 ac religione sua. quam libet
 in solis noui testamenti. sacra-
 mentis salutem habituri;

sed prohibiti sunt hi qui ex gen-
tib; crediderunt. & euangelii
sacramentis exant inbuti. ad
suscipienda legis sacramenta
conuesti. qui tamen illa legis
mandata. quae ad instituti-
onem morum. & emundationē
cordis pertinent. ut est non con-
cupisces. Diligenter observa-
re iubentur. Quasi haec sy-
nodus apostolica hierosoly-
mis habitae est. prima namq;
de electione duodecimi apos-
toli pro iude. Secunda de elec-
tione septem diaconorū, Tertia
de circūcisione ne credentibus
ex gentibus imponeretur;
Quasi haec de credentibus
facta est ex iudeis illo tempore
ne prohiberentur ubi necessitas
exigeret. & cum legalibus cere-
moniis initiari. Obdeutandū
videlicet eorum scandalū. qui
putabant eos ita mosaiica de-
creta. tamquā idola trice-
dogmata damnassee. qđ eos
& cum ante faceret & consuesse
timothei. maxime circūcisione
probatum est; lussit ducieū

In castra; Et in hoc loco & in
hac tota narratione ubicumq;
castrorum nomen positum. ē;
In greco hoc singulariter posi-
tum esse noscendum est. quod
ideo latinus interpretes plura
liter ponere madiit. ne si sin-
gulariter poneret sensū legentis
longe in aliud mitteret. & pro
conuentu exercitus ac militum
locum munitū faceret. Intellegi.
sic & in psalmo ubi dicit. & cecide-
runt in medio castrorū eorū.
In greco parem bole numero
singulari scriptum est. Quicū
uenisset ad gyrardus contigit ut
portaretur & cō; Gyrardus
non de scensionis de templo.
sed ascensionis in castra signifi-
cat. qđ ex greco manifestum ē.
ubi anabachmus non cathabach-
mus. id est ascensus habet non
descensus. Ego homo sum
quidem iudeus at a sociis
non ignota ciuitatis municeps;
Pro munice quidā codices
cuem habent. qđ ex uno greco
id est polites tyris fertur;
Deriuato nomine a ciuitate

quae grece polis uocatur. unde
 hoc quod apostolus ait. Nostre
 autem conuersatio in caelis est.
 Quidam uero interpretati sunt uerbum municipatus
 in celis esse. Et hieronimus ad heliodorum scribens
 ita posuit. Quia aliud municipatus quam
 conuersationem. quod grece di-
 citur politeuma. Intellegi uoluerunt.
 Eruditus luxta ueritatem pater
 ne legis aemulator existens.
 In greco plus habet. Aemulator
 existens dei iuxta illud ad romanos.
 Testimonium enim illis prohibeo.
 quod aemulationem dei habent
 sed non secundum scientiam. saule
 saule quid me persequeris. In greco
 & in hoc loco additum est.
 Durum est tibi contra stimulum
 calcitrare. & qui mecum exiit
 lumen quidem uiderunt. & in
 greco habet plus. & in tempora
 facta sunt. factum est autem
 reuerentia mihi in iherusalem
 & orationi in templo. fieri me
 In stupore mentis & uidere illum
 pro stupore mentis quidam
 codices habent mentis excessum.
 alii pauorem alii alienationem.
 diuerse enim interpretatur

latine. quod grece dicitur
 extasis. Quod uerbum & in
 uisione patris superpositum
 est. ubi ad docendum corne-
 lium erat euocandus. Cecidit
 inquit super eum extasis. &
 uidit caelum apertum.
 Alienata est autem mens oran-
 tium apostolorum. sed ab in-
 firmis ad supna non ut deui-
 aret sed ut uideret. Ego
 multa pecunia ciuitatem hanc
 consecutus sum. pro ciuitate
 in greco politiam habet. quod
 magis ciuitatem id est
 socialem inter ciues conuer-
 sationem. uel administra-
 tionem rei publice. quam
 ciuitatem designat.
 Non enim tribunus ciuitatem
 romanam. cuius esset pos-
 sessor. sed consocium ciui-
 tatis romanae cuius esset
 particeps emerat. sed paulus
 eo magis erat ciues romanus.
 quo non hoc comparando sed
 nascendo habebat. Tribunus
 quoque timuit. postquam
 rescuit. quia ciues romanus

esset. prociue idem uerbum
 in greco positum est. quod su
 p̄re promunice id est polices.
 & deuouerunt se dicentes.
 neque manducatuos neque
 bibituos donec occiderent
 paulū; Deuouerunt. male
 dixerunt significat. Si qui
 den pro hoc uerbo in greco
 scriptum ē anathematisan.
 sed & in sequentib; ubi dice
 bant. deuotione deuouimus
 nos. nihil gustatuos; In
 greco scriptum est. anathe
 mati. anathematisamen.
 quod quantæ austeritatis sit
 uerbum norunt. qui anathe
 mace sacerdotale. a sociate
 xp̄i & ecclesiæ alienantur;
 post annos autem plurimos
 elemosynas factuos ingente
 meā ueni. & oblationes & uota.
 elemosynæ p̄tinent ad ea
 quæ usib; sc̄orum adtulere.
 quorum in epistolis suis cre
 brem facit mentionem;
 oblationes uero & uota ad ea
 quæ ad suasionem iacobi &
 seniorum dō in templo obtu

leret. quamuis in greco non sint
 uota addita. & si ergo lucas in
 historie ordine non dixit. qđ
 paulus cum elemosinis pauperū
 xp̄i de greca hierusolyma ue
 nerit. ex uerbis tamen quæ
 ipsum dixisse refert. quia hoc
 fecerit ostendit. festus autē
 respondit seruari paulū in
 cesarea se autem maturius pro
 fecturum; Maturius citius di
 cit. quamuis aliquando matu
 rius fieri dicatur. qđ tardius
 & cum maturitate consilii
 agitur. In greco enim scriptū
 est. entachi. id est in celeritate.
 Cum uenisset agrippa & bernice
 cum multa ambitione. pro am
 bitione in greco fantasia scrip
 ta est. Quo nomine designatur.
 multiplex apparatus. & pompa
 regalis officii. quo ille ambiente
 id est circumdante se undique
 stipabatur. quō secundum cer
 tissimā sectam n̄ræ religionis
 uixi phariseus. pro secta in greco
 heresim habet. unde p̄batur
 qđ eo tempore & iam bona secta
 hoc apud grecos uocabulum

habebat quod nunc apud nos
malatantum habere consuevit.
ut autem iudicatum est eum
nauigare in italiam & tradidi
paulum cum reliquis custodius
centurioni. Consequentius le
gitur in greco. ut autem iudica
tum est nauigare nos in italiam.
tradiderunt paulum & quosdā
alios uinctos centurioni, & pe
lagus cilicie & pamphiliæ nau
gantes uenimus lystem quæ ē
licie, pro lystem in greco smyr
na scripta est, pro quo hieroni
mus in libro ebreorum. nomina
smyrnam ponit. Qd idcirco
reor. in quibusdam codicibus
ita repperi. quia myrra grece
smyrna appellatur, Denique
in psalmo ubi canimus. murra
& gutta & cassia. In greco ita
scriptum est. smyrna & stacte
& cassia. Uenimus in locum
quendam. qui uocatur boni por
tus. hi boni portus. non huius
boni portus. & nauclero magis
credebat. Naucleros grece
dominus nauis uocatur. Si quo
modo possent deuenientes.

phoenicem. hi mare postu cræ
respicientem ad affricum &
ad chorū. Ventus affricus
qui grece uocatur lybr. flat
inter meridiā plagā & occi
dentalem. plus ad occidentale
uergens. Chorus uero ad septen
trionem & occidentē. sed plus
ad occidentem deflexus. liquet
ergo quia provincia foenicis
cræm ad occidentē habebat.
Ideoq. portū eiusdē crææ. de
quibusdā suis locis contra affricū.
de quibusdā uero contra chorū
aspiciebat. Et propterea siue
affricus seu chorus adspiraret.
a cræa funē soluentes phoenicem
poterant puenire. sed & si uenter
ipse id ē. meridianus ad flarē
uentus. Nihilominus a stifici
directioni gubernaculorum.
& sinu animi uelorum foenicem ad
nauigare. si non diuina obsiste
rent iudicia ualebant. unde
subsequenter adiungitur.
Adspiciente autem austro.
existimantes propositū se tenere
& cæ. Potuimus uix obtinere
scapham. Scripsimus in libro

primo hesidorū. sequentes
scapham esse nauiculā leuem
ex uimine contextam. crudoq;
corio tectam; Uerū deinceps
aliorū scripta pcurrentes.
Inuenimus scaphas uocari na
uiculas. & iā una de arbore
cauatas quas monoxylas greci
appellant; Accensa enim
pruna reficiebant nos omnes;
In greco scriptum. ē. Recipie
bant nos om̃s; Qd̃ & nos ar
bitramur primo sic interpretatū
esse In latinū. sed liberiorū
neglegentia mutātū; Contigit
aut patrem publi. febribus
& dysenteria uexatū iacere;
Dysenteria est passio Intesti
narū causatio. cū ulceratione
qua excluditur egestio sangui
nulentia. aut fellita aut alia
Inmutatio umoris; Sed noxia
aut & eribus ludicatur. quae
nigram egestionem ab initio
ostenderit; Nam ippocrater
In aforis mos sic ait; Dysen
teria a felle nigra Incipiens
mostifera; Sequitur autem
patientes lugis adsellatio

Inferioris uentris. aliquando
uiridis aliquando mucilaginosa;
& iā & resuras cum guttis san
guinis emittunt. cū morsu In
testini & umbilici. In sommeta
tem patiuntur & fastidium.
frequenter & febriculā. quā
pater hic publi passus esse
narratur; aliquando & iam
extalis exclusio. Contigit
maxime In infantibus; Efficitur
aliquando ex frictione. aut
ex corruptione acriorū umorū;
Meminit huius morbi & geor
gius In libro hystoriarū suarū
quinto lta dicens; Temporib;
tiberii Imperatoris dysentericus
morbus. poenatotas gallias
poccupauit; Erat enī his qui
patiebantur ualida. cū uomitu
febris renumq; nimius dolor;
Caput graue uel ceruix. caueo
quae ex ore proiciebantur colore
croceo. aut certe uiridia erat;
A multis aut adferebatur uene
num occultū esse. sed herbae
quae uenenis medentur. potui
sumpte plerisq; p̃sidia contu
lerunt; Mansit aut biennio

toto in suo conducto, Et suscipie
beat omnes qui ingrediebantur
ad eum. p̄dicant regnum dī.
Hieronimus huius loci ita meminit
in epistola ad lucinium, Paulus
romā uinctus ingreditur. ut
uinctos sup̄stitionis erroribus
liberos faciat, Man & in hospi
tio conductu p̄ biennium. ut nob̄
utriusq; instrumenta cōternū
reddat donū, Quae ex positione
docuit. cōtra quoq; quae in hoc
uolumine. uel de ipso apostolo
paulo. uel de ceteris quibusque
scripta sunt, Non in sup̄ficie
tantū litterarū fructū nobis
ecclesiasticae p̄monstrare
doctrinae, Verum & ita
si quis p̄fecte intellexerit me
dullā sensus. spiritus diuinitate
habere gressum.

EXPLICIT LIBER SECUN
DUS IN ACTUS APOSTOLOR

Dixit *thys* mulier

• *alter*

al *atr*

alteris

Lederpflege Sept. 1969, R. Kr.

Venerabilis beata In
cius aploz libri 11

Aug. perg. 44

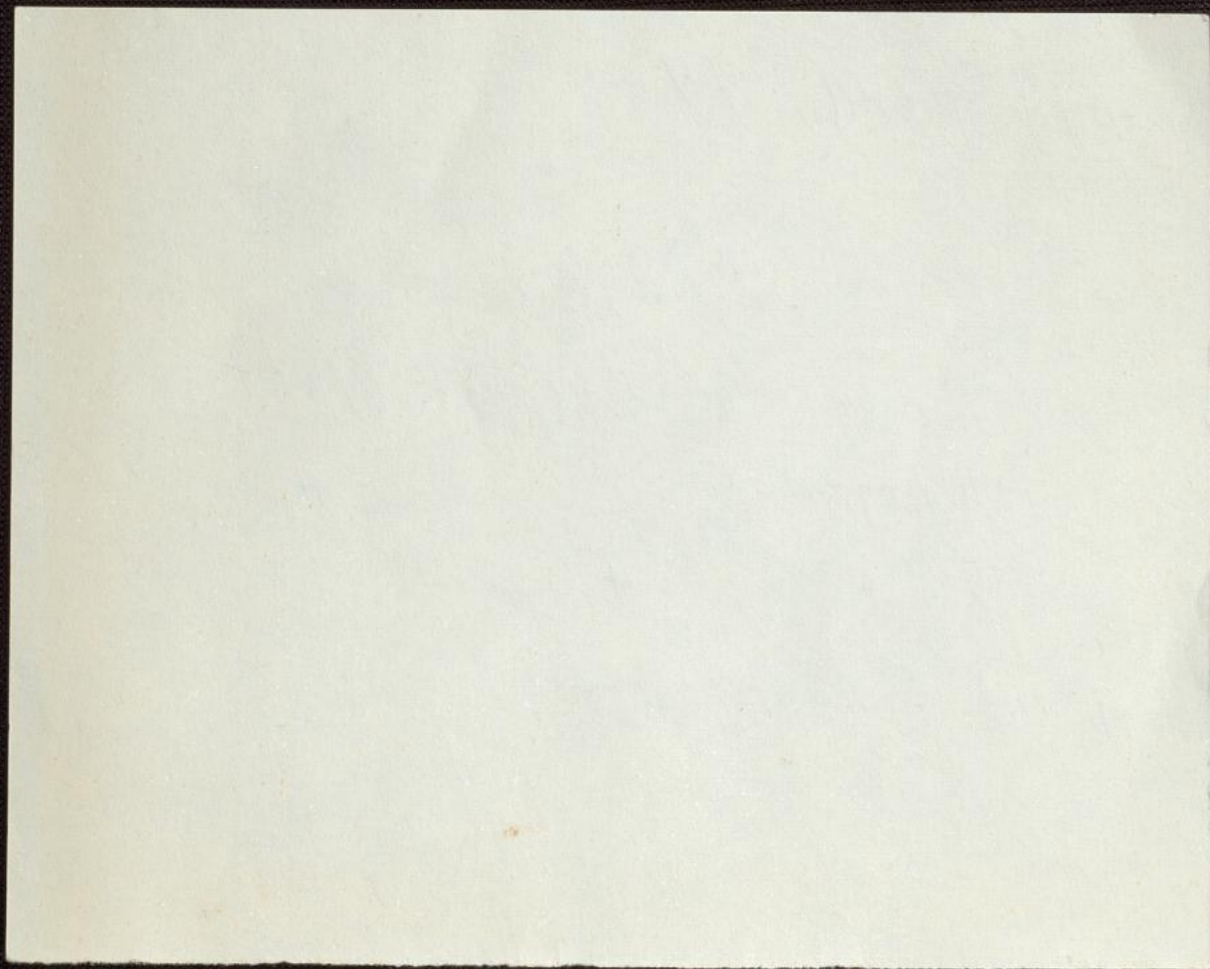
10 Lagen

1 Lage a 5 Doppel-Blatt

4 Lagen " 3 " "

5 " " 4 " "

+ 2 Einzel-Blatt

Lederpflege Sept. 1969, R. Kr.